

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

OLAY YERİNİN BELGELENDİRİLMESİNDE

ADLİ SANAT UYGULAMALARI

(DOSTOYEVSKI'NİN SUÇ VE CEZA ROMANI ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Ozan KARABAŞ

Çorum - 2023

**OLAY YERİNİN BELGELENDİRİLMESİNDE
ADLİ SANAT UYGULAMALARI
(DOSTOYEVSKI'NİN SUÇ VE CEZA ROMANI ÖRNEĞİ)**

Ozan KARABAŞ

**Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Adli Bilimler Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Veysel DİNLER

Çorum 2023

Ozan KARABAŞ tarafından hazırlanan “Olay Yerinin Belgelendirilmesinde Adli Sanat Uygulamaları (Dostoyevski’nin Suç Ve Ceza Romanı Örneği)” adlı tez çalışması 19/04/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalında Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İ. Gökhan ÖĞÜNÇ

Doç. Dr. Veysel DİNLER

Doç. Dr. Ayşegül ŞARBAK

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile’ın Anabilim Dalında Yüksek Lisans/Doktora derecesi alması onanmıştır.

(İmza)

Unvanı Adı SOYADI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Ozan KARABAŞ

**OLAY YERİNİN BELGELENDİRİLMESİNDE ADLİ SANAT UYGULAMALARI
(DOSTOYEVSKI'NİN SUÇ VE CEZA ROMANI ÖRNEĞİ)**

Ozan KARABAŞ

ORCID: 0000-0003-3339-9268

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

Nisan 2023

ÖZET

Adli olayların çözümünde en önemli unsur, olayın meydana geldiği mekândan yola çıkarak elde edilecek ve olayı temsil edecek maddi delillerdir. Dolayısıyla olay yerini inceleme, suç soruşturmalarındaki en önemli aşamadır ve soruşturmanın bütününe yön verecek niteliktedir. Olay yeri inceleme görevlilerinin, alanlarında uzmanlaşmış olmaları ve geliştirilmiş standartlar çerçevesinde görevlerini yerine getirmeleri gerekir.

Multidisipliner olan adli bilimler içerisinde bir alt disiplin olarak görülen adli sanat, işlenmiş bir suç ile dolaylı ya da dolaysız yönden bağlantı kuran kişilerin hafızalarından faydalanılabilmesi için çeşitli teknikler ve malzemeler kullanarak, benzerliği tasvir etmeyi hedefleyen, yol gösterici iki veya üç boyutlu medyaların üretilmesi çalışmalarının tümüdür. Adli sanat çalışmaları yapan kişiler ise adli sanatçı olarak ifade edilir. Adli sanatçılar; kimliği belirsiz kişilerin ve suç şüphelilerinin resimlenmesi, şüpheli ve kayıp kişilerin farklı yaşlardaki tahmini görüntülerinin oluşturulması, kafataslarının yeniden yüzlendirilmesi, mahkemeler için grafik ve diyagramlar hazırlama, olay yerinin fotoğraflanması, kroki ve planların çizilmesi gibi adli olayların çözümüne katkı sunan işleri yaparlar. Resimlendirme ve çizimler elle yahut bilgisayar ortamında iki boyutlu ve üç boyutlu olarak yapılabilir.

Bu çalışmada, olay yeri tespit ve belgeleme metotları kapsamında bir adli sanatçı tarafından yapılabilecek işlemler ayrıntılı bir biçimde anlatılarak, adli sanat eğitiminde olması gerekenler açıklanmıştır. Romandaki betimlemelerin oldukça açık, detaylı ve görsel olarak doyurucu olması sebebiyle adli sanat uygulamalarının örnekleri için de Dostoyevski'nin "Suç ve Ceza" romanı seçilmiştir. Adli sanatın iki boyutlu uygulama örneklerine yer verilerek, güzel sanatlar alanındaki uzmanların adli sanat alanına sağlayacağı katkılar örneklerle ifade edilmiştir. Yurt

dışındaki üniversitelerin adli sanat alanındaki müfredatları incelenerek, Türkiye’de yapılabilecek araştırma ve çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kavramlar: “Olay Yeri İnceleme Metotları”, “Adli Sanat”, “Yeniden Canlandırma”, “Adli Sanat Eğitimi”, “Adli Bilimler”

Bilim Kodu: 20101

**Forensic Art Practices in Documenting the Crime Scene:
(The Case of Dostoyevsky's Novel Crime and Punishment)**

Ozan KARABAŞ

ORCID: 0000-0003-3339-9268

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

April 2023

ABSTRACT

The most significant point in the criminal investigation is the material evidence to be obtained from the place where the incident occurred and to represent the criminal act. Therefore, crime scene investigation is the most important stage in the investigations, and it is an important step that will guide the whole investigation. Crime scene investigators must be specialized in their field and perform their duties within the framework of developed standards.

Forensic art, which is seen as a sub-discipline within the multidisciplinary forensic sciences, is the whole of the work of producing guiding two- or three-dimensional media that aims to depict the similarity by using various techniques and materials to benefit from the memories of people who have a direct or indirect connection with a committed crime. Those who make forensic art works are referred to as forensic artists. Forensic artists do works that contribute to the resolution of forensic cases, such as illustrating unidentified persons and criminal suspects, creating estimated images of suspects and missing persons at different ages, facial reconstruction of skulls, preparing graphics and diagrams for the courts, photographing the crime scene, drawing sketches and plans. Illustrations and drawings can be made by hand or on a computer in two-dimensional and three-dimensional form. Since the descriptions in the novel are quite clear, detailed, and visually satisfying, Dostoyevsky's "Crime and Punishment" novel was selected as a sample for examples of forensic art practices. By giving place to two-dimensional application examples of forensic art, the contributions of fine arts experts to the field of forensic art are expressed with examples. By examining the curricula of universities

abroad in the field of forensic arts, I put forward suggestions for research and studies that can be done in Turkey.

Key Terms: "Crime Scene Investigation Methods", "Forensic Art", "Reconstruction", "Forensic Science", "Art Education"

Science Code: 20101

TEŞEKKÜR

Araştırmamın oluşmasında her türlü desteği vererek beni yüreklerendiren, araştırmanın amacı doğrultusunda ilerlemesini sağlayan değerli danışman hocam Doç. Dr. Veysel DİNLER'e, tezimin sonuçlandırılmasında büyük katkılarda bulunan jüri üyesi hocalarım; Prof. Dr. İ. Gökhan ÖĞÜNÇ ve Doç. Dr. Ayşegül ŞARBAK'a, yüksek lisans derslerinde bana emekleriyle katkıda bulunan kıymetli hocalarıma, sevgi ve desteklerini hep yanımda hissettiğim değerli aileme en içten teőekkürlerimi sunarım.

Ozan KARABAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
RESİMLER DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
OLAY YERİ İNCELEME VE DELİL KAVRAMI	3
A. OLAY	3
B. OLAY YERİ.....	3
C. DELİL	4
D. OLAY YERİ İNCELEME	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	11
OLAY YERİ TESPİT VE BELGELEME METOTLARI.....	11
A. FOTOĞRAF ÇEKİMİ.....	12
1- Genel Görünüm Çekimleri.....	18
2- Orta Mesafe Çekimleri.....	19
3- Yakın Mesafe Çekimleri.....	20
4- Gece Çekimleri.....	21
B. VİDEO ÇEKİMİ	22
C. KROKİ VE PLAN	23
1- Kroki İçin Genel Kurallar	24
2- Krokide Bulunması Gereken Temel Unsurlar	27
D. İKİ BOYUTLU RESİMLEME	27
E. ÜÇ BOYUTLU GÖRÜNTÜLEME VE MODELLEME.....	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	35
ADLI SANAT VE ADLI SANAT EĞİTİMİ	35
A. ADLI BİLİMLER İÇİNDE ADLI SANATIN YERİ	35
B. ADLI SANATIN KAPSAMI VE UYGULAMALARI.....	39
1- Tanımlı Görüntü Birleştirme Uygulamaları	39
2- Görüntü Tanımlama ve Değiştirme Uygulamaları.....	42
3- Temsili Görüntü Uygulamaları	44
4- Kimliklendirme Uygulamaları	44
C. ADLI BİLİMLER EĞİTİMİ	50
1- Türkiye'deki Durum	50

2- Dünya'daki Durum	51
D. ADLİ SANAT EĞİTİMİ	53
1- Dersler ve içerikler	54
2- Kazanımlar	57
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	60
DOSTOYEVSKI'NİN SUÇ VE CEZA ROMANI ÜZERİNE ADLİ SANAT UYGULAMASI	60
A. MEKAN GÖRÜNTÜ UYGULAMALARI	60
B. KARAKTER GÖRÜNTÜ UYGULAMALARI	70
C. OLAY YERİ GÖRÜNTÜ UYGULAMALARI	77
SONUÇ VE ÖNERİLER	81
KAYNAKÇA	89

RESİMLER DİZİNİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Olay yeri fotoğraf örneği.....	14
Resim 2.2. Bertillon ölçümlerinin yer aldığı sabıkalı tutuklama kartı örneği.....	15
Resim 2.3. Olay yeri fotoğraf örneği.....	17
Resim 2.4. Genel görünüm çekim örneği.....	19
Resim 2.5. Orta mesafe çekim örneği.....	19
Resim 2.6. Yakın mesafe çekim örneği.....	20
Resim 2.7. Yakın mesafe çekim örneği.....	20
Resim 2.8. Yakın mesafe çekim örneği.....	21
Resim 2.9. Gece çekim örneği.....	21
Resim 2.10. Gece çekim örneği.....	22
Resim 2.11. Kroki örneği.....	23
Resim 2.12. Cinayet mahallindeki aracın perspektif çizimi.....	25
Resim 2.13. Olay yerindeki banyonun projeksiyon çizimi.....	25
Resim 2.14. Bir kan izini gösteren şematik çizim.....	26
Resim 2.15. Tabancanın ayrıntılı çizimi ve olası kan lekeleri.....	26
Resim 2.16. Olay yeri genel görünüm.....	39
Resim 2.17. Olay yeri detay görünüm.....	30
Resim 2.18. Olay yeri genel görünüm.....	32
Resim 2.19. Olay yeri detay görünüm.....	33
Resim 3.1. Percy LeFroy Mapleton'un porter eskizi.....	36
Resim 3.2. Percy LeFroy Mapleton.....	36
Resim 3.3. Percy LeFroy Mapleton'un aranyor posterini.....	37
Resim 3.4. Percy LeFroy Mapleton'un mahkeme salonundaki taslak çizimi.....	37
Resim 3.5. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı.....	40

Resim 3.6. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı.....	40
Resim 3.7. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı.....	41
Resim 3.8. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı.....	41
Resim 3.9. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı.....	42
Resim 3.10. Kişinin dört yaş fotoğrafı (sol) yirmili yaşlardaki portre eskizi (sağ).....	43
Resim 3.11. Kişinin geçmişteki hali (solda), adli sanatçının güncellenmiş görüntü değiştirme portre eskizi (ortada), kişinin fotoğrafı (sağda).	43
Resim 3.12. Bebeğin ölümcül yaralanma izlerinin tasviri.....	44
Resim 3.13. Kafatası solda, portre eskizi (ortada) ve kimliği belirlenen kişinin orijinal fotoğrafı.....	45
Resim 3.14. Kafatası solda, portre eskizi (ortada) ve kimliği belirlenen kişinin orijinal fotoğrafı.....	45
Resim 3.15. İki boyutlu ölüm sonrası yüz rekonstrüksiyonu örneği.....	46
Resim 3.16. Florida'da bulunan kimliği belirsiz bir cinayet kurbanının adli yüz rekonstrüksiyonu.....	47
Resim 3.17. Kimliklendirme uygulamaları, yüz rekonstrüksiyonu. (A) iki boyutlu, (B) üç boyutlu, (C) üç boyutlu bilgisayar destekli.....	48
Resim 3.18. Kimliklendirme uygulamaları, Johann Sebastian Bach'ın yüz rekonstrüksiyonu.....	48
Resim 3.19. Orijinallik durumu araştırılan iki farklı resimdeki sanatçı imzalarının karşılaştırma için çekilmiş yakın plan fotoğrafları	49
Resim 3.20. Newfields'daki Indianapolis Sanat Müzesi'ndeki koruma bilimi laboratuvarının panoramik görünümü	50
Resim 3.21. İnsan yanağının diseksiyonu.....	59
Resim 4.1. Alyona Ivanovna ev tasviri.....	61
Resim 4.2. Alyona Ivanovna ev krokisi.....	62
Resim 4.3. Alyona Ivanovna oda tasviri.....	63

Resim 4.4. Alyona Ivanovna oda krokisi.....	64
Resim 4.5. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme.	65
Resim 4.6. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme.	65
Resim 4.7. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme.	66
Resim 4.8. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme.	66
Resim 4.9. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme.	67
Resim 4.10. Raskolnikov oda tasviri.	68
Resim 4.11. Raskolnikov oda krokisi.	69
Resim 4.12. Raskolnikov tasviri.	70
Resim 4.13. Raskolnikov giysi tasviri.	71
Resim 4.14. Raskolnikov karakteri çizimi.	72
Resim 4.15. Alyona Ivanovna tasviri.	73
Resim 4.16. Alyona Ivanovna karakteri çizimi.	74
Resim 4.17. Lizaveta Ivanovna tasviri.	75
Resim 4.18. Lizaveta Ivanovna karakteri çizimi.	76
Resim 4.19. Cinayet gününün tasviri.	77
Resim 4.20. Cinayet gününün krokisi.	80

GİRİŞ

İnsanlığın var oluşundan günümüze, ilkel toplumlardan en gelişmiş toplumlara kadar istisnasız her toplumda suç vardır. Suç, bugün dahi bütün dünyada en önemli toplumsal sorunlardan biri olmaya devam etmektedir. Karmaşıklaşan toplum yapısı ve gelişen teknoloji ile birlikte suçlar çeşitlenirken ve sayıca artarken, diğer yandan bilimsel gelişmeler suçun aydınlatılmasını her geçen gün kolaylaştırmaktadır.

Suçun tespit edilmesinden ve çözümlenme aşamasına kadar oldukça hassas ve titiz birtakım çalışmalar gerektirir. Olay yerinde yapılan araştırmalar, delillerin toplanması, belgelenmesi, kayıt altına alınması, incelenmesi ve soruşturulması gibi kapsamlı bir süreç halinde yürütülmektedir. Her suç vakası kendine özgü incelemeler ve delillerle değerlendirilerek sonuçlandırılmaktadır. Suç soruşturmasında olay yeri incelemenin maddi delillerin elde edilmesindeki ilk aşama oluşu, suçluların tespitinden yargılama aşamasına kadar giden yolda kat edilen en önemli çalışmaların gerçekleştirildiği basamaklardan belki de üzerinde en fazla durulması gerektirir.

Delillerin toplanması, fotoğraf - video çekimleri, kroki - plan çizimleri gibi aşamaları kapsayan olay yeri inceleme işlemleri; olayların çözümlenebilmesi için yargı aşamasına kadar takip edilen süreçte inceleme yapan görevlileri muğlakta bırakmayacak ya da yanıltmayacak nitelikte, şüpheye yer vermeyecek açıklıkta ve anlaşılabilirlikte bir değerlendirme yapılabilmesi için işinde uzmanlaşmış, alanında her türlü teknolojik imkânı kullanabilen profesyonel ekipler tarafından yürütülmelidir. Bu bakımdan multidisipliner bir çalışma alanına sahip olan adli bilimler, olayların çözümlenmesinde görevli olan ekiplerde yer alan kişilerin uzmanlık alanları açısından oldukça farklı alanlarda yetişmiş olmalarına ihtiyaç duymaktadır.

Olayın ve olay yerinin incelenmesi, delillerin toplanması, fotoğraf - video çekimleri ile kroki - plan çizimleri gibi konuların profesyonel bir şekilde yapılması, bu uygulamaları gerçekleştirecek görevlilerin sanatlar alanına dair verilen eğitim ve öğretim programları ile sahip olunabilecek birtakım yetkinlikler, fark ortaya koyacaktır. Bu sebeple gerek bulguları elde etme gerekse elde edilen bulgular ışığında gerçekleştirilen olay yeri inceleme işlemleri ve sonrasında yapılan çalışmalar sırasında güzel sanatlar alanında yetişmiş kişilerin, adli bilimler alanına katkı sağlayabilecekleri oldukça açıktır. Yurt dışında özellikle "kimliklendirme" olarak adlandırılan ve genellikle kayıp, aranan ya da bulunan bir kişinin resminin çizilmesi veya kimliği belirsiz kafatası üzerinden yeniden yüzlendirme ve modelleme yapılması ya da kişinin fotoğrafından yola çıkarak çeşitli manipülasyonlarla gençleştirme - yaşlandırma gibi görsellerinin ortaya koyulması gibi konularda yaygın bir şekilde ihtiyaç duyulan ve oldukça fazla kaynak ayrılan adli sanat alanının, ülkemizde fazla rağbet görmediği ve hatta tam olarak anlaşılmadığı ileri sürülebilir.

Araştırmanın başlangıç noktasını, bilimsel ilke ve etik değerler doğrultusunda, adli vakaya ait bulguların betimleme ve biçimleme teknik ve yöntemleri kullanılarak, görselleştirme uygulamaları olan adli sanatın suçların çözümüne katkısı oluşturmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle konu hakkında literatür taraması yapılmış ve konunun teorik yönü açıklanmıştır. Tezin uygulamalı kısmında ise, Suç ve Ceza romanında geçen kişilerin elle çizimi yapılmış ve olay yeri krokileri adli sanatsal bir perspektifle hazırlanmıştır.

Bu araştırmanın temel iddiası, adli bilimler kapsamındaki vakaların inceleme, geliştirme ve sonuçlandırma aşamalarında güzel sanatlar alanında yetişmiş kişiler tarafından katkı sağlanabileceğidir. Güzel sanatlar alanında uzmanlaşmış kişilerin adli bilimler alanına katkı sağlayabileceği durumlar ve yapabilecekleri işler detaylandırılarak örneklendirilmiş, yurt dışında adli sanat alanında yapılmakta olan işler, adli bilimler ve adli sanat ile ilgili eğitim ve öğretim kurumları ile bu öğrenim kurumlarında verilen dersler ve istihdam alanları incelenerek, güzel sanatlar alanında yetişmiş uzmanların adli bilimler alanına sağladığı katkılar araştırılmış, Türkiye ve dünyadaki güncel durum örneklendirilerek yorumlanmıştır.

Tezin ilk bölümünde olay yeri inceleme ve delil kavramına yer verilmiştir. Böylelikle ikinci ve üçüncü bölümde yer verilecek konulara kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. İkinci bölümde adli sanatın konusu olan, olay yeri tespit ve belgelendirme metotları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise, adli sanat uygulamaları ve adli sanat eğitiminden söz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

OLAY YERİ İNCELEME VE DELİL KAVRAMI

A. OLAY

Olay kavramının birçok farklı tanımı bulunmaktadır. İnsanların sebep olduğu veya doğanın kendi etkisiyle ortaya çıkan durumlar ya da ilgi oluşturacak her türlü oluşum, olay olarak ifade edilebilir. Belli bir zaman içerisinde, herhangi bir mekânda gerçekleşmiş, suç olup olmadığı henüz kesinlik kazanmamış vakalar olay olarak tanımlanmaktadır. Ancak suç olan olaylar aktif bir hareket gerektirir ve çok değişik biçimlerde ortaya çıkabileceği ve karmaşık bir yapıya sahip olabileceği gibi oldukça yalın da olabilir (Durmuş, 2010, 3). Badem'e göre (1988,11) olay; doğa güçlerinin etkisiyle veya insan davranışı sonucu ortaya çıkan, oluşan durum, ilgiyi çeken veya çekebilecek nitelikteki her türlü iş ve hadisedir.

Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) olay kavramı tanımlanmamaktadır. Bununla birlikte TCK'de suç olarak düzenlediği fiiller bir olay neticesi gerçekleşmektedir. Bu durumda kişi ya da kişilerin kasıtlı veya kasıtsız olarak dikkatsiz ve tedbirsiz davranışı sonucunda karşı tarafın ruhsal veya bedensel olarak zarar görmesine göre çeşitlilik kazanan "adli olaylar" başlığı altında toplanmaktadır (İnanıcı ve Şelimen, 2014, 169-184). Kimi zaman bazı kaynaklarda "olay" kavramının, "suç" ile aynı anlamda kullanıldığına rastlanılır.

B. OLAY YERİ

Bir olayın işleniş tarzının, mağdur ve suç sanıkları ile ilişkisinin saptanabildiği dinamik bölgeye olay yeri adı verilir (Badem, 1988, 11). Gerçekleşen herhangi bir olayın ardından, yaşananların hangi nitelikte olduğu ya da suçun kim veya kimler tarafından nasıl ve ne şekilde işlendiği gibi birçok noktaya ışık tutabilmesinin yanı sıra maddi delil niteliğindeki birçok kanıt bünyesinde barındırması ile önemli detaylar hakkında bilgi sahibi olunan yerdir. Bu nedenle suçun aydınlatılması açısından başlangıç noktası olarak kabul edilen ve en değerli kaynak özelliği taşıyan alan olay yeridir.

Kanunlarda açıkça suç olarak belirtilen fiil ve hareketlerin ortaya çıkmasını, olay yerinin ise olayın işleniş tarzının, mağdur ve suç failleri ile ilişkisinin saptanabildiği bölgeyi ifade ettiği düşünüldüğünde; olay yerinde bu ilişkilerin belirlenmesi çalışmalarını kapsayan incelemelerin de soruşturmalara temel teşkil edecek en önemli aşamayı oluşturduğu açıktır (Kaygısız, 2005, 86). Öyle ki; özellikle adli vakalar söz konusu olduğunda, elde edilecek en ufak bir bulgudan bile olayın çözümünde faydalanılabilecek çok önemli bilgiler sağlanabilir (Naji ve diğ., 2014, 43). Bu sebeple olay yeri, suçla bağlantılı fiziksel kanıtların kayda değer bir kısmının bulunabileceği bölge olarak da görülmektedir (Fisher ve diğ., 2004, 25-43). Nihayetinde, herhangi bir suç ile ilgili maddi delillerin tamamı olayın gerçekleştiği mekanlardan temin edilebilmektedir ve bu mekanlarda yapılmış olan inceleme çalışmalarının kalitesi,

soruşturmanın neticesini direk olarak etkilemektedir (Pekdemir, 2017, 139-155). Dolayısıyla olayın meydana geldiği yer, olayın işleniş şeklinin, suçlunun ve mağdurun ilişkisinin ortaya çıkarılabildiği alanlar ile delillerin bulunduğu mekanlar olarak düşünülebilir.

Adli bir olayda gerek delillerin gerekse diğer bilgilerin toplanmasındaki en önemli aşama, olay yeri incelemesinin dikkatli bir şekilde gerçekleşebilmesidir. Bu nedenle hem yeterli hem de kabul edilebilir nitelikte delillerin elde edilebilmesi ve değerlendirilmesi, birçok adli olayı aydınlatmada yardımcı olmakta, yargılama sürecinin hızlanması ve doğru kararlar verilmesi ile ise gerek verilen cezaların etkisini gerekse suçların caydırıcılığını artırmaktadır (Küçükler, 2003,54).

Bazı olaylarda olayın yeri, sadece bir tek mekanla sınırlı kalmayabilir. Suçun çeşidi, niteliği ve suçluların sayısına göre olay yeri değişebilir, hatta olayın karmaşıklığı nispetinde olay yeri sayısal olarak artabilir. Bazı durumlarda olay bir yerde başlayıp başka bir yerde sonuçlanabilirken, bazı durumlarda ise bulguların elde edildiği yer ile asıl olay yeri farklı mekânlar olabilir. Dolayısıyla tüm bu olasılıkları dikkate alan birtakım araştırmacılar, olay yerini birincil ve ikincil olarak iki gruba ayırmaktadırlar. Buna göre suçun işlendiği yer birincil olay yeri, şüphelinin suçun işlenmesinden önce veya sonra bulunduğu yer ise ikincil olay yeri olarak ifade edilmektedir (Ballard, 2014, 7-16).

Bunların yanı sıra olay yeri sık sık “keşif” terimi ile de ilişkilendirilen bir kavramdır. Keşif yapmak, çoğu zaman “olay yeri inceleme” anlamında kullanılmış olmakla birlikte, birçok araştırmacı tarafından keşfin, olay yeri ile aynı anlama gelmediği vurgulanarak; keşif, kovuşturma aşamasında olay yerinin mahkeme heyeti tarafından tekrar gözden geçirilmesi olarak tanımlanmıştır (Karakuş ve Ünal, 2013, 3).

C. DELİL

Delil ya da bir başka deyişle kanıt, dava konusu olayın gerçekliğini ortaya koymaya yarayan ispat aracıdır (Bağdatlı,1985, 112). Adli bir olayda delil, suçun işlenmiş olduğunu saptamaya yarayan veya suç ile suçun kurbanı ya da suçu işleyen kişi arasındaki bağlantıyı sağlayan tüm nesnelere olarak tanımlanır (Dağlıoğlu ve diğ., 2001, 300-301).

Hukuki açıdan delil, hakkın ya da haklının saptanması için mahkemeler huzurunda kullanılabilen en önemli ispat aracıdır (Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı, 2008, 100-105). Dolayısıyla herhangi bir suçun kim ya da kimler tarafından işlendiği, nasıl, nerede veya ne şekilde gerçekleştirildiği gibi önemli hayati bilgileri sağlıklı ve doğru bir şekilde ortaya çıkarmaya ya da tespit etmeye fayda sağlayan her türlü ispat aracı delil veya kanıt olarak nitelendirilir.

Suçlar işlenirken olay yerinde bırakılan delilleri günümüzün bilimsel ve teknik yöntemleri yardımıyla inceleyip değerlendirerek; yürütülen adli, idari ve siyasi soruşturmalara yön vermek, suç ve suçluyu kesin (kesine yakın) olarak belirleyip ispatlamak suretiyle yargı

organları karşısına çıkarmak ve adaletin hem doğru hem de süratli bir şekilde işlenmesini sağlamak, demokratik hukuk devletinin en önemli görevlerinden birisidir (Kaygısız, 2010, 3). Günümüzde suçu önlemek için suçla ve suçlularla mücadelede bilim ve teknolojiyi azamî ölçüde kullanmak zorunluluk olmakla birlikte olay yerinden elde edilen delilleri bilimsel yöntemlerle inceleyip yorumlayarak bir sonuca varmak da kaçınılmazdır (Kuncan, 2006, 1). Bu açıdan bakıldığında suç ve suçlularla mücadelede somut delillerden hareketle olayları aydınlatmak zorunluluktur.

Deliller birçok açıdan olaylara ışık tutmakla birlikte bir suçun işlenip işlenmediğini kanıtlayabilir ya da bir suçun önemli noktalarını tespit etmeye yaradığı gibi şüpheli ile mağdur arasındaki bağlantıyı veya bunların olay yeriyle bağlantısını da gösterebilir. Deliller vasıtasıyla suçla bağlantısı olan kişinin veya kişilerin özellikleri ortaya çıkarılabilir, mağdurun ifadesini destekleyen deliller olay yerinde bulunabilir ya da delillerle yüzleştirilen şüpheli kişi suçunu itiraf edebilir. Deliller doğru toplanır, muhafaza edilir ve usulüne uygun olarak teslim edilirse objektif veriler olduğu için görgü tanıklarının ifadelerinden daha da güvenilir olabilir (Hails, 2009, 1-21). Bu nedenle delillerin elde edilebilmesi için olay yeri incelemesi, en kritik aşamadır. Doğrudan bağlantılı olmayan deliller şüphelilerin saptanması konusunda önemli bir role sahiptir ve bağlantıları fiziksel delillerle desteklenmelidir. Bu bağlamda elde edilen fiziksel delillerin ise nitelikli ve olayın açıklanmasında kullanışlı olması gerekmektedir.

Herhangi bir olayın aydınlatılmasında son derece önem arz eden delillerin birtakım sebeplerle kurallara ya da standartlara uygun olarak toplanamaması, ne yazık ki ilerleyen süreçte birçok problemle karşılaşılmasına sebebiyet vermektedir (Kulusayın ve diğ., 2015,1914). Uzmanlar tarafından toplanmayan veya usulüne uygun olarak elde edilmeyen deliller, ne yazık ki tartışılır durumlara ya da başarısızlıklara sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle deliller, elde edilmesinden incelemelerin sonuçlandırılmasına kadar her aşamasında olabildiğince hassasiyet gösterilerek çalışılması gereken bir süreci işaret etmektedir.

ABD Adalet Bakanlığı tarafından yapılan “Adli Delillerin Hukuktaki Rolü ve Ceza Adaleti Sürecine Etkisi” konulu bir araştırma raporuna göre; Amerika Birleşik Devletleri’nde 1960 ve 1970’li yıllarda yapılan araştırmalar, çoğu suç mahallinde mevcut olan birçok fiziksel delile rağmen, dönemin koşulları içerisinde oldukça az bilimsel delil toplandığını ve dolayısıyla yargıya intikal eden birçok davada ilgili delillerin davaların sonuçlarını son derece az oranda etki ederek katkı sağladığı belirtilmiştir (Peterson ve diğ., 2010, 1).

Türkiye’de ise 2010’lu yıllara kadar olay yeri incelemesi teknik ve basit bir iş olarak görülmüş ve çoğunlukla elde edilen delillerin laboratuvar ortamında analiz edilmesi, incelenmesi ve yorumlanması üzerinde durulmuştur. Birçok ülkede mahkemelerde delil olmadan ceza verilememesi, suçluların delil yetersizliğinden beraat etmesi gibi olumsuzluklar sebebiyle gerek bilim adamları ve gerekse hukukçular tarafından olay yerine ve olay yerinden elde edilebilecek delillere daha fazla odaklanılmaya başlanmıştır. Bu nedenle günümüzde ülkemizde de olay yeri incelemelerinin kalite yönetim sistemi kapsamında standardizasyon ve

akreditasyon sağlanarak yapılması hususunda çalışmalar yürütülmemektedir (Altınsoy, 2022, 18).

Deliller; beyan delili, belge delili ve belirti delili ya da bir başka deyişle maddi delil olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Beyan delili tanık, sanık veya başka kişilerin beyanlarıdır. Belge delili yazılı belgeler, şekli tespit eden belgeler ve ses tespit eden belgelerdir (Özbek ve diğ., 2020, 616). Belirti delil ya da bir başka deyişle maddi delil ise suçun yeniden canlandırılmasına, suç failinin belirlenmesine, fail mağdur ve olay yeri bağlantılarının kurulmasına yarayacak, laboratuvarında değerlendirilerek mahkemede katkı sağlayabilecek herhangi bir nesne veya izdir (Özcan, 1980, 310).

Kriminalistik ise ilmi ve fenni yöntem ve araçların yardımıyla suçun aydınlatması ve suçlunun bulması tekniğidir (Sander, 1997, 10). Olay yerinden bilimsel yöntemlerle elde edilen deliller, maddi gerçekliğe ulaşmak için kullanılmaktadır. Olay yerlerinde olayın oluşu, şekli, cinsi veya suçluların yaptıkları eylemleri ve niteliği hakkında bilgi veren bolca izlere rastlanmaktadır (Kuşçu, 2010,13).

Bu açıdan bakıldığında tartışma götürmeyen maddi delillerin suç ile suçun kurbanı arasındaki bağlantıyı sağlayan tüm nesnel ögeler olduğu düşünüldüğünde, ilgili araştırmacılar tarafından etkili bir şekilde kullanılabilmesi için olay yerinde tam ve doğru olarak tanımlanması gerekmektedir (İnanıcı ve diğ., 2000, 43). Ancak herhangi bir olay yerinde delillerin varlığı kadar, yokluğu da suç unsuru teşkil eden olay bakımından anlamlıdır. İddia edilen durumu destekleyecek delillerin olmaması, soruşturma sürecinin gidişatında önemli bir farklılık yaratabilir veya iddia edilen olayı destekleyebilecek hiçbir delil bulunamadığı için söz konusu hadisenin gerçekleşmediği de anlaşılabilir (Fisher ve diğ., 2004, 1-25).

İnsan hak ve özgürlüklerine uygun bir yargılamanın gerçekleştirilebilmesi için mutlaka ama mutlaka yeterli delil olması gerekmektedir. Türkiye’de suç sonrası olay yerlerinden elde edilen delilleri bilimsel teknik ve yöntemlerle inceleyip sonuçlandırmakla görevli kurumlar; Adli Tıp Kurumu, Üniversitelerin ilgili ana bilim dalları, Kriminal Polis Laboratuvarları ve Jandarma Kriminal Laboratuvarları’dır. Delilden sanığa ulaşma prensibini ilke edinmiş bu kurumlar, hukuk devletinin olmazsa olmazlarındandır. Bunun yanı sıra bilimsel olarak yapılan bu çalışmalarda; adli bilimler şemsiyesi altında bulunan çeşitli bilimlerden faydalanılmaktadır. Pratikte adli bilimler; fen, tıp ve sosyal gibi temel bilimlere içine almakta ve adli patoloji, adli psikiyatri, adli toksikoloji, adli antropoloji, adli odontoloji, adli seroloji, adli balistik ve iz inceleme gibi dalların metod ve prensiplerini kullanmaktadır (Kuncan, 2006, 1).

Maddi gerçeğe ulaşmayı amaçlayan ceza yargılamasında, bu hedefi gerçekleştirebilmenin tek yolu sağlıklı deliller elde etmekten geçmektedir. Adli bilimlerin gelişmesi, teknolojinin ilerlemesi ve yargılama faaliyetine katılanların delil algısının artması ise gerçeğe ulaşmanın olanaklarını artırmaktadır (Delibalta, 2020,132).

Adli bir olayın incelemesinde çalışan uzmanların bilgi ve yetenekli olmaları kadar, birbirleriyle koordineli ve uyumlu bir şekilde çalışmalarını da suçun aydınlatılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Olay yerinde bulunan maddi delillerin tespiti, toplanması ve değerlendirilmesi sürecinde, yapılacak çalışmaların alanlarında yetişmiş eğitimli kişiler tarafından gerçekleştirilmesi; söz konusu delillerin bilgisizlik, önyargı, eğitimsizlik ve tecrübe eksikliğinden dolayı toplanamaması veya zarara uğratılmasını engellemek bakımından uzmanlara duyulan ihtiyacı telafisi imkânsız zararların doğmasını engellemek açısından büyük bir zorunluluk haline getirmektedir (Kuncan, 2006, 1).

Olay yeri incelemesi veya dokümantasyonu yapan uzmanların işlerini gerçekleştirirken eksiksiz, tam ve doğru bir şekilde dikkatli ve sistematik çalışarak ortaya koyulan tanımlamalar, tutanaklar ve görseller soruşturma ve yargılama esnasında delillerin sağlamlığı açısından oldukça önemlidir. Bununla birlikte elde edilen delillerin, ilerleyen zamanlarda işlevini yerine getirebilmesi için hali hazırda kullanılan formların standartlaştırılmasının yanı sıra zamanla doğacak ihtiyaçlara göre güncellenmesi de faydalı olabilmektedir.

Edmond Locard'ın "her temas bir iz bırakır" prensibi adli araştırmaların bel kemiğini oluşturmaktadır (Inman ve Norah, 2000, 93). Locard'ın prensibi, bir suçlunun bir obje ya da kişiye dokunduğu zaman delillerde çapraz bir geçiş meydana gelmesi mantığı üzerinedir. (Saferstein, 2001, 5). Özellikle DNA analizlerinde Dünya'da 1994 yılından itibaren kullanılmaya başlanan STR (short tandem repeat) ve PCR (polimeraz zincirleme reaksiyonu) teknikleri sayesinde DNA testi için; saç teli, kıl, sperm, 2mm. karelik bir kan lekesi gibi çok az miktarda vücut sıvısı, bir banka soygunundan yere atılan maske, sigara izmaritleri, zarfın üzerindeki yalanmış pul ve hatta kullanılıp atılmış bir kibrit dahi yeterli olabilmektedir (Karaburun, 2001, 77). Buna benzer olarak bir trafik kazası olay yeri incelemesinde kazanın oluşturduğu çevredeki camlar, boya parçaları, lastik izleri, çamur, kir, bitki, giysi parçaları, iplikler, kâğıtlar bile olası deliller olarak fazlasıyla değerlidir (Crime Scene and Evidence Collection Handbook, 1983, 20) ve (Vanezis ve Busuttil, 1996, 178). Bu sebeple olay yerinden elde edilen delil niteliği taşıyabilecek her türlü bulgunun oldukça özenli, dikkatli ve eksiksiz bir şekilde toplanması gerekirken, inceleme yerlerine iletirken de belirli usullere göre hareket edilmesi gerekmektedir.

Örneğin iz bilim; cam, kovan, lif, saç, kan veya vücut sıvıları gibi iz ve delil toplamanın bütün alanlarını kapsamaktadır (Öztürk, 2006, 67). İz bilimci ise suçun çözümünde aktif görev alarak bu tür delilleri elde edip, değerlendiren ve bu işi yaparken de teknolojik imkânlar ile teknik araçları kullanan uzmandır (Karataş ve Sevindik, 2003, 240). Adli bilimlerde başarılı olabilmek ve ilerlemek için, teknolojik imkân ve araçların olabildiğince kullanılmasının yanı sıra araştırmacıların her türlü izi önemsemesi ve olaylara ön yargısız bir şekilde, kuşkuyla yaklaşması gereklidir.

D. OLAY YERİ İNCELEME

Olay yeri inceleme, adil ve adli bir yargılamanın gerçekleştirilebilmesi için meydana gelen bir olayın aydınlatılması amacıyla olay yerinde delil niteliği taşıyabilecek her türlü iz, eser ve emarenin bilimsel ve teknik yöntemler kullanılarak araştırılması, elde edilen bulguların tespiti, kayıt altına alınması, dokümantasyonu, toplanması, muhafazası ve ilgili yerlere gönderilmesi işlemlerinin tümünü kapsayan soruşturma süreci olarak tanımlanmaktadır (Durmuş, 2010, 3). Bu sürecin temelindeki amaç ise maddi hakikate ulaşmak için suçun aydınlatılmasına katkıda bulunacak fiziksel delillerin bulunması, niteliğinin tespit edilmesi ve korunması olarak özetlenebilir (Güçsüz, 2005, 131-133). Kriminalistiğin alt dalı olarak kabul edilen olay yeri inceleme çalışmaları ile söz konusu olayla ilgili delillerin toplanmasının dışında suçun nerede, nasıl, ne zaman, kim tarafından ve kime karşı işlenmiş olduğu da saptanabilmektedir (Dinler, 2006, 117).

Olay yeri incelemesi açısından, meydana gelen olayın suç niteliği taşıması önemli bir faktördür. Bir fiilin suç kabul edilebilmesi için, temel dört unsuru barındırması gerekmektedir. Bunlardan ilki meydana gelen fiil ve hareketin kanuni metin içerisinde yer alması yani suç sayılmış olması açısından kanuni unsur, ikincisi kanunda suç sayılan fiil ve hareketin yapılmış olması açısından maddi unsur, üçüncüsü suçun fail tarafından bilerek ve istenerek yahut sadece bilerek işlenmesi bakımından manevi unsur ve dördüncüsü suç fiilinin aynı zamanda hukuka aykırılık teşkil etmesi açısından hukuka aykırılık unsurları olarak sıralanmaktadır (Karakuş, 2009, 8-9).

Bir suçun kim tarafından ve nasıl işlendiği hususu, zanlı ile olay yerinde bulunan deliller arasındaki bağlarla tespit edilmektedir. Bilimsel ve teknik imkânların yetersiz olduğu dönemlerde soruşturmacılar her ne kadar “sanıktan delile ulaşma” yöntemini fazlasıyla tercih etmişlerse de insan hakkı ihlallerine neden olan bu yöntem tarihsel süreçte eleştirilmiş ve teknik imkânların gelişmesiyle birlikte zamanla “delilden sanığa ulaşma” yöntemine ağırlık verilmeye başlanmıştır. Modern hukuk anlayışında suç ile suçlu arasındaki bağların kurulmasındaki en önemli basamaklarından biri olarak kabul edilen olay yeri inceleme çalışmalarında izlenecek yollar hakkında yapılan kapsamlı araştırmalar sonucunda, herhangi bir olumsuzlukla karşılaşılması ve sağlıklı veriler elde edilebilmesi amacıyla ise zamanla çalışma usulleri bakımından kanun ve yönetmeliklerde düzenlemelere gidilmiş, resmi kurumlarda ilgili birimler oluşturulmuş ve alanında uzman personeller yetiştirilmiştir (Pekdemir, 2017, 139).

Bir olay yeri incelemesi çalışmalarına bakıldığında ilk olarak, olay yeri belli sınırlar çevresinde korunmalıdır. Olanaklar elverdiğince çalışmaları mümkün olan en geniş alandan başlatmanın yanı sıra çalışma alanını gerekli görüldükçe daraltmak da gerekebilir. Birden fazla olay yeri ihtimali olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Olay yeri inceleme sürecinin başından sonuna kadar gerçekleştirilen çalışmalarda başarılı olabilmek için dikkate alınması gereken en önemli noktalardan bir diğeri ise söz konusu işlerin hem uyum içerisinde çalışan hem de görev ve

amaçları tam olarak tanımlanmış profesyonellerden oluşan bir takım tarafından yapılmasıdır (Polat, 2001, 53).

Bazı durumlarda sağlık ekiplerinin olay yerine ilk giden olması ve mağdur ya da faile acil müdahalede bulunmaları söz konusu olabilir. Bu durumlarda sağlık ekibi personelinin, farkında olmadan delilleri bozmaları olasıdır. Dolayısıyla sağlık çalışanlarının hem olay yerinde kendi güvenliklerini sağlamaları, hem de olay yerine doğru yaklaşımları ve olası delillerin korunabilmesi için olay yeri incelemede uzmanlaşmış kişiler tarafından gerek okul döneminde gerekse çalışma dönemlerinde hizmet içi eğitimler almaları ve araştırma çalışmaları sırasında özellikle yapılması veya yapılmaması gerekenlerle ilgili net ve tartışmasız nitelikte bilgiler edinmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte özellikle uygulamalı dersler aracılığıyla çeşitli vaka ve olaylarda sergilenmesi gereken tutum ve davranışlarla ilgili zaman zaman uygulama dershanelerinin oluşturulması gerekliliği göz ardı edilmemelidir (Doğan, 2012, 63-64).

Bir olay yeri değerlendirmesinin temel bileşenleri sıralandığında; gerekiyorsa vücutta arama, bir vücudun keşfi ve ön değerlendirme, ilgili uzmanları içeren olay yeri ekibinin oluşturulması, olay yeri ziyaretinden önce ve/veya sonra olayın özetlenmesi, sağlık ve güvenlik faktörlerinin göz önüne alınması, olay yeri değerlendirilmesi ve delillerin toplanması ile geriye dönük olay yeri ziyaretleri olarak bütünleştirilebilir (Polat, 2001, 52).

Herhangi bir olayın gerçekleştiği bilgisinin ardından incelemelerin tamamlanmasına kadar devam eden zaman süresince, olayın özünün anlaşılabilmesi için birçok bilim disiplinine ait bilgiye ihtiyaç duyulur. Bu açıdan bir suçun soruşturulması, çok yönlü multidisipliner bir yaklaşım gerektirir (Aslan ve Deniz, 2015, 131). Olay yerinin sistemli ve önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde uzmanlar tarafından incelenmesi, suçların doğru ve hızlı bir şekilde aydınlatılmasını sağlamak bakımından oldukça önemlidir (Akıncıoğlu ve diğ., 2018, 96).

Olay yeri inceleme personelinin her türlü bilimsel gelişime açık, yurt içi ve yurt dışındaki gelişmeleri yakından takip eden ve uzmanlık bilgilerini delil toplama eylemine yansıtması idealdir. Ayrıca personelin prosedürleri ve işlemleri konusunda iyi eğitilmiş olmasının yanında tek kullanımlık eldiven, giysi, maske, galoş gibi kişisel güvenlik donanımları ile plâstik torba, kâğıt torba, delil toplama çantası gibi delil toplama, kordon şeridi, el feneri ve pili, projektör, işaret spreyi, makas, tebeşir, reflektör, çeşitli kalemler, ikaz işaretleri vb. gibi diğer malzemelerin yanı sıra uygun ekipmanlara sahip olması gerekir. Olay yeri inceleme; sistemli ve uyumlu bir şekilde planlanmış bir çalışma disiplini ile gerçekleştirilmelidir (Gültekin, 2011, 493).

Başarılı bir olay yeri incelemesi; yöneticiler ve uzmanların eş güdüm içinde hareket ve koordinasyonu sağlanabilir. Cumhuriyet Başsavcılıkları, Adli Tıp Kurumu ve Adli Tıp Enstitüsü, Olay Yeri İnceleme Birimleri, Kriminal Laboratuvarlar, barolar, hekimler, hemşireler, üniversiteler, eczacılar, mühendisler, psikologlar, psikiyatristler ve alâkalı olabilecek bütün

kişi ve kurumlarla iş birliği ve dayanışma ortamı içerisinde yürütülmelidir. Ayrıca olay yeri inceleme ekiplerinde görevli uzmanların, belirli aralıklarla kendi aralarında karşılıklı fikir alışverişi yapabilecekleri geniş katılımlı toplantı ve organizasyonlar yapılmalı, bu suretle ülkenin değişik bölgelerinde görev yapan personelin deneyimlerinin ve bilgilerinin tartışılması ve aktarılmasına fırsatlar verilmelidir. Alanda uzman olan uluslararası organizasyonlarla işbirliğine gidilerek gelişen teknoloji takip edilmeli, suçla ve suçlularla mücadelede etkin bir çalışma ortamı oluşturulmalı, ilgili tüm birimler arasında sıkı bir iletişim ve işbirliği kurulmalı, standardizasyon sağlanmalı ve birlikte çalışma prensipleri oluşturulmalıdır (Gültekin, 2011, 506 – 507). Örneğin, antropolojik bilgilerin olay yeri incelemesine önemli bir katkı sağlayacağı düşünülen bir olayda olay yeri inceleme ekibinde bir adli antropoloğun ekip içerisinde yer alması sağlanmalıdır (Akıncıoğlu ve diğ., 2018, 96).

Olay yerinde yapılacak incelemelerin kapsamı, olayın meydana geldiği koşullara göre her olguda ayrı ayrı belirlenmesine rağmen bulguların birbirine karışmaması, kaybolmaması veya yanıltıcı sonuçlar elde edilmemesi için bu incelemelerin sistematik bir şekilde yapılması ve görevliler tarafından bazı genel kurallara uyulması zorunluluktur (Cansunar ve diğ. 1997, 300).

Olay yeri incelemesinde, incelemenin kayıt altına alınması, mahkeme aşamasında duyulacak ihtiyaç için olduğu kadar, çalışmanın disiplini açısından da önemlidir. Bu nedenle olay yerinden elde edilen her bulgunun olduğu gibi, olay yerine müdahil olan herkesin bilgileri de olay yeri formları ile kayıt altına alınmalıdır (Beaufort-Moore 2009: 57).

Bunların dışında ayrıca olayla ilgili mekanların kroki ve planlarının çizilmesi, fotoğraflarının ve videolarının çekilmesi, konu ile ilgili her türlü bilginin kayıt altına alınması gibi çalışmalar da olayların ilerleyen zaman içerisinde tekrar tekrar değerlendirilebilmesi ve adli yönden önem arz edebilecek herhangi bir detayın gözden kaçırılmaması gibi önemli açılardan oldukça fayda sağlayacaktır (İnanıcı ve diğ., 2004, 100).

İKİNCİ BÖLÜM

OLAY YERİ TESPİT VE BELGELEME METOTLARI

Olay yeri kapsamında soruşturmalarda kullanılan dokümantasyon çeşitlerinin en önemli bölümünü oluşturan kısım, yazılı-dikte edilmiş notlar ve hareketsiz fotoğraflardır. Bunların yanı sıra sıklıkla kullanılan video-kayıt-planlar-taslaklar ve günümüzde çok sık kullanılmasa da gelecek için potansiyel taşımakta olan bilgisayar destekli programlar ve sanal gerçeklik uygulamaları, soruşturmalarda yol almaya yarayan en önemli göstergelerdir (Polat, 2001, 56).

Bir ceza muhakemesinde maddi gerçeğin bulunmasında faydalanan materyal, şekil, durum ve baskı tarzındaki göstergeler, olayın aydınlanması ve çözümlenebilmesi son derece değerlidir. Bu tür deliller, bir kişinin suçunu ispat etmeye yaradığı kadar, bir masumun suçsuzluğunu da ispatlayabilmektedir. Örneğin kişinin suç mahallinden farklı bir yerde olduğunu kanıtlayan “alibi” adı verilen iz, başka delillerle desteklendiğinde sanığın suçsuzluğunu ortaya koyabilmektedir (Öztürk ve diğ., 2001,142). Bu sebeple de olay yerlerinde fotoğraflama çalışmaları sırasında hassasiyetle davranılması gereken en önemli yaklaşım, çekimler tamamlanıncaya kadar hiçbir eşya ya da başka herhangi bir şeye dokunulmamasıdır. Böylelikle delillerin kaybolması, yok olması, değişmesi gibi yanıltıcı durumların önüne geçilebilir ve korunmaları sağlanır.

Geçmişten günümüze olayların aydınlatılması ve suç ile suçlunun ortaya çıkarılmasında, görüntü teknolojisinin yeri ayrıdır. Teknolojik imkânların gelişiminin yanı sıra fotoğrafın ve teknolojik diğer programlarla bir arada kullanılması, polisler için büyük bir kolaylık sağlamakla birlikte, aynı zamanda vazgeçilmez bir ihtiyaç hatta zorunluluk haline dönüşmüştür. Fotoğraf çekimi bir olayın aydınlatılması için son derece önemlidir. Olay yerinde bulunan ve delil niteliği taşıyabileceği düşünülen her şeyin fotoğraflanması gerektiği gibi fotoğraf çekimleri aynı zamanda uzmanlık isteyen bir alandır ve alanda eğitimli kişiler tarafından yapılmalıdır.

AİHM kararlarında Türkiye'nin olumsuz yönde en fazla eleştiri aldığı konuların başında, soruşturma evresinde gerçekleştirilen olay yeri inceleme işlemlerindeki yanlışlar ve yetersizlikler olduğu bilinmektedir (Kaygusuz, 2005, 2). Bu sebeple her olay için geçerli olan birtakım bilgiler ve yapılması gerekenler, adli kolluk görevlileri tarafından hem kurallara uygun, hem de eksiksiz bir şekilde uygulanarak süreçte ilerleme sağlanmalıdır. Bu açıdan bakıldığında ise henüz yeterli bilgi ve donanıma sahip olmayan adli kolluk personelinin yeterli hazırbulunuşluk ve tecrübeye sahip olmadan görevlendirilmemesine dikkat edilmelidir (Adli Kolluk El Kitabı, 2013, 1).

Bunların yanı sıra incelemelerde bir uzmanın olay yeri ile ilgili ilk gözlemleri, olayın kapsamını belirlemektedir. Soruşturma ve olay yeri kontaminasyonunun olası kaynakları ile birlikte daha sonra kaybolabilecek, kirlenebilecek veya bozulabilecek delil niteliğindeki öğeler de dahil olmak üzere olay yeri fotoğraflar, eskizler, notlar ve video ile hassasiyetle belgelenmeli ayrıca

profesyonel bir şekilde tamamlanarak, suçun kalıcı bir tarihsel kaydı elde edilmelidir (Howell, 1999, 8).

Kriminalistik incelemelerde bir diğer önemli konu ise; adli yetkililer tarafından olay yerinde bulunan delillerin korumaya aldıktan sonra gereken yerlere transfer edilmesidir. Örneğin; bir adam öldürmede kullanıldığı kuşkusu olan baltanın künt kısmında bulunan kan ve kılların olduğu bir olayda, olduğu gibi bir sandığa koyularak gönderilmesi sonucu laboratuvarda baltanın ne kanlı bölümünde ne de sandık içerisinde kıl bulunamamış; yoldaki sarsıntı, sandığın kapatılması ve açılması veya baltanın nakli sırasında kaybolabileceği düşünülmediği için delillerin kaybolması söz konusu olmuştur. Böyle ve benzeri durumlarda kıl gibi kolay düşebilecek ya da yitirilebilecek şeyler görüldüğü anda muhafaza edilmek üzere alınmalı ve beyaz bir kâğıdın içerisine koyulup zarflanarak mühürlü bir şekilde gönderilmesi sağlanmalıdır (Aykaç, 2011, 323).

A. FOTOĞRAF ÇEKİMİ

Adli fotoğrafçılık, adli bir olay sonrasında olay yeri inceleme prosedürleri uygulanırken olayın gerçekleştiği mekanın tespitinin ardından olay yerinin ilk halinin soruşturma görevlilerine aktarılmasını takip eden süreçte; yargılama safhasında oluşabilecek çelişkileri önlemek, olay yerini hakkında bilgi sahibi olmak veya olay anının yeniden canlandırılabilmesi gibi amaçlarla, özel çekim teknik ve yöntemlerinin uygulandığı görüntüleme, kayıt altına alma ve belgeleme işlemlerinin tümüdür (Sarıtaş, 2020,10).

Olay yeri fotoğrafları kendi başlarına bir delil değil, olay yeri ve delillerin konumlarının görsel dokümantasyonunu sağlayan sahnelerdir. Suç mahallinde çekilen fotoğraflar, araştırmacı ve soruşturmacıların daha sonra ihtiyaç duyulan vakitlerde olayı yeniden analiz etmeleri veya mahkeme salonunda kullanmaları için o sahnenin yeniden ortaya koyulmasına ve incelenmesine olanak sağlamaktadır. Bu nedenle olay yeri fotoğrafları olayı tam ve doğru bir şekilde belgelemelidir. Aksi durumlarda soruşturmalar için faydalı olmak yerine zararlı olabilir (National Forensic Science Technology Center, 2009,1).

Bir olay yerinin fotoğraflarının çekilmesindeki amaçlar; değişiklikler yapılmadan önce olay yerinin durumunu kaydetmek, olayın yerini kaydetmek, delillerin durumunu ve konumunu kaydetmek, ilgili kişilerin ve tanıkların görüşlerini belgelemek, ilgili öğelerin mekansal ilişkilerini belgelemek, olay yerinin görünümünü olay yerini görme fırsatı olmayan ilgililere ilk gözden göstermek, olay yeri yeniden yapılandırma işlerinde bir araç olarak kullanmak, operasyon sırasında olay mahallinin doğru bir resmini çizmeye yardımcı olmak ve soruşturmaya katılanların hafızasını tazelemek olarak sıralanabilir (Austin Police Department, 2019, 8).

Bir olay yerine gelindiğinde yapılması gereken ilk iş, olay yerinin hiçbir değişikliğe uğramasına izin vermeden fotoğrafının çekilmesidir. Olay yeri fotoğraflarında öncelikle, olay yerine giden yolların ve çevrenin olmak üzere olayın meydana geldiği binanın konumu ve adresinin de saptanacağı bir şekilde fotoğraflandırılması gerekir. Eğer olay kapalı bir alanın içinde meydana geldi ise, giriş ve çıkışların, varsa cesedin üzerindeki yaraların, çevresindeki eşyaların, kullanılan silah veya aletin fotoğraflanması gerekir. Ceset olay yerinden taşındıktan sonra, olay yeri tekrar fotoğraflanmalıdır. Olay yeri ile ilgili notlar alınmalı ve bu notlarda mümkün olduğunca ayrıntılara yer verilmelidir. Tüm görevlilerin olay yerine geliş saati, görevlendirildikten ne kadar süre sonra olay yerine geldikleri, ışık ve hava şartları veya çevre ile ilgili genel bilgiler gibi diğer ayrıntılar ise ayrıca belgelendirilmelidir (Krogman ve İşcan, 1986, 15-24).

Bir olay yerinin fotoğraflarının çekilmesi için belirlenmiş bir süre yoktur. Harcanan süre; olay yerinin boyutuna ve karmaşıklık durumuna, belgelenecek ne kadar şey olduğuna; açık alanda ise hava durumuna veya araştırma ekibi için tehlikeli çevresel faktörlere göre değişiklik gösterebilir. Bu sebeple amaç orada olanı ve nerede olduğunu belgelemek olduğu için, olay yerinin fotoğraflandırılması çekilmiş binlerce fotoğraftan ve saatler süren çalışmadan oluşabilir. Ancak olay yeri fotoğrafçılığında sadece bariz olana odaklanılmamalı, açık bir şekilde suçla bağlantılı olup olmadığı belli olmayan veya olay yeri ile ilişkisi o sırada tespit edilemeyen her türlü yer veya eşyanın da fotoğraflanması sağlanmalıdır. Örneğin, cinayet mahalli bir evdeki buzdolabı prosedür gereği fotoğrafı çekilmesi gereken bir noktadır. Florida'da daha önce çözümlenemeyen bir cinayet vakasında; bir adli fotoğrafçının her dolabın içini fotoğraflaması cebinden çıkan bir makbuzdaki içeceğin markası ile olay yeri fotoğraflarındaki bir dolabın içinde görülen içecek eşleştirilmiş, daha sonra yakınlarının kurbanın bu içeceği hiç içmediğini belirtmesi üzerine içeceğin satın alındığı market ve satın alan kişinin izi sürülerek olayın aydınlatılması sağlanmıştır (National Forensic Science Technology Center, 2009, 1-2).

Olay yerinde rastlanılan kan lekeleri, adli olaylarda soruşturma sürecinde önemli bilgiler verebilecek en değerli fiziksel delillerdendir. Olay yerindeki kan lekelerinin uzmanlar tarafından incelenmesi ve analizleri; olaya karışan kişilerin tespitinden, olayın oluş mekanizmalarına ve olaylar zincirinin aydınlatılmasına kadar birçok soruya cevap verilebilmektedir. Bu sebeple de oldukça dikkatli bir şekilde ve eksiksiz olarak toplanması gereken deliller arasındadır. Öyle ki, hatalı tekniklerle fotoğraflama ve dokümantasyon nedeniyle kan lekesi delilinden faydalanılamayan birçok olaya rastlanıldığı bilinmektedir. Olay yerindeki kan lekelerinin diğer dallardaki uzmanlar tarafından incelenmesinde önce ilk olarak yapılması gereken fotoğraflama işlemi, temel olarak üç aşamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Bunlar; olay yerini bir bütün olarak gösteren fotoğraflar, kan lekeli her bir bölgeyi gösteren fotoğraflar ve her bir modeli ayrı ayrı gösteren fotoğraflar kategorileriyle genel çekim - orta mesafe- yakın çekim ya da detay çekim olarak yapılan kan lekesi model analizi için uygulanan asgari fotoğraflandırma standartlarıdır. Analist; her bir modeli ayrı ayrı gösteren fotoğraflarla

o modelin hangi mekanizmayla oluştuğunu, kan lekeli her bir b6lgeyi g6steren fotoğraflarla modellerin birbirleri ile ilişkilerini ve modelin olay yerindeki konumunu, olay yerini bir b6t6n olarak g6steren fotoğraflarla ise olay yerinde meydana gelen olaylar zincirini yorumlamaya çalışmaktadır (Arslan ve diğ., 2015, 133-137).

Resim 2.1. Olay yeri fotoğraf 6rneği (Url-1)

Kan lekeleri gibi ayak izleri de adli olayların aydınlığa kavuşmasında 6nemli delillerden birisidir. Bu delillerin yok olmasına ya da değerinin kaybına neden olmamak için yine alanında uzman g6revliler tarafından fotoğraflanması, laboratuvar ortamına nakledilmesi ve karşılaştırılabilir hale getirilmesi gerekmektedir. 6leklendirme ve fotoğraf çekim teknikleri bakımından hatalar bulunan, uygun ışık kaynakları ile uygun açılardan ve uygun mesafelerden doğru makine ve filmlerle çekilmeyen, boyutları ortaya koyan 6lekler kullanılmayan, hangi ayakkabıya ait olduğu, hangi tarihte ve nerede çekildiğine dair etiketleme yapılmayan, taban deseninde oluşan aşınmaları ortaya koyabilecek yakınlıktan çekilmeyen veya derinliği ya da y6ksekliği bakımından bilgi vermeyen fotoğraflar, ayakkabı veya izlerine dair karakteristiklerin saptanmasını imkansız hale getirmektedir. Bu nedenle ayak izleri fotoğraflanırken 6l6 kullanma, ışık ayarlama, mesafe ayarı yapma, uygun aı, film, objektif, flaş kullanma ve etiketleme gibi temel unsurların son derece 6zenli bir şekilde ve doğru olarak yapılması gerekmektedir (ınar, 2004, 21-26). Bununla birlikte fotoğraflarla ilgili olarak Cumhuriyet savcılarının karşılaşmış oldukları en b6y6k sorunlardan birisi de olay yeri fotoğraflarının dosyalar içerisine gelişi g6zel yerleştirilmiş olmasıdır (G6ltekin, 2011, 496).

Suçun ve suçluların tespit edilmesi konusunda yapılan ilk çalışmalara genel olarak bakıldığında fotoğrafın kullanımı; 1840'lı yıllardaki icadının ardından 1870'li yıllara tarihlenen Fransız antropolog, polis memuru, araştırmacı, antropometrik kimlik tespitinin kurucusu ve önde gelen savunucusu Alphonse Bertillon'un yapmış olduğu ölçüm ve görsel çalışmalarıyla öne çıkmaktadır. "Antropometri" veya "Bertillonage" olarak adlandırılan bu sistemin ilk uygulamaları; insan vücudunun bazı kısımlarının ölçülerinin birbirleri ile orantılandırılarak ölçülendirilmesi ve vasıflandırılması mantığına dayanmaktadır (Cole, 2005, 50-61). Suçluların kimliklerinin tespiti için ölçümlerin kullanıldığı Bertillonage, kriminal kimlik tespitinde görülen ilk modern sistem olmakla birlikte bu sınıflandırmalara ait değerlendirmelerle meçhul bir şahsın tespit edilmesi veya şahısların geçmişteki suç kayıtlarının ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. İlerleyen yıllarda ihtiyaçlara göre şekillendirilerek geliştirilen sistemde Bertillon kartları oluşturulmuş ve içeriğinde, ilgili şahıslara ait günümüzdeki standart vesikalık fotoğraflarında olduğu; birisi yüzün tamamını gösteren, diğeri ise profilden çekilmiş görseller ile vücut özellikleri gibi temel bilgilerin yer aldığı kartlar düzenlenmiştir. O dönemin şartlarında oldukça pratik bir yöntem olarak Fransa başta olmak üzere İngiltere, Avrupa ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve Arjantin gibi birçok ülkede mevzuata bağlanarak kullanılan sistem, günümüzdeki kriminal kimlik tespit yöntemlerinin de temelini oluşturmuştur (Cole, 2005, 50-61).

Detective B. Egan No. 58-1320		CITY OF NEW YORK		Bertillon Measurements.		L. Foot 23.7		Mitt. I. 10.8		Litt. I. 8.1		Fore A. 42.1	
POLICE DEPARTMENT		CITY OF NEW YORK		Bertillon Measurements.		L. Foot 23.7		Mitt. I. 10.8		Litt. I. 8.1		Fore A. 42.1	
Height, 155.3		Head length, 18.0		Length, 5.8		Outer Arms, 1.59		Head width, 14.6		Fore A. 42.1		Name Henrietta Burke	
Trunk, 86.3		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Alias An. Sarcony	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Age 24	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Height 5 Ft. 1 In.	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Weight 135	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Build Med	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Hair Sandy	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Eyes Blue	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Complexion Med	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Moustache - -	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Bore Norway	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Occupation Servant	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Date of Arrest Nov 17. 1905	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Officer Alphonse Martini	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Remarks 46' post	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Scar on back of right ring finger	
Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Fore A. 42.1		Small Mol. on chin and upper lip	

Resim 2.2. Bertillon ölçümlerinin yer aldığı sabıkalı tutuklama kartı örneği (Taylor, 2000,47)

Osmanlı Devleti'nde ise, Sultan II. Abdülhamit Dönemi'nden (1876-1909) kalan Yıldız Sarayı Fotoğraf Albümleri Koleksiyonu'ndaki belgelere göre fotoğrafı en yaygın olarak kullanan kurumun emniyet teşkilatı olduğu anlaşılmaktadır. 1912 yılına ait bazı belgelerde, sicil defterlerinde fotoğraf bulunmasının gerektiği ile tüm şehirlerdeki ve sancaklardaki emniyet görevlilerinin fotoğraflanmasının istenildiği bilgilerine ulaşılmaktadır. Bununla birlikte suçlularla ilgili kayıtlarda, savaş esirlerinin belirlenmesinde, yabancıların yerleşimleriyle ilgili istihbarat bilgilerinde, nüfus kayıtlarında, ikametgâh izin belgelerinde, seyahat- vize ve pasaport işlemlerinde de sıklıkla fotoğraflar kullanıldığı görülmektedir (Atasoy, 2007,22).

Adli olaylarla kanıtlanma niteliği bulunan görüntülerin fotoğraflarından yararlanılması kaçınılmazdır. Sanatın bir dalı olan fotoğraf adli bilimlerde kullanılırken, sanatsal bir ifade aracı olmaktan çıkmakta ve herhangi bir olayı aydınlatmak ya da hukuki bir kanıt özelliği taşımak gibi farklı bir işleve bürünmektedir. Dolayısıyla olay yeri inceleme ekibinin fotoğraf çekim işlemleri öncesinde bu yönde teknik bilgi ve eğitimler alarak, adli fotoğrafçılık konusunda yeterliğe sahip olması gerekir. Böylelikle fotoğraflama açısından her teknik kullanım, amaçları doğrultusunda kendi disiplinini ve uygulamalarını farklı bir vizyon haline dönüştürebilir (Yelmen, 2011, 26).

Bertillon sistemine göre olay yerini belgeleyen fotoğraf çekimleri sırasında ise hareketsiz görüntülerin her birisinin bir hikaye anlattığı düşünülerek bilhassa cinayet işlenen mekânlar olmak üzere suç sahnelerinin, karakteristik olarak hassasiyetle belgelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Parry, 2004, 27). Bir diğer değişle fiziksel bir kayıt niteliğiyle fotoğraf, zengin bir anlatım diline sahip olmasının yanı sıra gerçeği de ortaya koyarak, belgelemektedir (Ertan, 2010, 58).

Olay yerinin görüntülenmesi, delillerin belirlenmesinin yanı sıra olayın oluş ve bitiş halinin belgelenmesi açısından da önemlidir. Ancak bu belgelemenin işe yarar olabilmesi için, fotoğraf çekiminin çok iyi bir biçimde yapılması gerekmektedir. Bazen sadece bir olayda yüzlerce, hatta binlerce poz fotoğraf çekilebilmektedir. Bu da olay yerinin görüntülenmesinin, kriminal fotoğraf açısından önemini bir kez daha göstermektedir. Ayrıca çekilen fotoğrafların birbirleriyle bağlantılarının kurularak ilişkilendirilmesiyle netlik, keskinlik, doğru pozisyon ve ölçülendirme gibi birçok detaya dikkat edilerek çekilmiş bir fotoğraf, göreceli düşünceyi ortadan kaldırmakta ve doğru anlatım gücüyle etkili bir kanıt olma değeri taşımaktadır (Yelmen, 2011, 28). Bir başka detay olarak süreç içerisinde olayların soruşturulmasında, olay günü ve yerinde seyirci kalabalığına odaklanarak gizlice çekilmiş fotoğraflar ise tanıklar ve muhtemel şüphelilerin belirlenmesinde de yardımcı olabilir (Howell, 1999,4).

Olay yerinde, hukuki geçerliliği olan fotoğraflar, polis memurları tarafından çekilmektedir. Bu iş, polis teşkilatında "olay yeri fotoğrafçılığı" veya "adli polis fotoğrafçılığı" olarak adlandırılır. Her iki tanımlamada da yapılan iş sonucu elde edilen fotoğraflar tür olarak sınıflandırıldığında "kriminal fotoğraf" tabiri kullanılmaktadır. Bu bağlamda adli polis fotoğrafçılığının uygulama alanları: Kimlik tespit ve sicil fotoğrafçılığı, olay yeri fotoğrafçılığı, polis laboratuvarı

fotoğrafçılığı, balistik fotoğrafçılığı ve otopsi fotoğrafçılığı olarak sıralanmaktadır (Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı, 2005,91). Türkiye’de gerek olaylarda tespit edilen gerekse laboratuvar ortamında değerlendirilmesi yapılacak olan delillerin ve şüpheli şahısların fotoğraflarını çekme, eşkal tespitleri yapma ve tanıkların beyanları doğrultusunda robot resim çizme işlerini yapmak üzere Teknik Fotoğraf ve Eşkal Tespit Bürosu personeli görevlendirilmiştir (Kök, 2009,27).

Bir suçun ortaya çıkarılmasında, birisinin ya da birilerinin suçlu veya masum olduğuna karar verilmesinde ve mahkeme esnasında kanıt olarak kullanılması yönleriyle son derece önemli olan ve olay yeri belgeleme usullerinden ilk sırada yer alan olay yeri fotoğrafçılığı sıradan bir iş olmanın aksine, oldukça dikkat isteyen ve uzmanlık gerektiren bir alandır. Ancak burada nitelenen uzmanlık yetisinden bahsedilirken, sadece, fotoğraf tekniklerine hakim olmak anlamındaki uzmanlık kastedilmemektedir. Bahsedilen uzmanlık, teknik bilgi ve becerinin yanı sıra disiplin olarak sistematik yöntemler uygulama kabiliyetini de kapsamaktadır. Bir olay yerinin fotoğraf çekimleri, “genel-orta-yakın” olmak üzere üç aşamalı olarak yapılmaktadır. Bu çekimler yapılırken; önyargılı ve duygusal olunmamalı, olaylar aydınlatılabilecek pozisyonlardan, çarpıklık ve belirsiz tanımlamalar olmamasına dikkat edilerek, nesnelere ve olay yerleri ise iyi temsil edilebilecek şekillerde çekilmelidir (Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı, 2005,96-97).

Resim 2.3. Olay yeri fotoğraf örneği (Url-2)

Olay yerlerindeki fotoğraf çekim çeşitleri sınıflandırılmaları bakımından; olayın gerçekleştiği mekan ya da mekanları geniş açılardan ele alan genel olay yeri çekimleri, olayın gerçekleştiği alanların daha yakın planlardan ele alındığı detaylı inceleme fotoğraf çekimleri ve delilleri – delil numarasını- boyutunu- mekanla ilişkisini ele alan fotoğraf çekimleri olarak sıralanabilir.

Olay yeri inceleme işlemleri sırasında yapılan çekimlerde, fotoğrafların bir sıraya göre çekilmesi gerekmektedir. Kesin olarak tespit edilen sınırların durumuna göre nereden çekim yapılacağına karar verilmeli; geniş alanlara yayılan olaylarda yüksek binalar üzerinden ya da helikopterden olmak üzere tepe açısından faydalanılmalıdır. Çekimler sırasında tripot kullanılmalı ve özellikle delil çekimlerinde metrik alanın da fotoğrafta yer alacağı şekilde konumlandırmalar yapılarak ölçek kullanılmalıdır. Delillerin çekim sırasının ve olay yerindeki konumunun anlaşılabilmesi için numaralandırma yapılmalı, özellikle benzer nitelikteki delillerin birbirinden ayı olduğunun belirtilmesi için farklı özelliklerin vurgulanacağı şekilde çekimler yapılmasına özen gösterilmelidir. Geniş alanlara yayılan olaylarda, bindirme fotoğraf tekniğinden yararlanılmalı ve gösterilmek istenen alanın tümü tek bir fotoğrafta da ortaya koyulmalıdır. Çekimlerin tamamlanmasının ardından baskı işlemi tamamlanmalı ya da dijital olarak bilgisayar ortamında sunulacak fotoğraflar bir araya getirilerek sunuma hazırlanmalıdır. Sunumu yapılacak fotoğraflar albüm haline getirilmeli ve altlarına açıklamalar yazılmalıdır. Olay yeri raporu ile teslim edilecek olan fotoğraf albümü ile birlikte çekim yapan kişi ve çekim sayısına ait bilgiler ile çekim esnasında kullanılan genel görünüm, orta ve yakın plan çekimler veya makro çekimler gibi bilgilerin raporlanması da unutulmamalıdır (Durmuş, 2010, 89).

1- Genel Görünüm Çekimleri

Genel görünüm çekimleri; bir olay yerinin konumunu belgelemek için odak alanı, yan plan, arka plan gibi alanların ve olay yeri içerisindeki bütün envanterlerin ilk karşılaşıldığı hali ile olabildiğince hiçbir bölge atlanmadan fotoğraflanma işlemidir. Bu tür çekimler genellikle soldan sağa veya sağdan sola olacak şekilde bindirme (panoramik) çekim tekniği kullanılarak yapılmaktadır. Genel görünüm fotoğrafları çekilirken; dış plandan iç planlara doğru bir sıralama ile yapılması, çekimler sırasında hiçbir şeyin yerinin değiştirilmemesi, olay yerine giriş ve çıkışların ayrıntılı bir şekilde görüntülenmesi, mümkünse panoramik görsellere yer verilmesi ve olayın birkaç farklı mekânda birden gerçekleşme durumu var ise ayrı ayrı fotoğraflandırılması gerekmektedir (Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı, 2005, 102-103).

Resim 2.4. Genel görünüm çekim örneği (Url-3)

2- Orta Mesafe Çekimleri

Olay yerinin genel olarak fotoğraflanmasından sonraki aşama olan orta mesafeli çekimler; olay yerinde delil niteliği taşıyabilecek göstergelerin daha yakından çekilmiş fotoğraflarıdır. Orta mesafeli çekimler ile delillerin birbirleri ile ilişkileri çözümlenebilir (Yelmen, 2011, 32). Bu çekimlerde en çok dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi fotoğrafçının gördüklerini olduğu gibi aktarabilme mantığı ile hareket etmek suretiyle nesnelere olan yakınlıkları planlayarak ayarlaması ve görsellerdeki bütünlüğü bozmamaya özen göstermesidir.

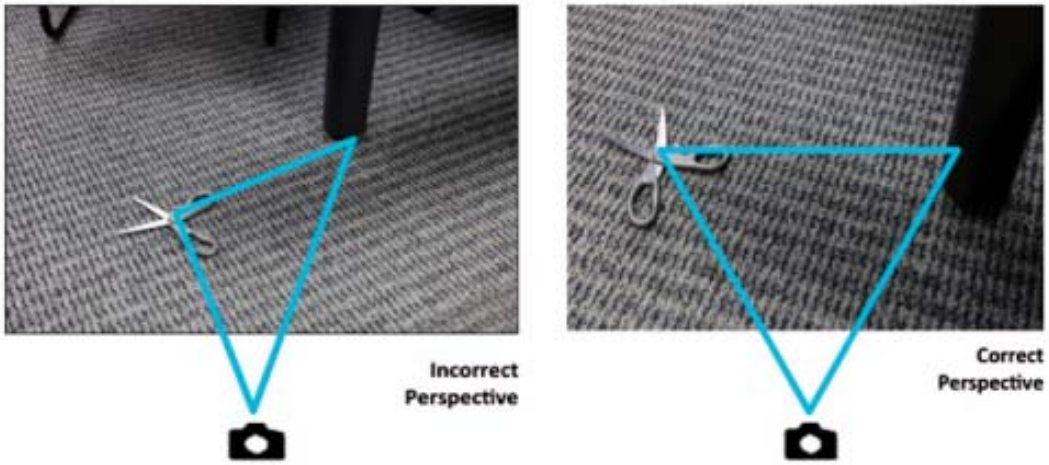
Resim 2.5. Orta mesafe çekim örneği (Url-4)

3- Yakın Mesafe Çekimleri

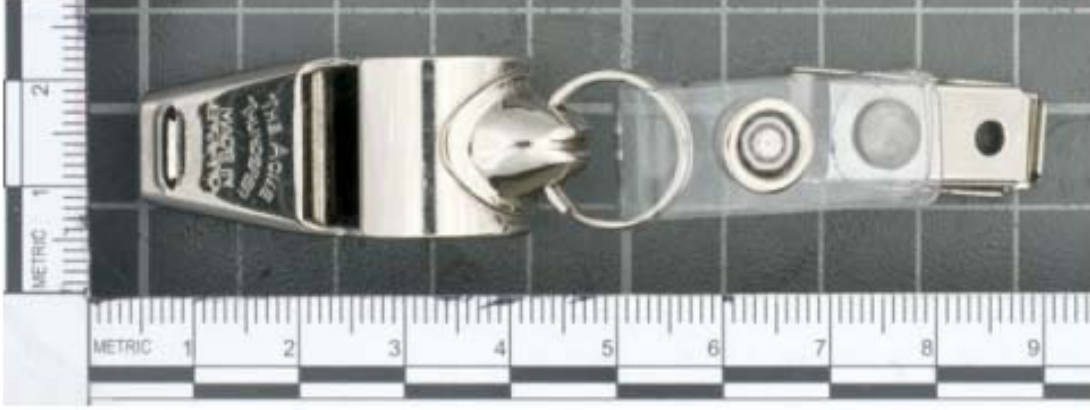
Yakın mesafe çekimleri, olay yerinde bulunan delillerin detaylarını ortaya koyacak şekilde yakın plandan yapılan fotoğraflama işlemidir. Her bir delilin tek bir fotoğrafa sığacak şekilde ve olabildiğince netleştirilerek fotoğraflandırıldığı bu çekimler, delillerin gerçek boyutlarının anlaşılmasını sağlamaktadır. Genellikle deliller ile birlikte uygun ölçeklerin de yer aldığı detaylı fotoğraflama işlemi sırasında ışık ve numarator gibi araç ve gereçlerden de faydalanılmaktadır. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan birisi de delilin bulunduğu yüzeye göre ölçeklendirme rengi seçilmesi ve seçilen ölçek ve numaratorlerin yönlerinin de uygun bir yön ve konumda yerleştirilmesidir (Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı, 2005, 106).

Resim 2.6. Yakın mesafe çekim örneği (Url-5)

Resim 2.7. Yakın mesafe çekim örneği (Url-6)

Resim 2.8. Yakın mesafe çekim örneği (Url-7)

4- Gece Çekimleri

Gece fotoğraf çekimi oldukça profesyonel bir yaklaşım gerektiren, zaman zaman ise zorlayıcı nitelikte bir tekniktir ancak günümüz teknolojisinin sunduğu imkanlar ve hem teknik, hem de pratik bakımından donanımlı bir ekip bir araya geldiğinde ışıktan yoksun alanlar bile gündüz ışığı kalitesinde fotoğraflar çekilebilmesine olanak sağlamaktadır.

Resim 2.9. Gece çekim örneği (Url-8)

Resim 2.10. Gece çekim örneği (Url-9)

B. VIDEO ÇEKİMİ

Video çekimi olay yerlerini görüntülemeye çok sık kullanılan yöntemlerden birisidir. Olay yerinin genel ve detaylı görünümününin kaydedilmesi açısından oldukça kullanışlı olan video çekimi, mekânların algılanmasında daha gerçekçi bulgular sunması yönüyle avantaj sağlamakla birlikte fotoğraf kadar net bir belgeleme yöntemi olup olmadığı tartışılmakta, adli olaylarla ilgili videolarda gözden kaçırılacak noktalar söz konusu olabilme ihtimali nedeniyle ise fotoğrafların daha net ve tam algılanabilirliği yönleriyle yaygın olarak daha işlevsel olduğu kanısına varılmaktadır. Bununla birlikte video çekimleri her koşulda, fotoğraflarla birlikte kullanıldığında, birbirlerini destekleyen yararlı bir belgelendirme aracıdır.

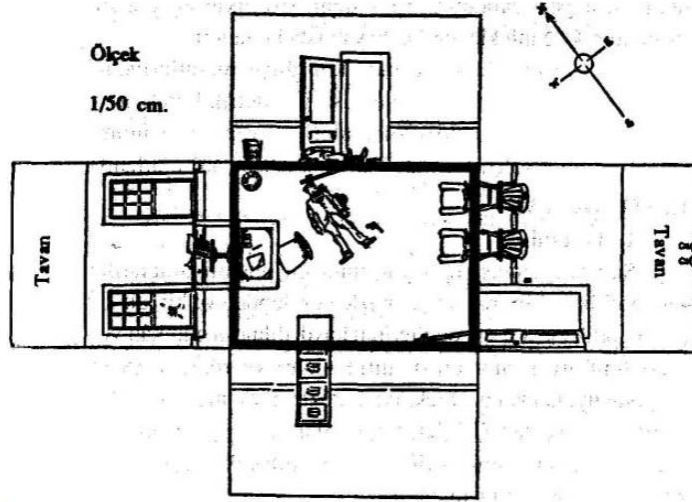
Olay yerleri videosu çekilirken; olay numarası, suç türü, çekim tarihi, çekim yeri, videografin adı ve sicil numarası ve notlarda veya fotoğraf makinesinde yakalanmış olarak belgelenecek şekilde çekimin başladığı zaman gibi bilgileri içeren bir fotoğraf sayfasına yer verilerek başlanmalıdır. Film-fotoğraf sayfası, sahnenin dışınının 360 derecelik film sahnesi, orta mesafe ve kanıtların yakın mesafe çekimleri dahil tüm sahnenin görünümü olay yeri video çekimlerinde bulunmalıdır. Çekime başladıktan sonra, tüm sahne tamamlanana kadar ara verilmemelidir. Çekim yapılırken yavaşça yürünmeli, makine yavaşça kaydırılmalı ve yakınlaştırma özelliği yavaşça kullanılmalıdır. Öğelerin yakın planlardan çekimlerinde yavaşça yakınlaşılmalı, öğe filme alındıktan sonra ise yavaşça uzaklaşarak bir sonraki öğeye geçilmelidir. Sahneler tam olarak belgelendiğinde kamera kapatılmalı ve kanıt numaraları yerleştirildikten sonra tüm sahne ikinci kez filme alınmalıdır. Çekimler tamamlandıktan sonra

görüntüler, uygun şekilde video kaset veya Micro SD kart ile ilgili birimlere sunulmalıdır (Austin Police Department, 2019, 35).

Fotoğraflardaki sabit görüntülerin, videolardaki hareketli görüntülerle desteklenmesi; izleyiciler açısından ayrıntıları yakalama şansını artırmakta, çekim sırasında çekimi yapılan yerler ve deliller ile ilgili yapılacak açıklayıcı konuşmalar ise adli makamların olay ile ilgili daha detaylı bilgi edinmelerini kolaylaştırmaktadır (Durmuş, 2010, 89).

C. KROKİ VE PLAN

Olay yeri incelemelerinde fotoğraf ve kamera görüntülerine ek olarak kullanılan bir başka araç da kroki ve planlardır. Krokiler genel olarak bir yerin kabataslak şeklinde de ifade edilen basit çizimleridir. Plan ise bir yerin ölçülendirilerek detaylı olarak çizilmesidir. Her iki çizimde de sadelik ve anlaşılabilirlik esastır. Standartlarına uygun olarak tasarlanmış bir kroki, olayın ne olduğunu, delillerin yerlerini, izlerini ve bunların birbirleri ile ilişkilerini net olarak açıklar.

Resim 2.11. Kroki örneği (Url-10)

Fotoğraf çekiminden sonra en önemli ikinci husus olay yerinin kroki ve plan çizimlerinde kanıt niteliği taşıyabilecek tüm materyaller ile olay yerine ait özelliklerin belirtilmesi gerekmektedir. Objelerin yerleri belirtilirken iki sabit noktadan uzaklık ölçümü şeklinde yapılmalı ve göz karan ile değil standart bir ölçü birimi olması açısından metre ile ölçülmelidir (Krogman ve diğ., 1986,15-24). Krokide kapı, pencere, evdeki eşyaların boyutları belirtilmeli ve diğer objelerin bunlara olan uzaklıklar not alınmalıdır (Saferstain ve diğ., 1981,31-47).

Kroki ve planlar, olayın araştırılma ve çözümlene sürecinde yaşananların yeniden gözden geçirilmesine olanak sağlamaktadır. O sırada olay yerinde olmayan veya sonradan olay yerini incelemek isteyen kişiler için oldukça faydalı ve gerekli bir kaynak niteliğindedir. Kroki ve planlar olayları neticelendirmede değerli bir araç ve kolluk kuvvetlerinin ellerini

güçlendirmede önemli birer belgedir. Bazı durumlarda kesin bir yargıya ulaşmak için yapılan bu çizimleri tekrar incelemek veya yorumlamak oldukça kaçınılmazdır.

1- Kroki İçin Genel Kurallar

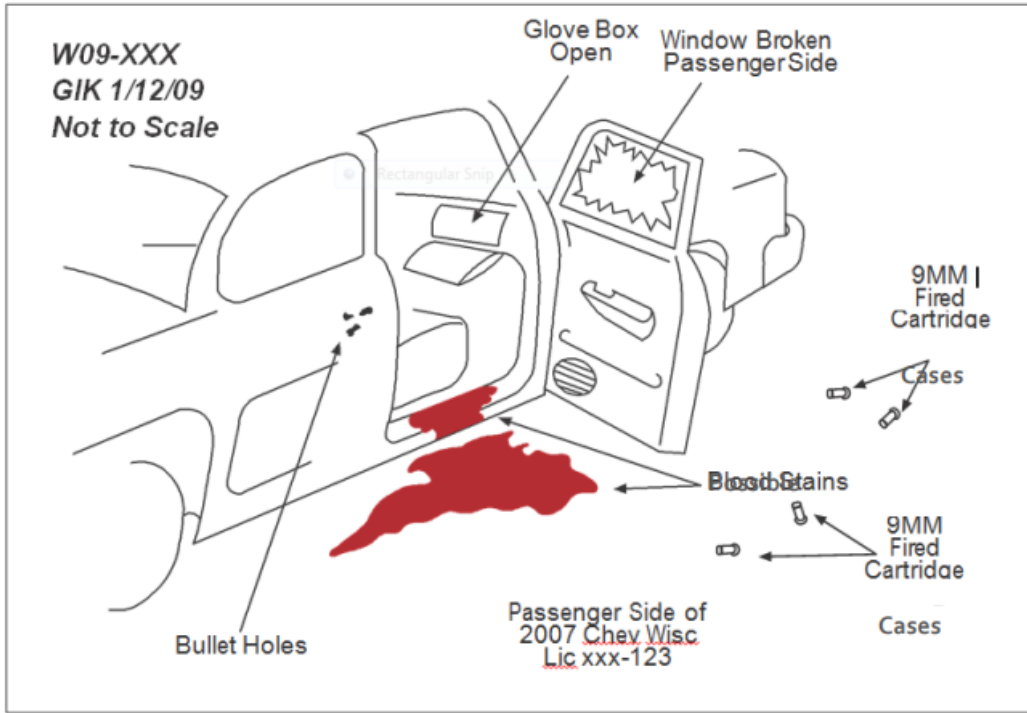
Olay yerinde çizilen kroki taslak niteliğindedir. Nizami bir ölçüsü yoktur. Taslak olarak çizilen bu kroki esas planlı krokinin çiziminde kullanılır. Gerçek plana uygun çizilirken orijinal krokide değişiklik yapılmamalıdır. Tamamlanan kroki mahkemeye sunulacağı için taslak krokiye uygun şekilde gerekli araç gereçler kullanılarak belirli bir ölçüğe göre çizilmelidir.

Çizilecek mekân, eğer çevresi ile birlikte çizilecekse çizen kişinin basit bir geometrik bilgisinin olması gerekmektedir. Çizimlerin uygun ölçülerde olması açısından milimetre taksimatlı kâğıt kullanmak daha faydalıdır. Olay yerinde çizilecek olan kroki de renkli kalemler, suç mahallindeki nesnelere ayırmak için kullanışlı olabilmektedir bunun aksine kroki çiziminde çok fazla değişik renk kullanmak da pek yararlı değildir.

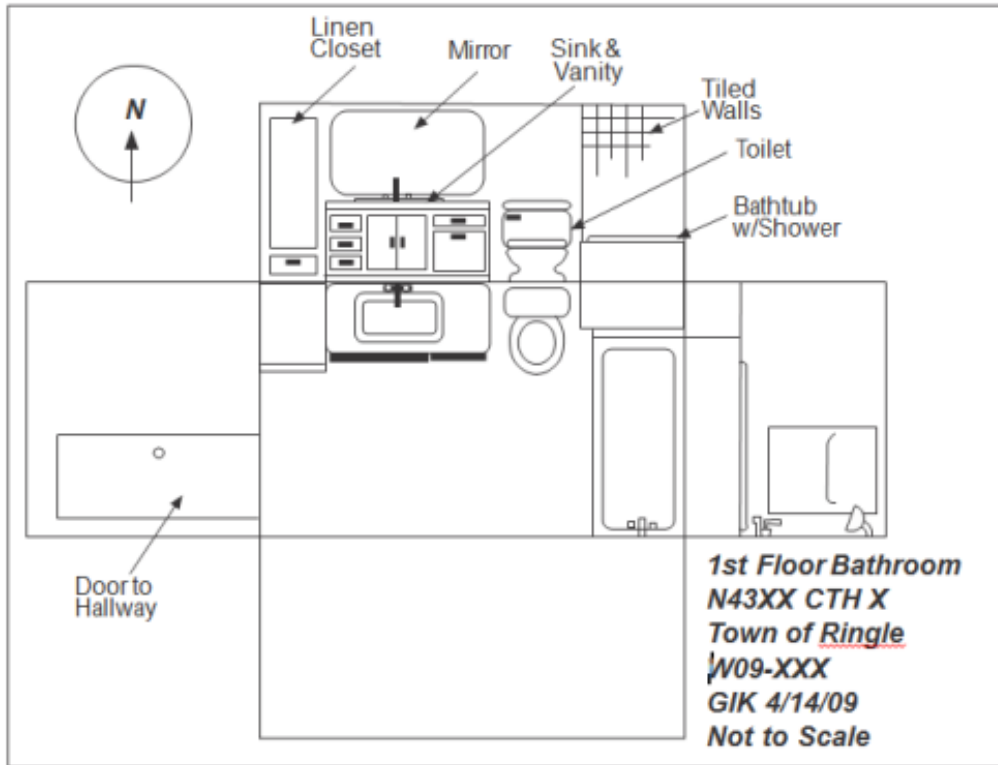
Çizim esnasında hatayı en aza indirebilmek adına ölçülendirme eşit olarak yapılmalı ve çizimi yapılan her şey aynı ölçülendirme aracı ile tanımlanmalıdır. Çizilecek olan mekân bir bütün olarak düşünülmesi ve ayırım yapılmaksızın ana mekân ve eşyalar ile birlikte bir bütün halinde krokide belirtilmelidir.

Krokiler nesnelere konumunu içeren bir sahne taslağı içerir ve kanıtlar kabataslak da olsa açıkça işaretlenmiş olmalıdır. Fotoğraflar çekildikten sonra herhangi bir şey taşınmadan veya yok edilmeden önce çizilen krokilerde delillerin konumları, kurban ya da kurbanlar veya nesnelere de yer verilmelidir. Odaların, mobilyaların, kapıların, pencerelerin boyutları, nesnelere arasındaki mesafeler, girişler-çıkışlar ve kişiler hakkında mümkün olduğu kadar bilgi verilmelidir. Suç mahallinden ayrıldıktan sonra kabataslak çizim temize çekilirken değiştirilmemelidir, ilk taslak daima çoğaltılarak korunmalıdır. Çizim için kullanılan kağıtta vaka numarası, suç türü, kurbanın adı, çizerin adı ve kimlik numarası, ölçümleri doğrulayan kişinin adı ve kimlik numarası, krokinin konumu ve tamamlanma tarihi gibi bilgilere de yer verilmelidir (Lothridge ve diğ., 2013,18-20).

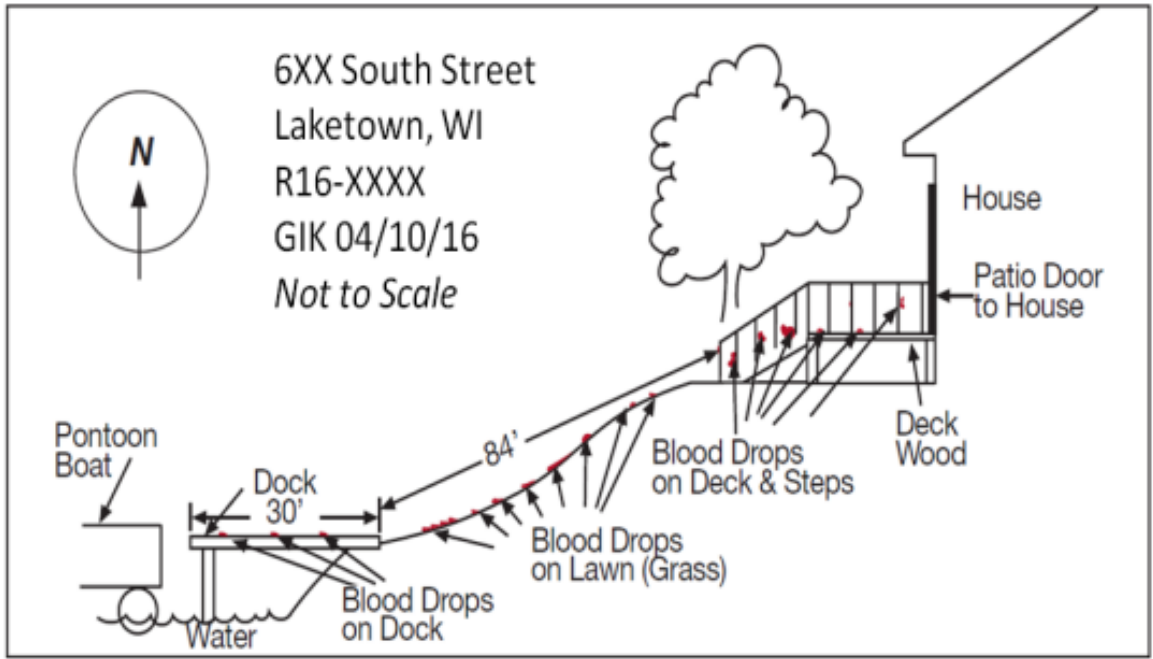
Kroki çeşitleri; bir kaçış noktası içerir ve nesnelere göze görüldüğü gibi tasvir edilen perspektif çizim, nesnelere yukarıdan bakan bir açıyla genellikle yatay düzlemde kat planı tarzında çizilen projeksiyon çizim, suç mahallindeki merminin konumu ve ilerleme yönü – kan lekesi veya kurşun deliği desenleri gibi bir dizi olayı takip etmekte faydalanılan şematik çizim ve genel çizime kolayca dahil edilemeyen küçük bir alanı tanımlarken kullanılan ayrıntılı çizim olmak üzere dört grupta sıralanmaktadır (Lothridge ve diğ., 2013,20-22).

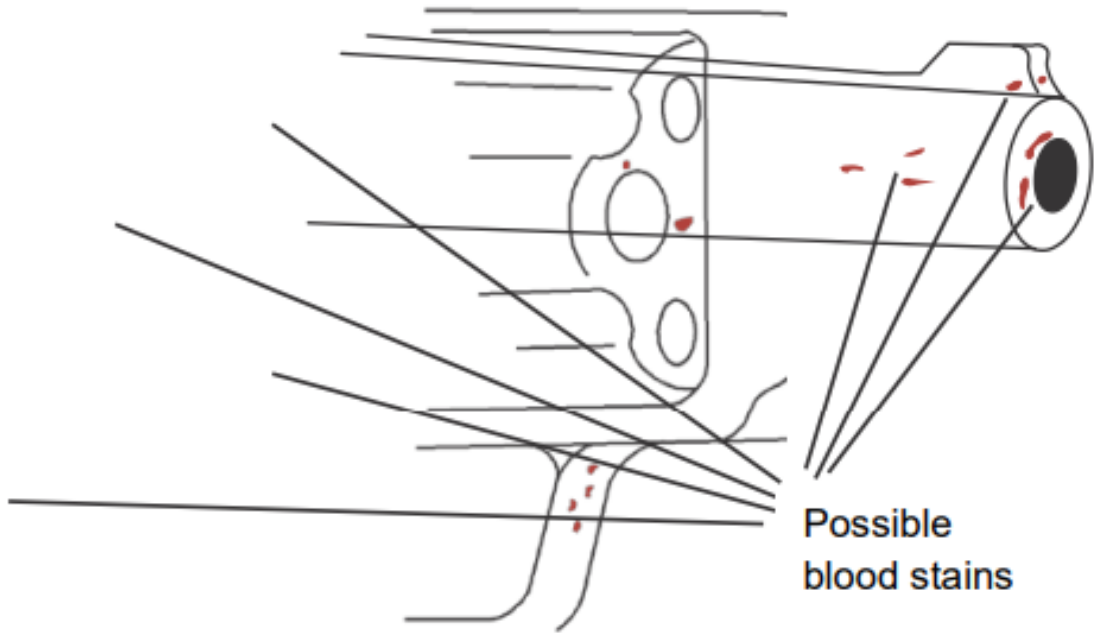
Resim 2.12. Cinayet mahallindeki aracın perspektif çizimi (Lothridge ve diğ., 2013,21)

Resim 2.13. Olay yerindeki banyonun projeksiyon çizimi (Lothridge ve diğ., 2013,21)

Resim 2.14. Bir kan izini gösteren şematik çizim (Physical Evidence Handbook, 2017, 49)

Resim 2.15. Tabancanın ayrıntılı çizimi ve olası kan lekeleri (Lothridge ve diğ., 2013,23)

2- Krokide Bulunması Gereken Temel Unsurlar

Olay yerinde ve sonrasında çizilen krokilerde kullanılması gereken unsurların başında hiç kuşkusuz ölçü gelmektedir. Ölçüler tam ve net olmalı, büyük alanlar çiziliyorsa metre küçük alanlar ise santimetre ile belirtilmelidir. Ölçüler bizzat krokiyi çizen kişi tarafından alınmalı kulaktan duyma bilgilerle ölçeklendirme yapılmamalıdır. Ufak nesnelere için kendi aralarında ve sabit nesnelere göre ölçeklendirilmelidir. Kroki yönü her zaman belirtilmelidir. Yapılan çizimlerde kolaylık sağlayan kroki yönü her zaman kuzeyi gösterir.

Araştırmacılara yardımcı olması için çizilen krokiler yol gösterici olmalıdır. Gereksiz detayların krokide yer alması araştırmacıyı gereksiz yere oyalayacak ve gerçeklerden uzaklaşmasına sebep olacaktır. Olabildiğince konuyu içeriğine dair nesnelere yer verilmelidir. Ölçeklendirme ise alanın büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir. Genellikle küçük ölçekler (1cm=25 cm) kullanılmakla birlikte çizilecek alan ve elimizde bulunan çizim kâğıdına bağlı olarak değişecektir.

Kroki semboller kullanılıyorsa bunların harfler ile gösterilmesi yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Büyük ölçekli krokilerde evrensel işaretler kullanılmakta olup küçük ölçekli çizimlerde harfler veya rakamlarla gösterilir ve kroki üzerinde açıklanır. Tabi ki burada fazla harf ve rakam kullanmak da krokinin anlaşılması güçleştirecektir.

D. İKİ BOYUTLU RESİMLEME

Sanatın bilimle olan ilişkisi, bir bilim dalı olan geometrinin perspektif kurallarının sanatsal alanda bir prensip olarak uygulanmasıyla başlar (Kaplanoğlu, 2011,65). Bir olay yerini resmetme temel olarak olaydan hemen sonra elde edilen bilgiler ve belgeler ışığında gerçekleşmektedir. Basit, hızlı ve anlık yapılan çizimler olarak adlandırılacak bu resimlemelerde, daha sonrasında elde edilen bilgiler ve bulgular ışığında tekrar değerlendirilip düzeltme veya yeniden resimleme yapılabilmektedir.

Bir suçu oluşturan temel unsurları bir kâğıt üzerine aktarmak ve daha sonra gerekirse bilgisayar programları yardımıyla daha profesyonel bir yaklaşımla çizmek iki boyutlu resimlemenin tam olarak mantığını yansıtmaktadır. İki boyutlu resimlemeler yapılmasının amacı, olay örgüsünün ve suç unsurlarının bir arada görülebilmesini sağlamak ve olayın daha detaylı şekilde analizini gerçekleştirebilmesini kolaylaştırmaktır.

Aşağıdaki örneklerde bir olayın yeniden iki boyutlu olarak resmedilmesi anlatılmaktadır.

Olay 1: Uluborlu Cinayeti;

29 Ocak 2001 tarihinde MA.A. isimli bir erkek şahıs ile kardeşi N.A.'nın evinde öldürülmüş olarak bulunmuştur. Konuyu araştırmak üzere Isparta'dan Cinayet Büro Ekibi ile Teknik Büro Ekibi derhal ilçeye intikal etmiştir. Cesedin birisi girişteki kapıdan hemen sonra başlayan holün başlangıcında, diğeri ilk cesede yaklaşık üç metre uzaklıkta hol ile banyo arasındadır. Her iki

maktul de kanlar içinde yüzükoyun yatmaktadır. Kişiler balta (nacak) darbeleriyle öldürülmüş: boyunlarına hemen kulak altından diğer kulağa gidecek şekilde oklava ve fırça sapı sokulmuştur. Her iki cesedin çevresinde yoğun kan birikintisi bulunmaktadır. Olay mahallinde herhangi bir karışıklık yoktur. Suç aleti balta ise hemen evin girişinde bulunmuştur.

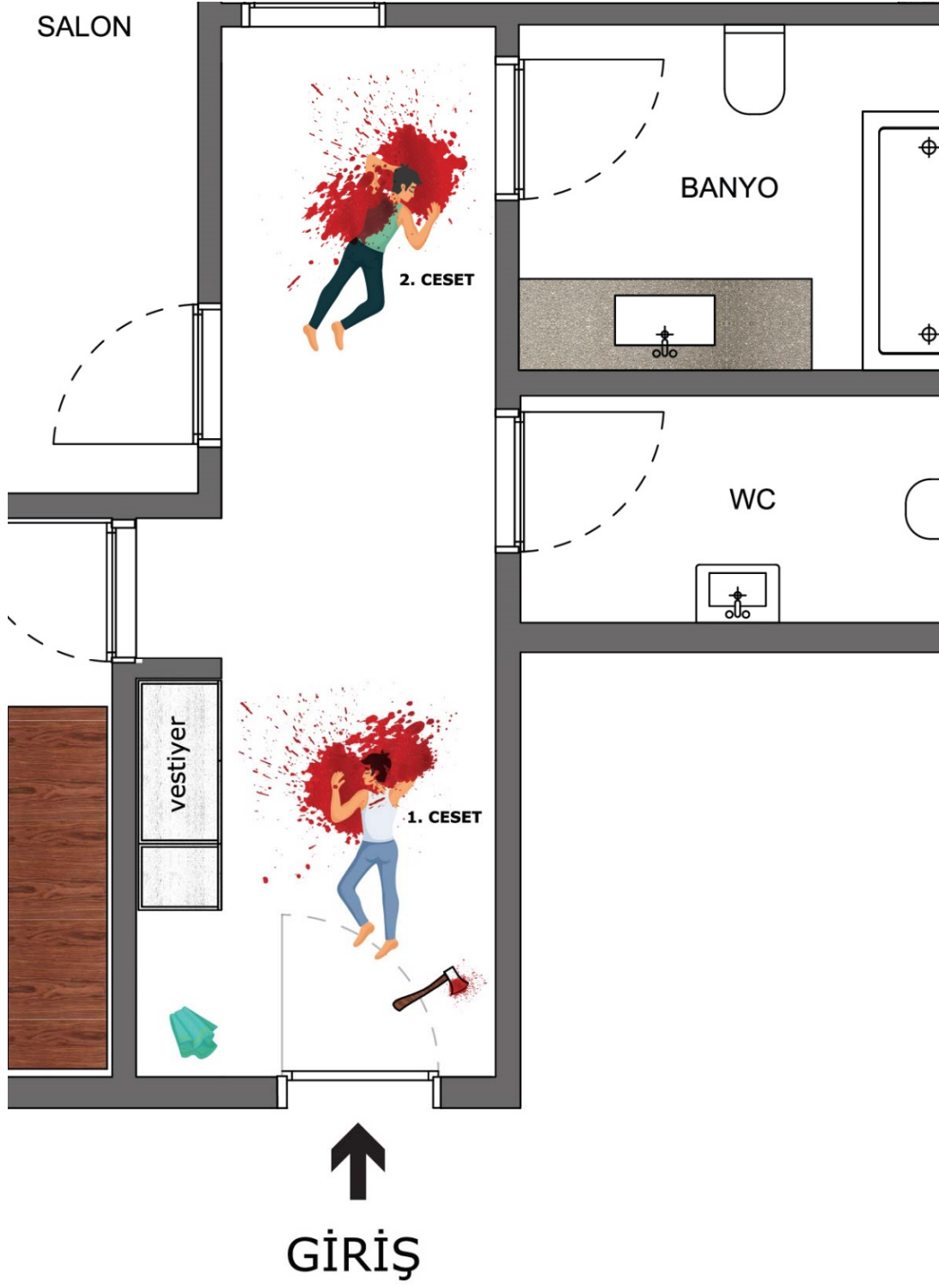
Olay yeri inceleme uzmanı hemen parmak izi araştırmasına başlamıştır. Suç aleti üzerinden parmak izi elde edilememiştir. Evde parmak izi kalması muhtemel bütün yüzeylerde tozlama yöntemiyle parmak izi araştırması yapılmıştır. Bununla birlikte hole giren kapının yanında bulunan ıslak bir havlu dikkat çekmiştir. Zira evdeki bütün yüzeylerin olay sonrası silinmiş olduğu yapılan incelemeden anlaşılmıştır. Parmak izi elde edilmesine yönelik umutların kesildiği sırada, son olarak hole giriş kapısı üzerinde yapılan araştırmada. Kapı kasası üzerinde, sağ ele ait olduğu anlaşılan üç parmak izine (işaret-orta- yüzük) rastlanmıştır. İz 140 cm yüksekliktedir ve parmak uçları holü göstermektedir. Yani kapı kasası, kapının dış yüzeyinden tutulmuştur. Parmak izleri iki maktule de ait değildir. Öyleyse parmak izleri büyük ihtimalle, olay gerçekleşikten sonra bütün delilleri yok etmek istemiş ancak son anda bir ihmal ile kapıdan tutmuş faile ait olabilir mi?

Bütün ilçede olayla ilgisi olması muhtemel herkes soruşturmaya alınmıştır. Kişilerin yakın çevresinden itibaren soruşturma başlatılmıştır. Uzun soruşturma neticesinde, maktullerle ilişkisi olan hiç kimsenin fail olmadığı kanaati uyanmış ve parmak izinin sahibi bulunamamıştır. İkinci günün sonunda ilçede durumu şüpheli olan birçok kişi mukayese amaçlı parmak izlerinin alınması ve soruları cevaplaması için polis merkezine davet edilmiştir.

Bu sırada ilçeye yakın bir köyde oturan ve kısa bir süre önce maktulün evini boyamış bir genç, duyulan şüphe üzerine polis merkezine getirilmiştir. Genç E.I. son derece soğukkanlı ve kendinden emin hareket etmektedir. Konu ile ilgili bilgisi sorulduğunda emekli savcı MA.A.'yı çok sevdiğini, rahmetlinin kendisine yardımda bulunduğunu söylemiştir. Yapılan parmak izi karşılaştırmasında, olay mahallinde bulunan izlerin E.I.'ye ait olduğu ortaya çıkmıştır. Bu E.I.'yi en önemli şüpheli durumuna getirmiştir. Bununla birlikte netice kendisine bildirilmemiştir. Yapılan soruşturmada E.I.'nin sol elinin bir bez ile gelişigüzel sarılı olduğu ve daima elini gizlemeye çalıştığı gözlenmiştir. Elinin neden yaralı olduğu, ne zaman olduğu sorulduğunda E.I., olayın faili olduğunu itiraf etmiştir. MA.A.'nın evini boyadığını, parasını almasına karşın evden hırsızlık yaptığını, bu durumu örtbas etmek için evde yaşayan iki kişiyi de öldürmek durumunda kaldığını söylemiştir. Kişileri önce balta ile öldürmeye çalıştığını, ancak kişiler ölmeyince hırıltıları kesmek amacıyla boyunlarına oklava ve fırça sapı soktuğunu anlatmıştır. Evde elini yüzünü yıkadığım, kendi parmak izinin kalmaması için evdeki her yüzeyi ıslak bir havlu ile sildiğini ve en sonunda kapıya yaslanarak maktullere baktığını ve evi terk ettiğini ifade etmiştir. Olay kişinin itirafı ile aydınlatılmış ve parmak izleri ile ispatlanmıştır (Url-11).

Resim 2.16. Olay yeri genel görünüm (Karabaş Ozan., Program Çizimleri, 2021).

Resim 2.17. Olay yeri detay görünüm (Karabaş Ozan., Program Çizimleri, 2021).

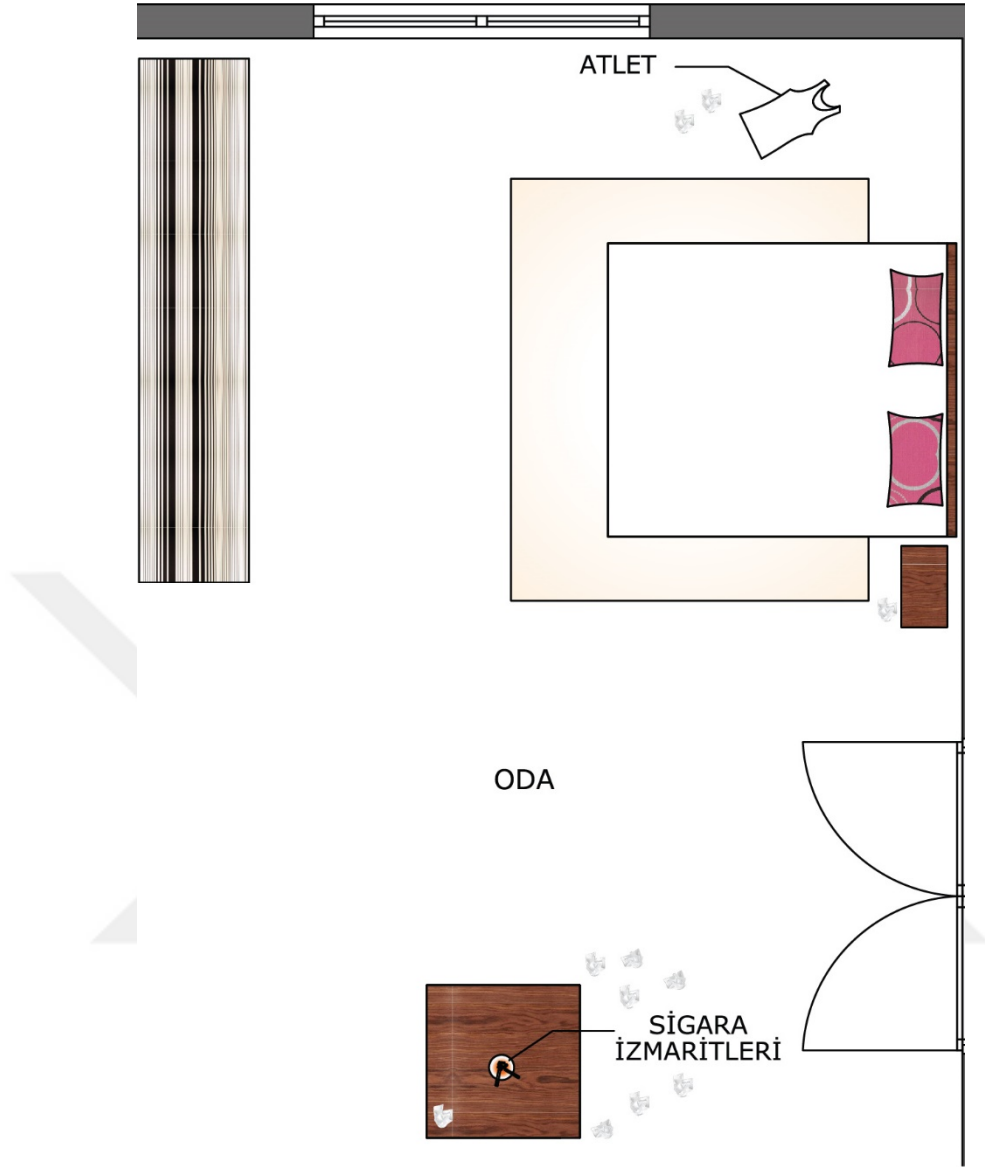
Olay 2: Isparta'da Bir Kadın Cinayeti;

9 Eylül 2002 tarihinde, saat 11.00 sıralarında Haber Merkezi'ne gelen bir ihbarda, bir kadının evinde ölü olarak bulunduğu söylenmiştir. Olay Yeri İnceleme Ekibi ile Cinayet Büro Ekibi olay yerine geldiğinde, evin girişinde bir kadın cesedini sırt üstü yatar vaziyette bulmuşlardır. Kadının daha önce poliste kaydı bulunduğundan kimliğini tespit etmek çok zor olmamıştır. G.E. isimli kadın 28 yaşlarında, genel kadınlık yapan biridir. Olay bir ayakkabı bağcığı kadının boğulması sonucu gerçekleşmiştir. Ayakkabı bağcığı kadının boynunda durmaktadır ve telem izi meydana getirmiştir. Ağzından çok az miktarda kan gelmiştir. Bunun dışında ceset üzerinde herhangi bir ekimoz bulunmamaktadır. Ölü katılığı ve soğuma gerçekleşmiş, ölüm morlukları oluşmuştur. Adli tabibe göre ölüm gerçekleşeli 12 saati geçmiştir. Gerekli fotoğraflama işlemlerinden sonra ayakkabı bağı alınmıştır. Cesetten tırnak, kan, kıl ve tırnak örnekleri ile anal ve vajinal svablar alındıktan sonra olay yeri incelemesine geçilmiştir.

Ev bir giriş holü, bir oda, bir tuvalet, bir banyo ve bir mutfaktan oluşmaktadır. Evin birçok yerinde ve çok sayıda kullanılmış peçete ile kullanılmış prezervatif bulunmuştur. Her bir delil ayrı ayrı paketlenerek, nereden alındıkları ayrıntısıyla yazılmıştır. Ayrıca odada bulunan yatak yanında bir adet erkek atleti elde edilmiştir. Oda içerisinde kanepenin önünde bulunan sehpa üstündeki kül tablası içinde çok sayıda sigara izmariti bulunmaktadır. Her bir sigara izmariti tek tek paketlenmiştir. Mutfakta yapılan incelemede içki bardakları ve yıkanmamış bulaşık ile çöpte kullanılmış peçete ve prezervatif bulunmuştur. Delil niteliği taşıyabilecek her şey değerlendirmeye alınmış ve fotoğraflandıktan sonra ayrı ayrı paketlenmiştir.

Evde parmak izi kalması muhtemel yüzeylerde tozlama yöntemiyle parmak izi araştırması yapılmıştır. Kapının iç yüzeyinden, prezervatif kutuları üzerinden alınan parmak izleri içlerinden kadına ait olanları çıkarıldıktan sonra, mukayese için beklemeye alınmıştır. Olayla ilgili olarak getirilen şüphelilerin ifadesine başvurulmuştur. Yapılan parmak izi karşılaştırmasında iki kişinin parmak izlerinin olay yerinden alınanlarla aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu iki kişi üzerinde soruşturma yoğunlaştırılmıştır.

Diğer yandan kadına ait cep telefonu kayıtları incelenmeye alınmıştır. Kadına ait cep telefonu ile en son görüşme bir önceki akşam saat: 19.20'de yapılmıştır. Telefon görüşmesinin yapıldığı numara bir askeri birliğe ait ankesörlü telefona aittir. Askeri yetkililerle yapılan görüşmede (cinayet günü Pazar olarak ortaya çıkmaktadır), Pazar günü çarşı izninden geç dönen bir asker olup olmadığı sorulmuştur. Bir askerin çarşı izninden geç döndüğü ve telaşlı bir tavır olduğu öğrenilmiştir. Söz konusu asker ve arkadaşlarıyla yapılan görüşmelerde S.A. adlı askerin Pazar günü çarşı izni dönüşüne yakın bir vakitte cinayeti işlediği, telaşlanarak birliğine dönmediği, bu esnada birlikteki arkadaşlarıyla görüşmek için kadının cep telefonunu kullandığı ortaya çıkmıştır. S.A.'dan alınan kan, kıl ve mukoza örnekleri derhal biyoloji laboratuvarına ulaştırılmıştır.

Resim 2.19. Olay yeri detay görünüm (Karabaş Ozan., Program Çizimleri, 2021).

E. ÜÇ BOYUTLU GÖRÜNTÜLEME VE MODELLEME

Literatürde İngilizce karşılığı “three-dimensional” olan “üç boyutlu” kelimesinin kısaltılmış hali 3D; yükseklik, derinlik ve genişliğe sahip cisimlerin boyutlu hallerinin anlatımında kullanılmaktadır. Genel olarak film, televizyon, video oyunları, mimari, inşaat, ürün geliştirme, bilim ve tıp gibi sektörlerde grafik tasarımları görselleştirmek, simüle etmek ve işlemek için faydalanılan üç boyutlu görüntüleme ve modelleme teknikleri; adli bilimciler tarafından ise suçla ilgili gerekli unsurların yeniden yapılandırılması amacıyla kullanılmaktadır. Carew ve diğ.’ne (2021,4) göre; çoğunlukla bir takım bilgisayar yazılımları ile gerçekleştirilen bu

uygulamalar, gelişen teknolojiler sayesinde kapsamı genişletilerek adli bilimler alanında daha yaygın ve nitelikli bir şekilde yer bulmaktadır.

Olay yerinden elde edilen bulguların analizleri sonucunda yorumlanarak ortaya koyulan 3D görüntü ve modellemeler, özellikle o sırada olay yerinde bulunmayan kişilere yapılan sunumlar veya kimliklendirme çalışmalarında halktan bilgi alınmak istenilmesi gibi durumlarda oldukça faydalanan teknikler arasındadır (Dinler, 2009, 27). Dolayısıyla bu tür görüntüleme ve modelleme işleri üzerinde çalışanların teknolojik olarak sürekli yenilenen ve geliştirilen çizim ve modelleme programlarını kullanmak konusunda yetkin, istekli ve meraklı olması gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADLİ SANAT VE ADLİ SANAT EĞİTİMİ

A. ADLİ BİLİMLER İÇİNDE ADLİ SANATIN YERİ

Adli bilimler içerisinde çeşitli disiplinleri barındıran bir bilim dalıdır (Dinler, 2019, 16). Adli sanat ise bu disiplinler arasından sadece bir tanesidir. Adli sanat, genel olarak sanat ile bilimin bir araya gelerek her birisinin tek başına gerçekleştiremeyeceği işleri ortaya koymaktadır. Sanatın özgür ve kurlsız doğasına tamamen zıt olarak adli sanat, içerisinde sanatçının özgürlüğü söz konusu değildir. Bunun sebebi, sanatçının ancak ve ancak bilimsel kurallara bağlı kalarak çalışma ve ortaya koyma zorunluluğudur. Dolayısıyla bilimsel kurallar sanatçıyı eser üretiminde sınırlar ve adli sanatlarda sanatın gücü ancak bilimsel verilerin daha iyi ortaya konulmasına hizmet eder. Adli sanat uygulayıcıları adli olaylarda, sanatsal yeteneklerini, bilimsel verilerle çeşitli şekillerde kombine ederek çalışabilirler. Örneğin bir yeniden yüzlendirme çalışmasında öncelikle adli antropolog veya adli tıp uzmanı kemikleri inceleyip kişinin yaşı, cinsi, ırkı, boyu, vücut yapısı ve ölüm nedeni konularında bir karara vardıldıktan sonra sanatçı bu uzmanla birlikte yeniden yüzlendirme çalışmalarına başlayabilir (Çağdır ve Yazıcı, 2003, 26-27).

Bir başka örnek olarak Emniyet Teşkilatı personeli tarafından edinilen bilgiler doğrultusunda kayıp, aranan ya da bulunan bir kişinin resminin çizilmesi adli sanat uygulayıcıları tarafından yapılabilir. Bu tür vakalarda da sanatçı yine ancak ve ancak kendisine verilen bilgiler doğrultusunda çalışabilir. Genel olarak bilinen en eski örneklerden birisi olan Percy LeFroy Mapleton'un cinayet vakasında adli sanat ve adli sanatçılardan yararlanılmıştır. 1881 yılında Londra Köprüsü'nden Brighton'a giden ekspres treninde işlenen bir cinayet sonrasında görgü tanıklarından alınan ifadeler bir araya getirildiğinde ortaya koyulan "22 yaşlarında, orta boylu, çok zayıf, hastalıklı bir görünüm, boğazda çizikler, kafada yaralar, muhtemelen temiz traşlı, alçak fötr şapka, siyah ceket, dişlerin rengi çok solmuş" tanımlamaları ve "Omuzları çok yuvarlak ve ince paltosu, zayıf vücudunu garip kıvrımlarla sarıyor. Alnı ve çenesi geriliyor. Hafif bir bıyığı ve çok küçük koyu bıyıkları var. Çene kemikleri çıkık, yanakları çökük ve solgun, gülerken dişleri tamamen ortaya çıkıyor. Üst dudağı ince ve içe doğru çekik. Gözleri gri ve iri. Yürüyüşü, kambur durmaya meyilli ve çanta taşımadığı zamanlarda sol eli genellikle cebinde. Çoğu zaman bir koltuk değneğı taşıyor" tasvirlerinden yola çıkarak resim yapan bir sanatçının eseri Birleşik Krallık'ta yayımlanan günlük gazete Daily Telegraph'da yer almıştır. Adli sanatçı tarafından çizilen bir resim, ilk kez böyle bir amaçla kullanıldıktan sonra kamuoyunda büyük bir ilgi uyandırmış ve bu durum, gazetede resmi görerek kişiyi tanıyan bir kimsenin vermiş olduğu bilgiler doğrultusunda aranan zanlının yakalanmasını sağlayarak kamu yararına mal olan bir hadiseye dönüşmüştür (Moss A. ve Skinner K.).

Resim 3.1. Percy LeFroy Mapleton'un porter eskizi (Url-12)

Resim 3.2. Percy LeFroy Mapleton (Url-13)

MURDER.
£200 REWARD.

WILKES & Wemyss, June 17th, 1881. FREDERICK GOULD was murdered on the London Brighton and South Coast Railway, between Three Bridges and Balcombe, in East Sussex.

AND MURKINS a Victim of WILFUL MURDER has been returned by a Coroner's Jury against

PERCY LEFROY MAPLETON,
whose Pursuit and Execution are given herewith.

Dear Sir

*I should expect having been
enabled to call upon you last
week having been away from
Town since Thursday and last
to find not seeing you later will
be very bad indeed but any that
any night must wait you can
be sure with the exception of Monday
I shall be only too happy to call
upon you some day
Yours sincerely
Percy LeFroy Mapleton*

and who is described as being 22 years of age height 5 ft. 6 in or 3 in., very thin, but thin short dark, small dark whiskers, brown, dark front comb and above, and tapered top black hat (with a black band), red watch-chain from fingers on wrist, several wounds on face, the dressing of which revealed the cutting of hair, recently shaved at 4, Clifton Road, Walsingham, was seen at 9.30 a.m. July 1st, with no head bandaged, at the Ferry Hospital, Liverpool Road, Salgrave. Had a gold open-faced watch (which he is likely to possess) - Make Unknown, Make Not Mark, No. 24881.

One Half of the above Reward will be paid by Her Majesty's Government, and One Half by the Directors of the London Brighton and South Coast Railway, to any person other than a person belonging to a Police Force in the United Kingdom) who shall give such information as shall lead to the discovery and apprehension of the said PERCY LEFROY MAPLETON, or release the Murderer or Murderers, upon his or their conviction, and the Secretary of State for the Home Department will draw the grant of Her Majesty's gratitude PURSUANT to any proclamation, not being the person who actually committed the Murder, who shall give such evidence as shall lead to a conviction.

Information to be given to the Chief Constable of that County, Town, or any Police Station, or to
The Director of Criminal Investigations, Gt. Scotland Yard.

JULY 4th, 1881.

WILKES and Sons, Printers in Ordinary to Her Majesty, St. Martin's Lane.

Resim 3.3. Percy LeFroy Mapleton'un araniyor posterini (Url-14)

Resim 3.4. Percy LeFroy Mapleton'un mahkeme salonundaki taslak çizimini (Url-15)

Adli olayların çözümünde zaman zaman ihtiyaç duyulan bir diğer konu adli belge incelemeleridir. Bu inceleme türü, bir belgenin bilimsel yöntemler ve analitik teknikler kullanılarak ve gerektiğinde yardımcı cihazlardan yararlanılarak adli amaçlarla irdelenmesidir. Ülkemizde yazı-imza sahtekârlıkları, sahte para, değerli kâğıt basımı gibi sahtekârlıklar ve belgede tahrifatları inceleyen disipline uzun süreler “Grafoloji” denilmiştir (Dinler, 2009, 35). Bugün ise, “adli belge inceleme” tercih edilmektedir. Adli belge inceleme veya daha kapsamlı anlamı ile grafoloji, disiplinler arası etkileşimli bilimsel yönüyle, standart geliştirilemeyecek kadar önemli, hassas, kişisel birikim, beceri ve özellikle yorum gerektiren bir bilim alanıdır. Ülkemizde belge inceleme alanı ile ilgili olarak adaletin başvurduğu kurumlar sırasıyla Emniyet Kriminal, Adli Tıp, Jandarma Kriminal, adli belge inceleme uzmanları ve son olarak da güzel sanatlardaki akademisyenlerdir. Adli belge incelemelerinde özellikle, gözden kaçabilecek bir detayın tespit edilmesinde çalışacak kişilerin meslek alanı grafik alanı olarak görünmektedir. Bu sebeple resmî olarak bilirkişilik yapan uzmanların alan eğitimleri bu konuda önemlidir ancak bir ayrıntı olarak belirtmesi gerekirse; İstanbul ili, Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığınca tespit edilen grafoloji ve sahtecilik alanında resmî bilirkişilik yapan uzmanların içerisinde güzel sanatlar kökenli uzmanların yok denecek kadar az olması düşündürücüdür (Ketizmen, 2013, 259-262).

Adli belge incelemede grafik bölümü akademisyenlerine gereksinim; sadece yazı, çizgi tasarım ve basılı materyal teknolojisi ve bilgisi yönünde yeterliliklerinden değil, aynı zamanda, son bilirkişi olarak, gerçek ve sahte bir imza ve yazı benzerliklerinin saptanması yönünde kanaatlerinin ve yorumlarının daha güçlü ve doğru olabileceği yönündeki beklentiden kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu konu ile ilgili daha önce bir deneysel test yapılmış; görsel sanatlar alanındaki öğrencilerin benzetme konusunda, görsel sanatlar alanına uzak bir bireyden daha yetenekli olduğu tespit edilmiştir (Ketizmen,2008).

Adli sanat, adli vakaya ait bilimsel verileri, bilimsel ilke ve etik değerler doğrultusunda sanatın betimleme ve biçimleme teknik ve yöntemlerini kullanarak, görselleştirme sürecini kapsamaktadır. Adli sanat, cesetlerin ve mağdurların kimliklerinin belirlenmesine yardımcı olduğu kadar belirsiz kafatası üzerinden yeniden yüzlendirme-kimliklendirme çalışmaları da yapmaktadır. Bu sürece dahil olan adli ressam, heykeltıraşlar, arkeologlar, diş hekimleri, kimyagerler ve benzer sanat ve bilim dallarındaki uzmanlar, ortak amaca hizmet etmek şartıyla, problemin çözüm programına yönelik hiyerarşi disiplinini içeren çalışma grubunu oluşturmaktadırlar (Altunöz, 2020, 58).

Türkiye’de Adli sanat uygulayıcılarının çoğalması ve bununla birlikte uygulamada standartların geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de resim ve heykel eğitimi görmüş sanatçıların adli sanat konularında yetiştirilip, uygulamada bu kişilerden yararlanılması adli sanatın Türkiye’deki gelişimi açısından son derece önemlidir (Çağdır ve Yazıcı, 2003, 29).

B. ADLİ SANATIN KAPSAMI VE UYGULAMALARI

Adli sanat terimi genellikle bilimsel makalelerde, kitaplarda ve profesyonel kuruluşların literatürlerinde olmasına rağmen, marjinalleştirilmiş ve yeterince anlaşılmayan hali ile adli bilimlerin alanında tartışmalı konulardan birisi olarak görünmektedir. Kolluk soruşturmalarında sanatçılardan yardım alınmasına ilişkin uzun bir geçmişi olmasına rağmen adli sanat, disiplin bakımından hem sanatçılara verilen eğitim eksikliği hem de uygulama kurallarının tam olarak tanımlanamaması nedeniyle hala oldukça sorunları olan bir alandır. Son derece öznellik içermesi ve halen belli bir standarda oturtulamamasına rağmen adli sanat, aslında birçok yönüyle problemlere görsellikte çözümler sağlayabilen son derece geçerli ve saygın bir adli bilimlerin alt disiplinidir (Wilkinson, 2015,17).

Adli sanat, adli olgu niteliği taşıyan herhangi bir durumun yasal izlekler çerçevesinde sanatsal olarak betimlenmesidir. Yapılan betimlemeler ile kimliği bilinmeyen cesetlerin tanımlanmasından, suçluların belirlenmesine, olayların gerçekleşme şeklinin tahmininden, çözümlenmesine kadar birçok sorunun cevabına ulaşabilmek mümkündür. Bu nedenle tıpkı bir adli tıp uzmanı gibi adli antropolog ve adli sanatçıların da çalışma ekibinin vazgeçilmez bir parçası olması kaçınılmaz olmakla birlikte olayların çözümlenmesinde katkı sağlayan en hassas elemanlardan birisi olduğu da gerçektir (Taylor, 2000:3).

Adli sanat, aynı zamanda yasal prosedürlerle birlikte kullanılan, adli nitelikteki bir sanat disiplinidir. Adli sanatçısının görevi, herhangi bir sayıda teknik kullanarak, araştırmacı ve dava avukatı tarafından başarıyla kullanılacak bir eser ortaya koymaktır. Adli sanatçılar, anlayış ve sanat, bilim ve hukuk arasındaki uygun denge ile birleştirilmiş sanatçı becerilerini kullanarak çalışmalarını yapmaktadırlar. Adli sanat konsantrasyonunun dört genel alanı vardır. Bunlar; bileşik görüntüler, görüntü modifikasyonu, açıklayıcı kanıtlar ve yeniden yapılandırma - ölüm sonrası tanımlama olarak sıralanabilir (Stewart ve diğ., 1989, 215).

Bir sanat objesinin okunmasında izlenen bilimsel yol insan yüzünün tanımlanmasında da izlenebilir. Bilimsel olarak bir kafatası için sırasıyla sanat eleştirisi basamakları olan betimleme, çözümlenme ve yorumlama aşamaları takip edilerek o yüzün nasıl görüldüğü hakkında bir yargıya varılabilir. Bu aşamalar gerçekleştirildikten sonra ise gerekli olan boyutlandırmalar çeşitli biçimlendirme teknikleri ve bunlara uygun malzemeler kullanılarak bir sanatçı duyarlılığı ile yeniden yüzlendirme yapılabilir (Altunöz Yonuk, 2014, 164-165).

Adli sanatın üzerinde yoğunlaştığı alt kategoriler; tanımlı görüntü birleştirme uygulamaları, görüntü tanımlama ve değiştirme uygulamaları, temsili görüntü uygulamaları ve kimliklendirme uygulamaları olarak sıralanabilmektedir.

1- Tanımlı Görüntü Birleştirme Uygulamaları

Bu uygulamalar genel olarak bir veya daha fazla kişinin ifadeleri dikkate alınarak ortaya çıkarılan görselleri tanımlamaktadır. Bir kişi, nesne veya kanıt gibi her türlü canlı veya cansız

objelerin, betimleme - tarif veya tasvirlerle göre şekillendirildiği ya da biçimlendirildiği görsellerdir.

Tanımlı görüntü birleştirme uygulamaları yapılırken sanatçı, ifade edilen özellikleri eserine mümkün olduğunca mükemmel bir şekilde yansıtmalıdır. Çünkü sanatçı o sırada tanığın ne gördüğünü görmeye en yakın olan kişidir. Dolayısıyla tasvir edilen kişinin karakteristik özelliklerine saygı duyulmaz veya yanlış çizilirse, ortaya çıkan çalışma hiçbir amaca hizmet edemez (Gibson, 2010, 19).

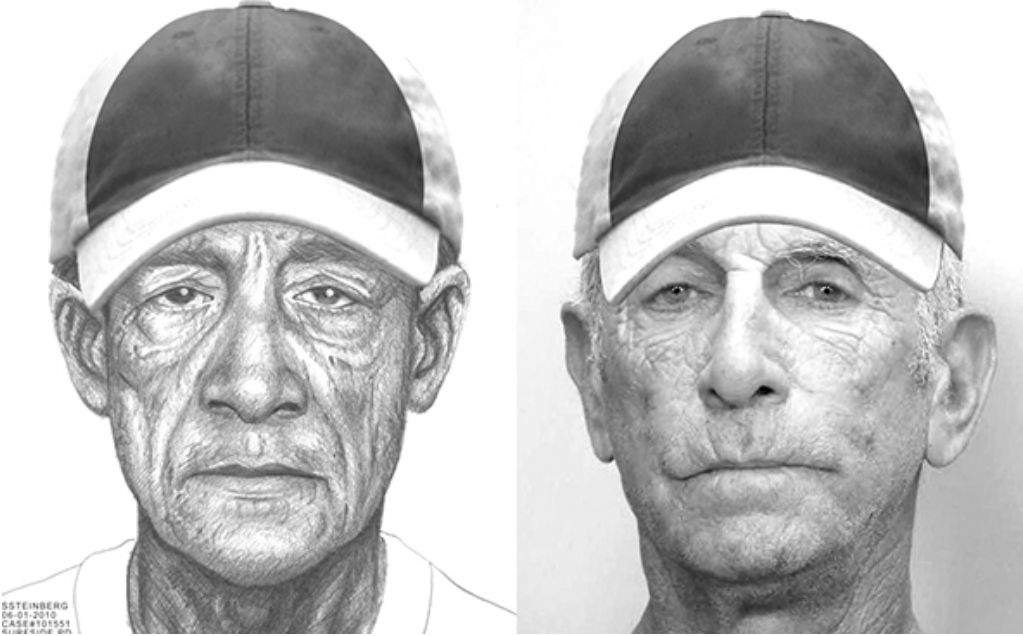
Resim 3.5. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı (Gibson, 2010, 17)

Resim 3.6. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı (Gibson, 2010, 18)

Resim 3.7. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı (Url-16)

Resim 3.8. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı (Url-17)

Resim 3.9. Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı (Url-18)

2- Görüntü Tanımlama ve Değiştirme Uygulamaları

Bu uygulamalar genel olarak fotoğraflar üzerinde çeşitli manipülasyon yöntemlerinin uygulanması ile ortaya koyulan görselleri tanımlamaktadır. Bunlar bir veya birden çok fotografik görüntülerin birleştirilmesi, üst üste bindirilmesi, geliştirilmesi, ayıklanması, karıştırılması vb. gibi birçok deformasyon ile eldeki görüntülerden oldukça farklı yeni görünümlere sahip görsellerin yaratılmasına olanak sağlayan çalışmalardır. Bu tür görüntü tanımlama ve değiştirme uygulamaları eldeki fotoğrafların ve ortamın durumuna göre tercih edilecek el çizimleri veya manipülasyonlara izin veren çeşitli yazılım programları ile yapılabildiği gibi çoğunlukla uzun süredir kayıp ya da kaçak kişilerin günümüzdeki görünümlerini belirlemek, fotoğraflar arasında karşılaştırma yapmak ve yaş ilerlemeleri gibi konularda güncellemeler yapabilmek için kullanılmaktadır.

İnsan yüzü zamanın ilerlemesi sonucu yaşam tarzı, ırk, güneşe maruz kalma, kilo alımı – kaybı, mimikler, uyku pozisyonu vb. gibi birçok faktörden etkilenir ve tipik değişiklikler göstererek eskimeye maruz kalır. Sıralanan sebeplerin maruziyet derecesine göre bireysel olarak kendine özgü ölçülerde değişiklikler gösteren yüz, ilerleyen zamanlarda kişilerin tanınmasını zorlaştırır. Fakat yaş ilerlemeleri her ne kadar bireysel özellikler gösteriyor olsa da daha çok kolluk kuvvetlerine yardımcı olabilmek adına adli sanatçılar tarafından gerçekleştirilen görüntü tanımlama ve değiştirme uygulamaları ile kişilerin farklı yaşlardaki görünümleri gerek el çizimleri, gerekse bazı yazılım programları kullanılarak genel geçer kurallar ve bilimsel veriler doğrultusunda iki ya da üç boyutlu olarak güncellenebilmektedir (Patterson ve diğ., 2007, 247).

Örneğin görüntü tanımlama ve değiştirme uygulamaları kapsamında adli sanatçı ve yazar Lois Gibson tarafından yapılan dört yaşlarındaki bir kız çocuğunun orijinal fotoğrafı üzerinde gerçekleştirilen manipülasyonlar aracılığı ile yirmili yaşlardaki görüntüsüne ulaşılmıştır.

Resim 3.10. Kişinin dört yaş fotoğrafı (sol) yirmili yaşlardaki portre eskizi (sağ) (Url-19)

Adli sanatçı, görüntü değiştirme uygulamaları yaparken gözlük, bıyık, sakal, şapka, farklı saç stilleri ve daha birçok öğeyi istenildiği gibi ekleyebilmektedir. Bu tür çalışmalar ise genellikle banka soygunu fotoğrafları, kaçakların eskimiş fotoğraflarının güncellenmesi vb. gibi güncelleme işlemleri için son derece kullanışlıdır.

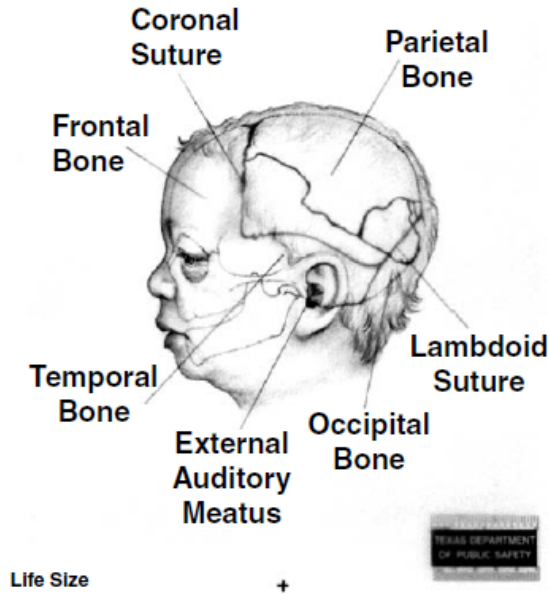

Resim 3.11. Kişinin geçmişteki hali (solda), adli sanatçının güncellenmiş görüntü değiştirme portre eskizi (ortada), kişinin fotoğrafı (sağda) (Url-20)

3- Temsili Görüntü Uygulamaları

Temsili görüntü uygulamaları genellikle mahkemelerde hem hakimin, hem de diğer kişilerin suç mahallinde veya olayda gerçekleşmiş olan durumu daha iyi anlayabilmeleri için hazırlanan iki ya da üç boyutlu sunumlardır. Bu sunumlar söz konusu olayın ihtivasına göre teknik açısından farklılıklar göstermektedir. Resim veya grafik sanatı, fotoğraf, bilgisayar destekli tasarım, üç boyutlu animasyon gibi çeşitli tekniklerle hazırlanan görsel ya da görüntüler, duruşma ya da incelemelerde açıklayıcı bilgi vermek amacıyla hizmet etmek için adli sanatçılar tarafından açıklayıcı kanıt olarak tasarlanmaktadır (Richardson, 2010, 6).

Örneğin bir bebek cinayeti davasında adli sanatçılar, inceleme veya mahkeme ortamında ilgili kişilere fotoğraflar ya da bilimsel tıbbi ifadelerle yeterince anlaşılacak olan bebeğin kafatasına almış olduğu ölümcül yaralanmaları, otopsi sırasında adli tıp doktorundan almış oldukları bilgiler ile görselleştirebilirler. Bu tasvir; kafatasının doğal formundaki dikiş hatlarının yanı sıra sonradan alınan darbelerin yeri ve çeşidinin tıp bilimi ile hiç ilgisi olmayan bir kişinin dahi anlayabilmesi için sunulmuş son derece önemli bir açıklayıcı kanıt niteliğindedir (Taylor, 2000,5).

Resim 3.12. Bebeğin ölümcül yaralanma izlerinin tasviri (Taylor, 2000,5)

4- Kimliklendirme Uygulamaları

Adli sanatın kimliklendirme çalışmaları dahilinde sanatçılar, özellikle yüz rekonstrüksiyonlarıyla ilgili iskelet veya kısmen çürümüş kalıntılardan bir yüzün tasvir edilmesi, yaş ilerlemesiyle ilgili kayıp bir kişinin ileri yaşlardaki yüzünün tasvir edilmesi gibi

genellikle adli vakaların insanı ilgilendiren durumlarında kullanılmışlardır. Bu çalışmalar ise suçluları tespit etmek, insanları tanımak veya teşhis etmek ya da kalıntıların ve kayıp kişilerin izlerini sürmek gibi amaçlar için kullanılmaktadır (Bailey, 2008,14-22).

Resim 3.13.'de solda yer alan görsel kimliği belirsiz ölü bir kadına aittir. Söz konusu kafatası ilk olarak adli sanatçı ve yazar Lois Gibson tarafından çeşitli bilimsel ölçüler kullanılarak pastel boya ile iki boyutlu bir portreye dönüştürülmüş, daha sonra ise bu çizim haberlere konu edilerek ifşa edilmiştir. Haberlerdeki görüntüsünden akrabaları tarafından tanınan kadının orijinal fotoğrafı ise sağda yer almaktadır.

Resim 3.13. Kafatası solda, portre eskizi (ortada) ve kimliği belirlenen kişinin orijinal fotoğrafı (Url-21)

Resim 3.14.'de solda yer alan görsel kimliği belirsiz, öldürülerek terkedilmiş bir cesede aittir. Söz konusu kafatası ilk olarak adli sanatçı ve yazar Lois Gibson tarafından çeşitli bilimsel ölçüler kullanılarak pastel boya ile iki boyutlu bir portreye dönüştürülmüş, yıllar sonra bir DNA örneğinin kafatası ile eşleşmesi sonucu kişinin kimliğine ulaşılmıştır.

Resim 3.14 Kafatası solda, portre eskizi (ortada) ve kimliği belirlenen kişinin orijinal fotoğrafı (Url-22)

Ölümünün ardından kim olduğu belirlenemeyen bir kişinin kimliğini belirleme çabaları dahilinde halktan bilgi alma umudu ile bazen otopsi fotoğraflarının bazen de başka bir görselin basında yayınlanması söz konusu olduğu durumlarla karşılaşılabilir. Fakat ateşe veya suya maruz kalma ya da ayrışma gibi yüz travması faktörleri zaman zaman görüntüyü uygunsuz hale getirebilir. Böyle durumlarda adli sanatçılar ölüm sonrası otopsi fotoğraflarından elde ettikleri verilerle, yeterli yumuşak doku detayı var ise bndan da yararlanarak, yok ise iskelet kalıntılarında yola çıkıp tam bir rekonstrüksiyon yaparak merhumun hayattaki görüntüsüne ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu rekonstrüksiyonlar yapılırken, eldeki kalıntıların durumuna göre serbest çizim yolu veya fotoğraf düzenleme ya da grafik yazılımı tekniklerinden uygun olanlar seçilmektedir (Richardson, 2010, 6-7).

Kourtnei F. Rodriguez tarafından yapılan bir kimliklendirme çalışmasında, mağdurenin ölüm sonrası yüz rekonstrüksiyonu gerçekleştirilmiştir. Maktülün yüzü, ayrıştırılmış görüntülerinden faydalanılarak Adobe Photoshop programı ile iki boyutlu olarak dijital versiyonda oluşturulmuştur. Bu çalışmada, mağdura ve ailesine duyulan saygı nedeniyle orijinal vaka fotoğrafına yer verilmemiştir (Rodriguez, 2018, 21).

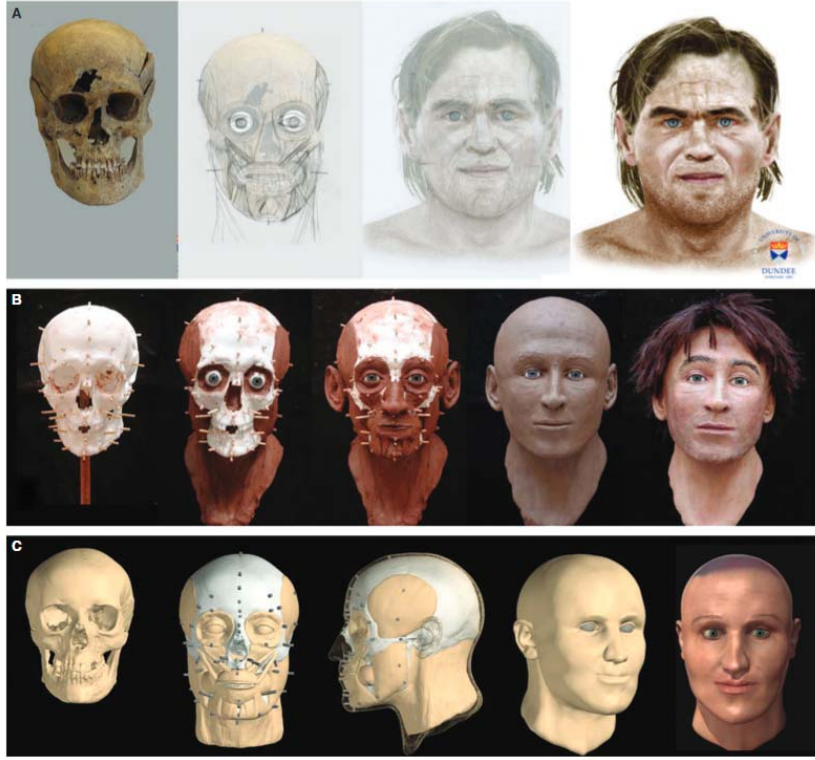

Resim 3.15. İki boyutlu ölüm sonrası yüz rekonstrüksiyonu örneği (Rodriguez, 2018, 21).

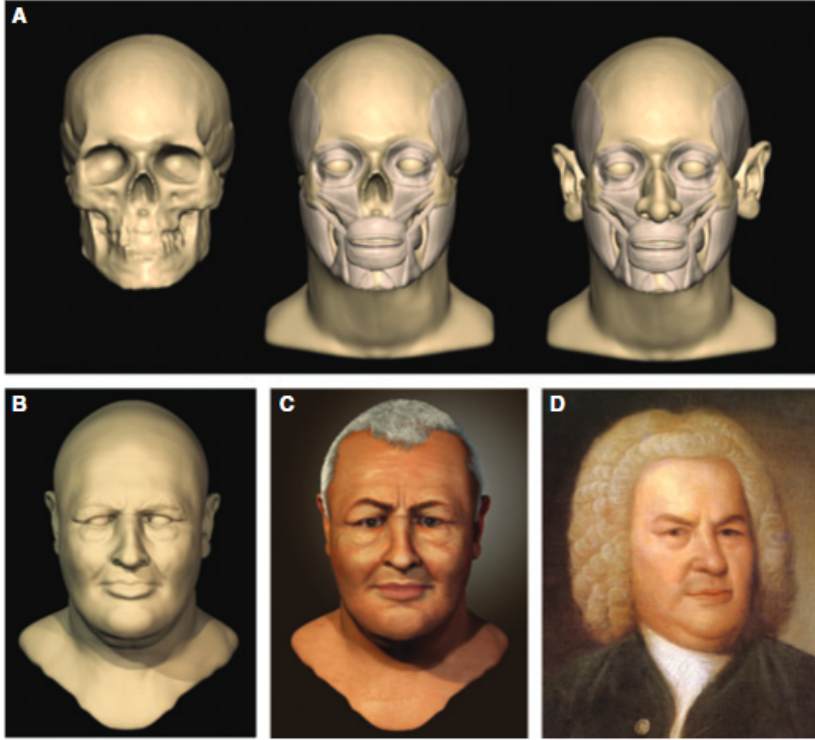
Kimliklendirme çalışmaları içerisinde yer alan üç boyutlu yüz rekonstrüksiyonu, genellikle insan kalıntılarını tanımlamaya yönelik diğer tüm teknik ve çalışmalarda hiçbir sonuç alınmadığı durumlarda başvurulmuş bir tekniktir. Çizim işlemine başlamadan önce adli sanatçıya belirli bilgiler verilmesi gerekir. Kurbanın yaklaşık bir benzerliğini tamamlayabilmek için; olay yeri raporu, adli tıp uzmanı raporu ve adli antropoloğun raporu en gerekli bilgilerdir. Olay yeri raporu mağdurun yaşam tarzı ve saç rengi ve stili gibi fiziksel görünümü hakkında ipuçları verirken, adli tabip raporu cinsiyeti, yaklaşık boyu ve diğer fiziksel özelliklerini belirlemektedir. Adli antropolog raporu, hem yaş hem de boy aralığını daraltmakta, cinsiyeti teyit etmekte ve ırksal kökene ilişkin önemli ipuçları sağlamaktadır. Maktülün kimliklendirilmesi için yapılan tüm girişimlere rağmen sonuç alınmadığı vakalarda adli sanatçıya düşen görev oldukça büyüktür. Bir katili adaletle teslim etmek, yastı bir ailenin acısını bir nebze de olsa hafifletebilmek ve vicdanları rahatlatılabilmek için mümkün olan her şeyi yapmak kolluk kuvvetlerinin sorumluluğundadır. Tüm bu tür vakalarda olduğu gibi, artık kendi adına konuşamayan bir kişinin adına konuşabilmek için hem kolluk kuvvetlerinin, hem de adli sanatçıların mesleklerini konuşturabilmeleri olayların çözümlenebilmesi yönünden kabiliyetleri ile doğrudan ilişkilidir (Steinberg, 2009).

Resim 3.16. Florida'da bulunan kimliği belirsiz bir cinayet kurbanının adli yüz rekonstrüksiyonu (Url-23)

Resim 3.17. Kimliklendirme uygulamaları, yüz rekonstrüksiyonu. (A) iki boyutlu, (B) üç boyutlu, (C) üç boyutlu bilgisayar destekli (Wilkinson, 2010, 237)

Resim 3.18. Kimliklendirme uygulamaları, Johann Sebastian Bach'ın yüz rekonstrüksiyonu. (Wilkinson, 2010, 246)

Adli sanat; bilinmeyen şüpheliler, kaçaklar ve kayıp kişilerle ilgili davalar için gerekli soruşturma bilgilerinin multimedya biçimindeki temsilleridir. 19. yüzyıldan günümüze serbest sanatçılar ve kolluk kuvvetleri tarafından, halktan ipuçları elde etmek için şahısların görüntülerini adli sanatın geleneksel ve modern biçimleri kullanılarak üretilmiş olan görseller, olay çözümlemelerinde amaçlar doğrultusunda kullanabilen önemli birer değerdir (Ambs, 2015,2).

Bunların dışında adli sanattaki görüntüleme çalışmaları, sanat suçlarının çözümlenmesinde de kullanılabilir. Houck ve diğerlerine (2021, 1) göre; sanat sahtekârlığı olaylarındaki imza karşılaştırma incelemeleri sırasında kullanılan yöntem ve teknikler, adli tıp biliminde kullanılan bazı yöntem ve tekniklerle oldukça fazla benzeşmektedir. Hemen hemen aynı zihniyetle çözümlenmeye çalışılan olaylarda, kanıtlar aynı şekilde değerli ve yeri doldurulamazdır. Müze koruma laboratuvarı adli tıp laboratuvarına çok benzemektedir ve koruma bilimcileri, adli bilim adamlarının nesnelere incelemek için kullandıklarıyla aynı çeşitlilikteki mikroskopik, spektroskopik, kromatografik ve diğer bilimsel teknikleri ve araçları kullanmaktadırlar. Eser incelemelerinde de tıpkı adli tıpta olduğu gibi, tahribatsız teknikler tercih edilmektedir. Eserlerden numune alınması gerektiği durumlarda, nesneden mikroskopik parçalar çıkarılır ve herhangi bir olay mahallinde olduğu gibi nesne üzerindeki kökenleri kaydedilmektedir. İncelenecek malzeme yelpazesi ise tıpkı adli bilimlerdeki gibi tekstiller, metaller, ahşaplar, biyolojik malzemeler, pigmentler, kâğıtlar, mürekkepler, deri vb. malzeme türleri gibi çok geniştir.

Resim 3.19. Orijinallik durumu araştırılan iki farklı resimdeki sanatçı imzalarının karşılaştırma için çekilmiş yakın plan fotoğrafları. (Url-24)

Resim 3.20. Newfields'daki Indianapolis Sanat Müzesi'ndeki koruma bilimi laboratuvarının panoramik görünümü. (Url-25)

C. ADLİ BİLİMLER EĞİTİMİ

1- Türkiye'deki Durum

Türkiye'de bulunan üniversitelerin akademik birimleri incelendiğinde adli bilimler başlığı altında çeşitli anabilim dallarını içeren; toplamda 15 adet üniversitede olmak üzere 2 lisans, 14 yüksek lisans ve 7 doktora programının aktif olarak yürütülmekte olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca üniversitelerde bağımsız olarak kurulan enstitüler dışında, genellikle fen bilimleri ve sağlık bilimleri enstitülerinin altında açılan bir anabilim dalı olarak Adli Bilimler alanında öğretim verildiği saptanmıştır (Url-26).

Lisans düzeyinde öğretim veren üniversiteler; Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi Adli Bilimler Bölümü ve Üsküdar Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi Adli Bilimler Bölümleri'dir.

Yüksek Lisans programında öğretim veren üniversiteler; Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Adli Bilimler Programı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Güvenlik ve Adli Bilimler Tezsiz Yüksek Lisans Programı, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Adli Bilimler Programı, Çukurova Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü Adli Bilimler Programı, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Adli Bilimler Programı, Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalı, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Tıp Anabilim Dalı Adli Bilimler Programı, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü (Farklı programlarla), Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Adli Bilimler Programı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Programı, Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler

Enstitüsü Adli Bilimler Programı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Bilimler Programları olarak sıralanmaktadır.

Doktora programında öğretim veren üniversitelere bakıldığında, Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü (Farklı programlarla), Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Adli Bilimler Programı, Çukurova Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü Adli Bilimler Programı, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Adli Bilimler Programı, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü (Farklı programlarla), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Programı, Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü Adli Bilimler Programları görülmektedir.

YÖK'ün Lisans Atlası'na göre; lisans programına başvurularda değerlendirilen puan türünün sayısal olduğu belirtilmektedir. Yüksek lisans ve doktora programlarının başvuru koşulları incelendiğinde ise çoğunlukla sayısal alanlardan lisans mezunu adayların başvuru yapabildiği ve çok az sayıda üniversitenin sosyal veya herhangi bir lisans mezuniyet şartı aradığı da yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bunların dışında Polis Akademisi Adli Bilimler Enstitüsü Delil Bilimi (Kriminalistik) ve Adli Psikoloji (İngilizce) anabilim dallarında yüksek lisans eğitimi vermektedir. Diğer yandan İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü'nde Adli Sanat Anabilim Dalı bulunmaktadır fakat aktif değildir (Url-27).

2- Dünya'daki Durum

Yurt dışındaki üniversitelere bakıldığında adli bilimlerin çeşitli anabilim dallarını içeren; birçok lisans, yüksek lisans ve doktora programının aktif olarak yürütülmekte olduğu tespit edilmiştir. Bunlar arasında en popüler üniversiteler; Oxford Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, Florida Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Dundee Üniversitesi, Cardiff Üniversitesi, Portsmouth Üniversitesi, De Montfort Üniversitesi, Greenwich Üniversitesi, Keele Üniversitesi, Staffordshire Üniversitesi, Bournemouth Üniversitesi, Staffordshire Üniversitesi, Bedfordshire Üniversitesi, Winchester Üniversitesi, Bradford Üniversitesi, Canterbury Christ Church Üniversitesi, Güney Galler Üniversitesi, Leeds Beckett Üniversitesi, Leeds Beckett Üniversitesi, Batı İskoçya Üniversitesi, Merkez Lancashire Üniversitesi, Sheffield Hallam Üniversitesi, Windsor Üniversitesi, Simon Fraser Üniversitesi, British Columbia Teknoloji Enstitüsü, Sudbury Laurentian Üniversitesi, Saskatchewan Üniversitesi, Toronto Üniversitesi, Ontario Teknik Üniversitesi, Pécs Üniversitesi, Husson Üniversitesi, Güney Utah Üniversitesi, Mercyhurst Üniversitesi, Findlay Üniversitesi, Canberra Üniversitesi, Flinders Üniversitesi, Batı Sidney Üniversitesi, Murdoch Üniversitesi, Sidney Teknoloji Üniversitesi, Griffith Üniversitesi, Deakin Üniversitesi, İrlanda Ulusal Üniversitesi, VHL Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Egas Moniz Yüksek Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Alicante Üniversitesi ve Rey Juan Carlos Üniversitesi olarak sıralanabilir.

Bu lisans derecelerinden bazıları Bsc ve Bsc Hons olarak birbirinden ayrılmaktadır. Bsc toplamda 3 yıllık bir süreyi kapsarken, Bsc Hons toplamda 4 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Bsc Hons derecesini elde etmek için son yılda tez yazmak gerekmektedir. Yurt dışında Adli Bilimler alanında lisans düzeyinde faaliyet gösteren bölümlerin isimleri genel olarak; Adli Bilimler, Adli Laboratuvar Araştırmaları, Adli Olay İncelemesi, Adli Psikoloji, Adli Tıp, Arkeoloji, Biyoloji, Kriminoloji ve Adli Bilimler, Psikoloji ve Adli Psikoloji, Siber Güvenlik Ve Adli Bilişim, Dijital Adli Tıp, Adli DNA Analizi, Astrofizik Ve Adli Tıp, Antropolojik Bilimler, Biyomedikal Ve Adli Tıp – Fotoğrafçılık, Güvenlik Ve Adli Tıp İle Bilgisayar Bilimi, Tıbbi Kimya Ve Adli Tıp, Kimya olarak sıralanmaktadır.

Yurt dışında Adli Bilimler alanında faaliyet gösteren yüksek lisans programlarının isimleri ise Adli Antropoloji, Adli Arkeoloji Ve Antropoloji, Adli Bilimler, Adli Dil Bilim, Adli Dış Hekimliği, Adli Muhasebe, Adli Odontoloji, Adli Osteoloji ve Saha İyileştirme Yöntemleri, Adli Psikoloji, Adli Sanat Ve Yüz Görüntüleme, Adli Kriminal Tehlike Profilleri, Adli Tıp, Dijital Adli Tıp Ve Güvenlik, Hukuk - Adli ve Kriminolojik Psikopatoloji, Adli Muhasebe, Adli Soruşturma, İstihbarat, Siber Güvenlik Ve Adli Bilgi Teknolojisi ve Kurban Bilimi olarak sıralanabilir. Yurt dışında Adli Bilimler alanında faaliyet gösteren doktora programı ise Adli Tıp'tır. Bunların dışında Hindistan'da 2020 yılında kurulan National Forensic Sciences University, sadece adli bilimler alanında öğretim veren devlet üniversitelerinden birisidir. Bu üniversitede alışılmış anabilim dallarından farklı olarak; Adli Belge, Parmak İzi Bilimi, Olay Yeri Fotoğrafçılığı, Adli DNA, Adli Muhasebe ve Dolandırıcılık Soruşturma / Finansal Yönetim / İş Zekası Uzmanlığı, Anayurt Güvenliği, Adli Nanoteknoloji, Adli Gazetecilik, Toksikoloji, Adli Eczacılık, Farmasötik Kimya, Adli Veterinerlik Bilimleri, Polis ve Güvenlik Çalışmaları gibi alanlarda yüksek lisans programları bulunmaktadır.

Adli bilimler ve bölümlerinin geniş kapsamlı olmasının sebebi disiplinin çeşitliliğini yansıtmaktır. Dünyanın birçok saygın üniversitesinde lisans derecesi olarak varlığını sürdüren bölümlerin, lisansüstü anabilim dalları ise genellikle kimya ve biyoloji bölümünden mezun olanlar tarafından daha yaygın olarak tercih edilmektedir. Gözlem ve analitik düşünme becerilerinin önemli olduğu bu alanlarda, sabırlı olabilme becerisi de bir o kadar önemlidir. Ayrıca öğrencilerden hem bireysel hem de takım çalışmasına açık olmaları da beklenmektedir (Url-28).

Adli bilim anabilim dalları arasından adli bilimlerin direk olarak sanat ile ilişkilendirildiği bir yüksek lisans programı olması sebebiyle dikkat çeken Adli Sanat ve Yüz Görüntüleme, Birleşik Krallık İskoçya'da bulunan Dundee Üniversitesi'nde yer almaktadır. İlgili programın giriş koşullarına bakıldığında; sanat veya tasarım ya da ilgili adli/anatomik bilimler alanında bir lisans derecesine sahip olmak, içerisinde günlük hayattan kesitlerin yer aldığı kompozisyon çizimleri veya portre, heykel gibi doğrudan gözleme dayanan 10-15 tane arasında resimlerden örneklerin bulunduğu hem geleneksel hem de dijital ortamlarda yetkinliği gösteren bir sanat eseri portfolyosu sunmak şartları yer almaktadır. Bunun dışında ilk elemeyi geçen adayların

portfolyolarının tamamını ilgili başvuru sitesine yüklemeleri istenmektedir. Bunun dışında uluslararası öğrenciler için ayrıca istenilen TOEFL (87) ya da IELTS (6,5) gibi uluslararası geçerliliği olan yabancı dil sınavlarının herhangi birisinden üniversite tarafından belirlenen yeterli puanı sağlamış olmak koşulu bulunmaktadır. Program bir yıllık ve tam zamanlıdır (Url-29).

Adli Sanat ve Yüz Görüntüleme Yüksek Lisans Programı'nın ders içerikleri anatomi, gözlemsel çizim ve anatomik illüstrasyon gibi temel bilgi becerilerin pratikleştirildiği özel model oluşturma ile başlamakta ve yüz rekonstrüksiyonu, ölüm sonrası tasvir, yaş ilerlemesi ve yüz kompozit çizimi, 3D tarayıcılar ile 3D modelleme yazılımı da dahil olmak üzere çeşitli uzman donanımları kullanma, gerçekçi renk - doku kalitesi ve esneklik gibi gerçek yaşam kalitelerini koruyan mummylanmış kadavralarla anatomi çalışmaları da dahil olmak üzere bir dizi adli sanat uygulamasında yer alan uygulamalı teknikleri kapsamaktadır. Bu programdan mezun olan kişiler; suç mağdurlarının, kayıp kişilerin veya ceset kalıntılarının kimliğinin veya yerinin belirlenmesine yardımcı oldukları gibi suçluların tanımlanması, yakalanması veya mahkûm edilmesi konularında katkı sağlarlar (Url-30).

D. ADLİ SANAT EĞİTİMİ

Sanat bir anlatım aracıdır (Read, 1981, 8). En basit tanımı ile sanat, hoşya giden biçimler yaratma çabasıdır (Read, 1960, 21). Görsel sanatlar eğitimi bireylerin psikomotor, bilişsel ve duyuşsal alanlardaki kazanımlarına katkı sağlamakla birlikte; eleştirme, yargılama, takdir etme, sonuç çıkarma ve özetleme gibi önemli becerilerin geliştirilmesine yol açmaktadır. Bunların dışında bireylerin özümsemiş değerler sistemi ile hayat felsefesi oluşturmalarında görsel sanatlar eğitimi almış olmalarının etkisi olduğu kadar, bu alanda edinilen eğitim ile bireylerin hem pedagojik hem de kültürel ve toplumsal kazançlar sağlamaları da söz konusudur (Akkurt, S. ve diğ., 2018, 54).

Sanat; insanın insan olma özelliklerinden biri ve hatta en önemli olan özelliğidir. İnsanın, hayatı boyunca gördüğü, duyumsadığı pek çok eksiklik, çelişki veya hatalar; sanatın ve sanatın fonksiyonlarının yeterince kavranamayışından ve bunun sonucunda da sanatı hak ettiği yere oturtamayışından kaynaklanmaktadır. Bu eksiklik, çelişki ve hatalar ancak iyi bir sanat eğitimiyle giderilebilir (Kavuran, 2004, 194).

Yale Üniversitesi'nde Tıp Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, bir tanıyı doğrulayan ayrıntıları sık sık gözden kaçıran öğrencilere güzel sanatlar dersleri verilmiş, araştırmanın sonucunda ise bu dersi alan öğrencilerin tanı yetilerinin geliştiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bakmayı öğrenmek ve ayrıntıda gezinmek; algıyı, duyuları geliştirdiği kadar zihinsel yetileri de olumlu etkilemektedir. İnsan sadece salt mantıkla örüntülü değil, duygularla da yüklüdür. Dolayısıyla sanat eğitimi yalnızca kendi alanındaki kişilere değil, farklı alanlardaki kişilere de katkı sağlamaktadır. Bu nedenle bilim eğitiminin yanında sanat eğitimi

de oldukça gereklidir (Türe, 2007, 69). Bilim ve teknoloji ancak sanat ve düşünme ile bütünleştiği oranda toplumda ilerleme görür (Baysal, 1994, 9).

Sanat eğitimi bireyin dengeli ve sağlıklı gelişmesinde, hür ve bilimsel düşünce yapısına ulaşmasında, geniş bir dünya görüşüne sahip olmasında, yaratıcı bir kişiliğe ulaşmasında en etkin yoldur (Gel, 1993: 300). Sanatın kazandırdığı değerleri diğer eğitim disiplinleri kazandıramaz. Ancak üzerinde durulması gereken konu, sanatı bir amaç olarak ele almak ve eğitim süreçlerini doğru düzenlemektir. Bu düzenleme, bireyin ve toplumun kültürel ve sanatsal gereksinimleri üzerine temellendirilmelidir (Ünver, 2016,876).

1- Dersler ve içerikler

Türkiye’de bulunan Dokuz Eylül Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversitesi gibi en köklü üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakültelerinin Grafik Tasarım, Resim, Heykel, Fotoğraf ve Animasyon Bölümlerinde yer alan güncel müfredatlar incelendiğinde; adli sanat ile ilişkili olduğu düşünülen dersler aşağıda listelenmiştir.

Temel Sanat Eğitimi: Bu derste öğrencilerin çizgi, renk, doku, mekân gibi öğeleri kavramaları, oran-orantı kurarak çevresinde bulunan objeleri çizebilmeleri ve denge, ritim, hareket, uyum gibi sanatsal ilke ve elemanlarını algılayarak uygulamalarda kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; çizgi değerleri, küçük büyük objelerle ilişki kurarak biçimlendirme, bir objeyi açık-orta-koyu değerler kullanarak boyutlandırma ve renklerin birbirleri ile ilişkileri konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler görsel olarak problemleri kavrayabilme ve bu problemlerin çözümü için tasarımın temel öğelerini kullanarak fikirler geliştirme, yaratıcı ve analitik düşünme, oran-orantı kurarak gerçekçi ve farklı çizgi şekilleriyle uygulama yapabilme yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Desen: Bu derste öğrencilerin gözlem yaparak doğa etüdü yapmaları, canlı model üzerinden çizimler gerçekleştirmeleri, desen ve gözlem yeteneğini artırarak uygulamalarda kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; doğadan eskiz çalışmaları, nesne çalışmaları, portre etütleri, tors ve antik heykellerden çizgisel çalışmalar, kompozisyon oluşturma konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler el ve göz arasındaki uyumu sağlama, doğadan yola çıkarak bir nesneyi biçimlendirme, üç boyutlu ifade biçimlerini anlayabilme, artistik çizim becerisi kazanma yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Perspektif: Bu derste öğrencilerin temel perspektif bilgilerini öğrenmeleri, tek kaçıslı, çift kaçıslı ve üç kaçıslı perspektif çizimleri yaparak uygulamalarda kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; tek kaçıslı mekân çizimleri, çift kaçıslı mekân çizimleri, üç kaçıslı mekan çizimleri, fotoğraf üzerinden nesnelerin perspektif analizini yapma konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler kâğıt üzerine veya bilgisayar programları aracılığı ile tek, çift ve üç boyutlu çizimler yapabilme, fotoğraf üzerinden mekan analizi yapabilme yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Fotoğraf: Bu derste öğrencilerin fotoğrafa yönelik teorik ve uygulamalı bilgileri edinmeleri, ışık bilgisini ve boyutlu görme algısını geliştirmeleri, fotoğraftaki görsel dil farklılıkları algılayabilmeleri ve uygulamalarda kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; fotoğraf makinesi inceleme, fotoğrafın baskı aşamalarında kullanılan materyaller, ışık, renk olgusu ve bunları doğru kullanma konusundaki bilgiler, pozlandırma, fotoğraf kompozisyonu oluşturma konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler analog ve dijital fotoğraf hakkındaki bütün bilgilere sahip olarak bu bilgilerin etkin şekilde kullanabilme, kompozisyon oluşturmada ışığın ve rengin dinamik şekilde kullanılmasını sağlama, fotoğraf baskısı alabilme yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Modelaj: Bu derste öğrencilerin anatomi ve desen çalışmaları yapabilmeleri, hacim, oran-orantı konularını kavrayabilmeleri, üç boyutu tanıyabilmeleri ve uygulamalarda kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; portre kabartma ve uygulama, üç planlı kabartma uygulamaları, modelden oto portre uygulamaları konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler iki boyutlu hareketli görüntüleri algılayabilme ve üretme, farklı konularda yaklaşımlar elde ederek görsel çözüm önerileri getirme, yaratıcı fikirler üretebilme ve bunları uygulayabilme yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Tipografi: Bu derste öğrencilerin harfin anatomisini, yazı karakterlerinin biçimlerini ve biçimsel olarak sınıflandırmalarını, yazının görsel olarak ifade şekillerini öğrenmeleri ve uygulamalarda kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; yazının tarihçesi, yazının anatomisini anlama, el yazısının etkileri, harflerin ölçeklendirilmesi, çalışmalarda kullanılacak yazı karakterlerinin seçimi konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler yazının tarihçesi ve gelişimi hakkında bilgi sahibi olma, verilecek mesaja uygun yazı karakter seçimi yapabilme, el yazılarının ve tasarlanan yazı karakterlerinin anatomisi hakkında bilgi sahibi olma, yazının matbaanın bulunuşundan itibaren günümüz sürecine kadar gelişmelerini anlama yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Anatomi: Bu derste öğrencilerin insanın anatomik yapısını oluşturan kas iskelet yapısını anlaması, ölçü, oran-orantı kurarak yapının birbirleri ile olan ilişkilerini anlaması, vücudun birbirlerine göre hareketlerini inceleyerek uygulamalarda kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; anatominin temel kavramları, insan bedeninde bulunan kemik ve kas yapıları, baş, boyun ve iskelet yapısı ve hareket olanakları konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler insan vücudunu tanıma, kas ve iskelet yapısını ve hareketlerini kavrayabilme, insan anatomisi oluşturan eklemleri tanıma, bir insanın anatomik yapısını düzlem üzerine aktarabilme yetkinliklerine sahip olmaktadır.

İllüstrasyon: Bu derste öğrencilerin metinsel bilgileri anlayarak bu bilgiler ışığında çözümler üretmeleri, bir fikir veya tasarımı hikayeletirmeleri, yazı olarak sunulan veya elde edilen bazı verileri görselleştirerek uygulamalarda kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; metin okuma, metinden görsel anlamlar çıkarma, detaylı olarak verilen tasvir ve betimlemeleri görselleştirme ve bu aşamaları kağıt düzlem üzerinde veya bilgisayar yardımı ile aktarma

konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler görselleştirme, hikayeleştirme, metni görsel dile çevirme, tasvir ve betimlemeyi görsel olarak ortaya koyma yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Baskı Resim: Bu derste öğrencilerin özgün baskı tekniklerini öğrenmesi, sanat ve metot bilinci kazanması, imgelem gücü kazanması, metot bilinci edinmesi, özgün baskı tekniklerinin uygulama alanlarını öğrenerek kendi uygulamalarında kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; linol baskı tekniği, ahşap, gravür, serigrafi baskı teknikleri, renkli baskı, konuya yönelik uygun baskı tekniği konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler baskı tekniğini anlama ve kullanma, farklı yönleriyle değerlendirmelerde bulunma, konuya uygun teknik geliştirme ve uygulama yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Heykel Atölye Dersleri: Bu derste öğrencilerin canlı modelden portre uygulamaları yapması, plastik çözümlene prensiplerini kavraması, çizim ve gözlem yeteneğini artırması, oran-orantı, simetri, modelleme, biçim ve anlam ilişkisi kurma, insan vücudunu tanıma uygulamalarında kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; oran-orantı üzerine eskiz çalışmaları, kil ve alçı tekniği ile tasarımlar oluşturma, heykel ve büstlerden etüt çalışmaları, canlı modelden portre çizimleri, canlı modelden nü çalışmaları konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler biçim ve anlam ilişkisi kurma, doğayı yorumlama ve figür oluşturma yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Video Teori ve Uygulamaları: Bu derste öğrencilerin video çekimi ve ışıklandırma tekniklerini öğrenmesi, yaratıcı ve uygun video çekebilme becerisi kazanıp uygulamalarında kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; ışık düzeni kurma, video ekipmanlarını kullanma, video görüntülerini kurgulama konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler video çekim becerisi kazanma, teknik ekipmanları doğru şekilde kullanma, çekim sonrası ortaya çıkan ürünleri analiz etme, istenildiği takdirde video üzerinde gerekli düzenlemeleri ve iyileştirmeleri yapabilme yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Canlandırma: Bu derste öğrencilerin metinleri görsel senaryo şeklinde kurgulayabilmeleri, karakterleri ve mekanları görselleştirmeleri, verilen konuyu iki boyutlu olarak aktararak uygulamalarında kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; adobe programlarında çizim yapabilme, bir senaryo ile ilgili görsel oluşturma, hareket kavramını programlar üzerinden uygulayabilme konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler hareketli görüntü oluşturmak için gerekli mekan ve görselleri hazırlama, vektörel veya pixel tabanlı programlarda 2 boyutlu görseller hazırlama, belirli bir konuyu görsel senaryo şekline getirebilme ve çalışmalarında uygulama yetkinliklerine sahip olmaktadır.

Üç Boyutlu Modelleme: Bu derste öğrencilerin modelleme teknikleri hakkında bilgi edinmesi, modelleme ile ilgili programları uygulayabiliyor olması, görselleştirme ve üretim yöntemlerini öğrenmesi, render ve kompozisyon ilkelerini öğrenerek uygulamalarında kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Ders; artistik çizim becerileri, kompozisyon ilkeleri, modelleme kuralları,

bilgisayar programları kullanımı, render alma konularını içermektedir. Başarılı olan öğrenciler portre, yüz ve doğadaki herhangi bir objeyi biçimlendirme, derse uygun programları bilgisayar ortamında kullanabilme, 3 boyutlu çizimlerin kullanım alanlarını öğrenme ve çalışmalarında uygulama yetkinliklerine sahip olmaktadır.

2- Kazanımlar

Genel olarak bakıldığında yukarıda sıralanan derslerden başarılı olarak, güzel sanatlar alanında lisans derecesi kazanmış bir kişinin mesleğinde adli bilimler alanı ile ilgili bir kariyer yapmayı planlayabilmesi için kendi bilgi ve birikimine daha fazla katkı sağlayacak ayrı bir öğretim programını da tamamlaması gerektiği açıktır. Çünkü güzel sanatlar alanı her türlü malzeme ile oldukça özgür bir şekilde kişinin kendi duygu ve düşüncelerini çeşitli görseller yolu ile özgün bir şekilde ortaya koymasını hedeflemektedir. Ancak adli bilimler alanında çalışan bir kişinin her türlü bilgi, beceri, malzeme, araç – gereç ya da teknolojik imkânlarla yeteneğini kullanarak ortaya koyması beklenen şey sınırlılığdır. Bu alanda çalışan kişinin ürettiği iş, sadece ve sadece kendisine verilen bilgiler ile becerilerini birleştirerek sonuçlandırılabilir. Dolayısı ile adli bilimler alanında çalışacak sanatçılar, aldıkları eğitimin aksine özgür ve özgün işler ortaya koymak yerine eldeki bilgi ve verilerle çalışmalar gerçekleştirmek zorunluluğundadırlar. Bu durum sanatçıların düşüncelerini sınırlayarak özel eğitim ve öğrenim sahibi oldukları bireysel gözlem, temel ve teknik bilgi gibi güçlü yönlerini ön plana çıkarma yoluyla yeteneklerinden faydalanma noktasında bir verimlilik gerektirir.

Örneğin olay yeri incelemelerinde bulunacak bir kişinin sadece güzel sanatlar alanında bir dereceye sahip olması ve fotoğraf çekmenin her türlü detayını bilmesi, adli bilimler alanında adli fotoğrafçı olarak çalışması için yeterli olamaz. Çünkü adli görüntüleme veya olay yeri fotoğrafçılığı olarak da isimlendirilen adli fotoğrafçılık, bir kaza veya suç mahalli gibi özel yerlerin doğru bir görsel kaydının sağlanması açısından yasal bir bağlamda çekilmiş fotoğrafçılıkla ilgilidir.

Mahkemedeki bir soruşturmaya veya yasal kovuşturmayaya yardımcı olma sürecinde; adli fotoğrafçılardan suç sahneleri, kurşun yaraları, ısırık izleri, silahlar, kanıtlar, kanıt izleri, otopsi prosedürleri vb. gibi çok çeşitli obje veya konuları fotoğraflamaları istenmekte ve olayın çözümlenebilmesi amacıyla zaman zaman ölüm tarihini belirlemeye yardımcı olmak için posta ve gazetelerin fotoğraflarına ya da suçun işlendiği sırada tanıkların bakış açısından çekilmiş fotoğraflar vb. gibi farklı farklı durumların görsellerine ihtiyaç duyulabilmektedir.

Bunların dışında kanıtların, kazaların veya suç mahallerinin fotoğraflarını görüntülerken fotoğraflanan sahnenin bütünüyle yakalanabilmesi için geniş açılı, çeşitli kanıt parçalarının birbiriyle ve tüm sahneyle ilişkisini göstermek için orta mesafeli, içerisinde mermi kovanları, patinaj izleri, kan sıçraması vb. öğelerin yer aldığı kanıtların yakın plan çekimlerini yapmak, görüntülenen her türlü öğenin boyutlarının anlaşılır bir şekilde olması için ölçekleri yerleştirmek, eldeki temel ve detay bilgileri yazıya dökmek, parmak izleri gibi

görüntüleri iyileştirmek için dijital görüntülemeyi kullanmak, bir adli tıp muayenesinde hazır bulunmak, otopsi fotoğrafları çekmek ve gelişmiş adli görüntü işleme tekniklerini gerçekleştirmek gibi sıra dışı uygulamaların dışında; fotoğraf ekipmanlarının korunmasını sağlamak, veri güvenliğinin bütünlüğünün korunması, görüntü kimlik doğrulaması, gerektiğinde gizli baskıların hazırlanması, mahkeme için delillerin dosyalanması gibi birçok hassasiyet ve özverili çalışma gerektiren işlerin yapılması adli fotoğrafçının görev ve sorumlulukları arasındadır.

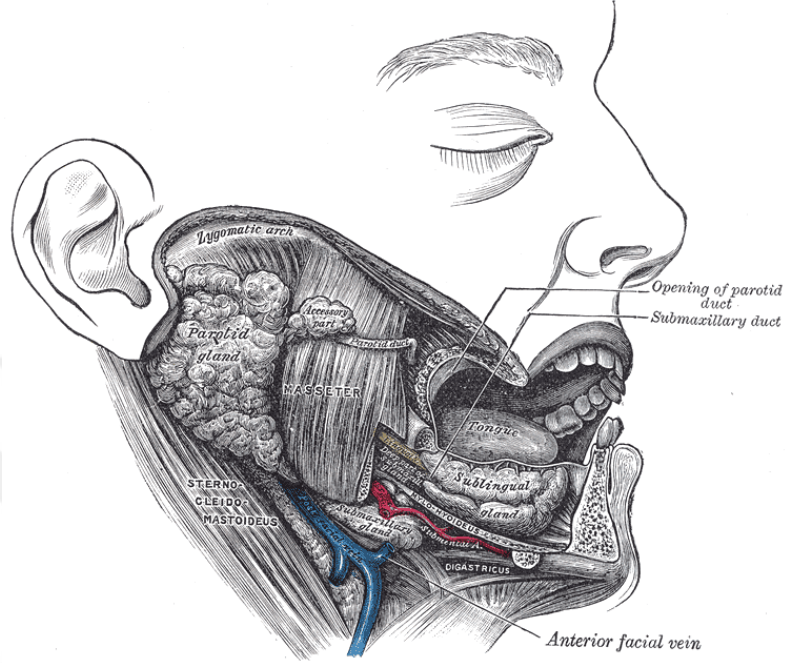
Dolayısıyla adli fotoğrafçılık uygulamaları yapabilmek için güzel sanatlardan mezun bireylerin aldığı eğitimle ortaya koyulabileceklerden çok daha fazlasına ihtiyaç duyulmakta olduğu açıktır. Ayrıca adli fotoğrafçıların çektikleri fotoğraflarda sahneleri doğru açılarla nasıl yansıtabileceklerini tam olarak bilmeleri ve ayrıntılara dikkat etmeleri gerekmektedir. Ultraviyole ve kızılötesi frekansların kullanımı da dâhil olmak üzere kanıt toplamada aydınlatmanın kullanım çeşitleri hakkında bilgi sahibi olmak da bu özel fotoğrafçılık dalının ihtiyaç duyulan donanımları hakkındaki örneklerinden sadece bir tanesidir.

Bu sebeplerle adli fotoğrafçılık, temel fotoğrafçılık becerilerinden çok daha fazla bir eğitim-öğretim ve kişisel donanım gerektirmektedir. Güzel sanatlardan mezun bir kişinin kariyerinde adli fotoğrafçı olarak ilerleyebilmesi için kendi içerisinde multidisipliner bir özelliğe sahip olan adli bilimler alanının temelini oluşturan anabilim dallarından belirli düzeylerde eğitim ve öğrenim görmesi kaçınılmazdır. Çünkü güzel sanatlar ile adli bilimler arasında oksimoron bir ilişki söz konusudur.

Konuya güzel sanatlardan mezun bir kişinin kariyerinde adli sanatçı olarak ilerleyebilmesi açısından bakıldığında ise adli fotoğrafçılıkta olduğu gibi yine kişinin sadece güzel sanatlar alanında bir dereceye sahip olması ve temel çizim, malzeme ve teknik bilgi ya da geniş hayal gücü veya uygulamalarda eşsiz eserler ortaya koyabilmesi; adli bilimler alanında adli sanatçı olarak çalışması için yeterli olamaz. Bir adli sanatçı, potansiyel suçluların ve kayıp kişilerin görüntülerini oluşturmak için yüz anatomisi bilgilerini ve sanatsal becerilerini kullanır ancak öncelikle tanımlı görüntü birleştirme, görüntü tanımlama ve değiştirme, temsili görüntüleme veya kimliklendirme uygulamaları gibi konularda çalışmalar yapabilmek için bu yönde eğitim almış olmalıdır.

Örneğin adli sanatçılarından, bir suç mahallinin kurbanları veya tanıklarıyla görüşerek suçluları tespit etmek veya yakalayıp tutuklayabilmek amacıyla kolluk kuvvetleri tarafından kullanılmak üzere eskiz çizimler oluşturabilmeleri beklenmektedir. Bununla birlikte adli sanatçıların, kendilerinden eleştirel düşünceleri, gerektiğinde mağdurlara veya görgü tanıklarına derinlemesine sorular sorarak sözlü bilgiler alabilmeleri ve bunları sanatsal bir obje yoluyla ortaya koyabilmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla bu kişilerin güzel sanatlardaki birikimlerine daha fazla katkı sağlayacak çok yönlü ayrı bir öğretim programını da tamamlaması gerektiği açıktır.

Öyle ki; adli sanatçılar genel olarak özellikle baş ve boynun anatomik yapı bilgilerine hâkim olmalıdır. Anatomiye diseksiyonlarla öğrenmeli; anatomik terminoloji, kavramlar ve teoriler hakkında bilgi sahibi olmalı ve heykel atölyelerinde uygulamalar yaparak insan kraniyofasiyal kompleksinin yapısını, işlevini ve adaptasyonunu kavrayabilmelidir.

Resim 3.21. İnsan yanağının diseksiyonu. (Url-31)

Ayrıca anatomik illüstrasyonlar yapabilmek için insan vücudunun temel yapısını, işlevini ve uyumunu tıbbi olarak tanımlayabilmeli, geleneksel yöntemlerle rahatlıkla uygulayabildiği anatomik çizimleri arkeoloji, paleo-antropoloji ve adli antropoloji bilgilerini de kullanarak gerektiğinde kullanacağı özel efektlerle yüz rekonstrüksiyonlarını ve yüz protezlerini dijital ortamlarda da oluşturabilmelidir. Diğer yandan bazı kimliklendirme uygulamalarında tanıklarla ya da mağdurlarla görüşmeler yapmak zorunda olduğu için psikoloji eğitimi almalı ve deneyim kazanmak amacıyla yeni teknikler ve teknolojileri de takip ederek gerçek vaka çalışmalarında tıp, adli sanat ve insan tanımlama alanlarındaki güncel araştırmalar hakkında farkındalık kazanmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DOSTOYEVSKI'NİN SUÇ VE CEZA ROMANI ÜZERİNE ADLİ SANAT UYGULAMASI

Araştırmanın uygulama kısmında incelemiş olan “Suç ve Ceza” adlı roman, Fyodor Dostoyevski'nin 1866 yılında “Rus Habercisi” adlı edebiyat dergisinde on iki ay boyunca yayımlanan psikolojik, dram ve suç türündeki eseridir. Eser yayımlandığı dönemin yaşam şartlarını ortaya koyan, suç olgusunun kişide yarattığı ruhsal izlenimleri başarılı şekilde aktaran bir başyapıt olarak nitelendirilmektedir. Romanda yer alan olayların kurgusu ve mekânların detaylı analizleri, karakterlerin gerek fiziksel gerekse de ruhsal betimlemelerinin anlaşılır ve net şekilde okuyucuya aktarılması son derece etkilidir.

Romanda yer alan kişilerin, olayların ve olay yerlerinin oldukça anlaşılır ve detaylı tasvirleri sayesinde, okuyucuyu adeta bir parçası gibi olay yerlerinin içerisinde gerçekten var ve izliyor gibi hissettirmektedir. Romanın başkarakteri olan Avdotya Romanovna Raskolnikov ve işlemiş olduğu cinayet romanda, Dostoyevski'yi oldukça etkilediği düşünülen Fransız suçlu Pierre François Lacenaire'den esinlenerek uyarlanmıştır.

Araştırmada roman içerisinde yer alan detaylı anlatımlardan ve tasvirlerden faydalanılarak bir olay yeri krokileri, mekan krokileri, karakter betimlemeleri oluşturulmaya ve olayın gerçekleşme anı resmedilmeye çalışılmıştır.

A. MEKAN GÖRÜNTÜ UYGULAMALARI

Mekan uygulama çalışmalarında kullanılan tasvir ve betimlemeler Koridor Yayınevi tarafından 2020 yılında baskısı yapılan ve Hülya Arslan'nın Rusça aslından çevirmiş olduğu Dostoyevski'nin “Suç ve Ceza” romanından uyarlanmıştır.

öyle bağırması onda utançtan çok korkuya benzer bir duygu uyandırmıştı.

– Biliyordum zaten! -diye homurdandı şaşkınlık içinde.- Tam düşündüğüm gibi, olabileceklerin en kötüsü! İşte böyle bir aptallık, böyle anlamsız bir ayrıntı için bütün gidişatını bozabilir! Evet, gerçekten çok dikkat çeken bir şapka... Komik, onun için de göze batıyor... Üstümdeki paçavralara uygun bir kasket bulmalı, eski bir şey olsa da olur, yeter ki şu ucube şeyden kurtulayım. Hiç kimse böyle bir şapka takmıyor, bir verst* öteden fark edilir, unutulmaz da... En önemlisi bu, hatırlarlar, al sana ipucu işte. Bu işte en önemlisi, olabildiğince fark edilmemek... Ayrıntılar, en önemli şey ayrıntılar! İşte bu ayrıntılar, her zaman her şeyi mahveden ayrıntılar...

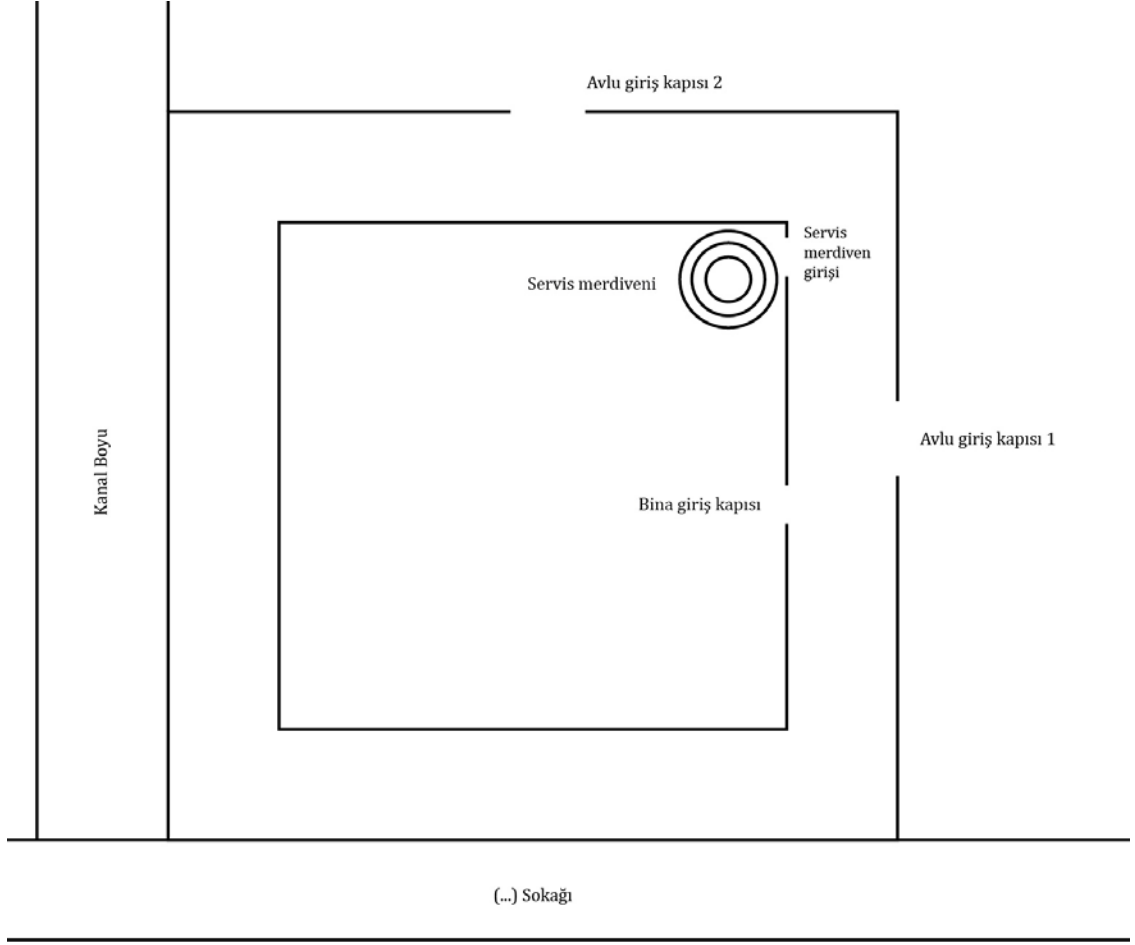
Gideceği yer yakındı, hatta yaşadığı binanın kapısından kaç adımda oraya varıldığını biliyordu: Tam yedi yüz otuz adım. Hayalleriyle iyice bütünleştiği bir gün saymıştı. O sıralar kurduğu bu hayallere kendisi de pek inanmıyor ama berbat ve baştan çıkarıcı olmalarına sinirleniyordu. Şimdi ise aradan bir ay geçtikten sonra konuya başka türlü bakmaya başlamıştı ve tüm bu yakasını bırakmayan, kendi güçsüzlüğünü, kararsızlığını vurgulayan iç konuşmalarına rağmen, bu "berbat" hayali elinde olmaksızın kendi tasarısı olarak kabullenmeye başlamıştı, oysa kendine inancı daha hâlâ tam değildi. Şimdi bu tasarladığı eylemin *provasını* yapmaya gidiyordu ve her adımda heyecanı biraz daha artıyordu.

Taş kesmiş kalbiyle sinirden titreyerek bir duvarı kanala, bir duvarı "... Sokağı'na bakan kocaman binaya yaklaştı. Küçük dairelerle dolu bu evde terzi, tesisatçı, açıcı gibi çeşitli iş kollarından zanaatkarlar ve çeşit çeşit Almanlar, fahişeler, küçük memurlar oturuyordu. Binaya girip çıkanlar, evin iki yanındaki

* Verst, Rus uzunluk ölçü birimi, 1 verst 1.066 km (Çev. N.)

avlu ve kapılardan hızla geçerlerdi. Üç ya da dört kapıcı çalışıyordu. Genç adam bunlardan hiçbirine rastlamadığı için mutlu bir şekilde ana kapıdan süzülüp sağdaki merdivenlere yöneldi. Bu merdiven dar ve karanlık, her zaman kullanılmayan bir servis merdiveni idi. Ama o burayı çoktan incelemiş ve iyice bellemişti, merdivenlerin hali hoşuna gidiyordu: Bu kadar karanlık bir yerde en meraklı bakışlar bile tehlikeli olamazdı. Dördüncü kata çıkarken "Eğer şimdi böyle korkarsam, olur da asıl işi yapacak fırsat çıkarsa ne yaparım?" diye düşündü. Dairenin birinden mobilya taşıyan asker emekli hamallar yolunu kesmişti. O dairede memur bir Alman'ın, ailesiyle birlikte yaşadığını önceden biliyordu. "Demek ki Alman taşıyor, demek ki dördüncü katta, bu merdivenlerde, bu sahanlıkta bir süre için sadece kocakarının dairesi dolu olacak. Bu iyi... Her ihtimale karşı..." diye düşündü ve kocakarının kapısını çaldı. Çingirak bakır değil de tenekedenmiş gibi zayıf bir ses çıkardı. Bu tip binalardaki küçük dairelerde kapı çingirakları hep böyle olurdu. Bu çingirak sesini unutmuştu ve şimdi bu özel çınlama sanki ona bir şeyler anımsatmış ve gözünün önüne getirmesine neden olmuştu... Dehşet içindeydi, zaten zayıf olan sinirleri iyice gerilmişti. Kısa bir süre sonra kapı hafifçe aralandı. Kapıyı açan kadın geleni o dar alarıktan, fark edilir bir güvensizlikle süzmeye koyuldu, karanlıkta sadece ışıldayan gözleri seçiliyordu. Sahanlığın kalabalık olduğunu görünce toparlanıp kapıyı tam açtı. Delikanlı eşiği geçip karanlık antreye girdi, burası bir perdeyle küçük mutfaktan ayrılmıştı. Kocakarı konuşmadan delikanlının önünde dikiliyor, soran gözlerle bakıyordu. Ufak tefek ve cılızdı, altmış yaşlarındaydı, keskin ve kötü bakışlıydı, küçük, sivri bir burnu vardı, başı açıktı. Hafif ağarmış kumral saçlarına bolca yağ sürmüştü. Tavuk paçasını andıran ince, uzun boynuna pazen bir bez parçası dolamıştı, sıcağa rağmen omuzlarında, eskiyip rengi solmuş, sanki emanet gibi duran kürk bir şal vardı. Yaşlı kadın ikide bir öksürüp inli-

Resim 4.1. Alyona Ivanovna ev tasviri (Dostoyevski, 2020, s.10-11)

Resim 4.2. Alyona Ivanovna ev krokisi (Ozan Karabaş, Adobe İllustrator izimi, 2023)

yordu. Genç adam ona tuhaf bir şekilde bakıyor olmalıydı, zira gözlerinde aniden o güvensiz ifade tekrar belirmişti.

Birden nazik olması gerektiğini anımsayarak aceleyle hafifçe eğilip,

– Raskolnikov*, -diye mırıldandı.- Üniversiteli, hani bir ay önce gelmiştim.

Kocakarı tane tane:

– Hatırlıyorum, bayım, gayet iyi hatırlıyorum, gelmişsiniz, -dedi. Sorgu dolu bakışlarını genç adamdan ayırmıyordu.

– İşte ben... Gene öyle bir iş için geldim... -diye devam etti Raskolnikov, kocakarının güvensiz hali canını sıkıp onu şaşırtmıştı. Can sıkıntısıyla, “Belki de hep böyledir de geçen sefer ben fark etmemişimdir,” diye içinden geçirdi.

Kocakarı kararsız kalmış gibi bir süre sustu, sonra yana çekilerek odanın kapısını işaret etti, konuğuna önden yol verdi:

– Buyurun, geçin, bayım.

Genç adamın girdiği bu oda sarı duvar kağıtlarıyla kaplı, camlarında tül perdeler ve sardunyalı olan, henüz batmakta olan güneş ışınlarının aydınlatığı bir odaydı. Raskolnikov elinde olmaksızın “İşte o zaman da böyle olacak, güneş parlayacak!” diye aklından geçirdi ve hızla odaya göz gezdirdi, eşyaları ve yerlerini mümkün olduğunca hafızasına kaydetmek istiyordu. Ama odada özellikle dikkat çeken bir şey yoktu. Mobilyalar oldukça eskiydi, arkılığı öne doğru eğilmiş divan, önündeki oval masa, duvara dayanmış aynalı tuvalet masası, kenara dizilmiş sandal-

* Roman kahramanının soyadı etimolojik olarak Rusça “raskol” kelimesinden türetilmiştir. Bu kelime “bölünme, parçalanma” anlamlarında kullanılır. Ayrıca “raskolnik” kelimesi de 17. yüzyılda Nikon tarafından yapılan dini reformlara bağlı olarak resmi kilise anlayışına karşı çıkan, eski inanç ve ibadet sistemini korumak isteyen muhafazakar grup için kullanılan bir tanımlamadır. Bu reformlar neticesinde toplum içinde bir ayrışma meydana gelmiştir. Romanda kahramanın soyadı ile özellikle de ateizm, nihilizm gibi akımların etkisinde kalarak toplumdaki uzaklaşan dönem gençliğine gönderme yapılmaktadır. (Ed. N.)

yelerden oluşan eşyaların hemen hepsi sarı aşıptı. Duvarda sarı çerçeveli, ellerinde kuş tutan Alman kızların resmedildiği ucuz bir iki tablo asılıydı. Odadaki eşyanın tamamı bu kadardı. Köşede küçük bir ikonanın önünde bir kandil yanıyordu. Her şey tertemizdi. Mobilyalar da yer döşemesi de pırlı pırlı, iyice ovulmuştu, tozun zerresi bile yoktu. Genç adam “Lizaveta’nın işi,” diye düşündü. Evin her köşesi pırlı pırlı. “Kötü yürekli ve yaşlı dulların evi ancak bu kadar temiz olur,” diye düşündü tekrar ve büyük bir merakla gözlerini odayı başka bir küçük odadan ayıran kumaş perdeye dikti. Kocakarının yatağıyla bir komodinin durduğu bu odaya daha önce bakamamıştı. Evin tamamı bu iki odadan oluşuyordu.

Odaya girdiklerinde kocakarı yine genç adamın gözlerinin içine bakabilmek için tam önüne dikilerek sert bir sesle:

– Ne getirdin? -diye sordu.

Cebinden eski, arkası düz gümüş bir saat çıkaran genç adam:

– İşte... Rehin bırakmaya getirdim! -dedi. Saatin arkasında bir küre resmi vardı. Kösteği çelikti.

– Öncekinin süresi doldu. Bir ayı geçeli tam üç gün oldu.

– Bir aylık daha faiz öderim, biraz sabredin.

– Sabreder miyim yoksa eşyanızı satar mıyım, orası benim bileceğim iş artık, bayım.

– Saati iyi para verecek misiniz, Alyona İvanovna?

– İşe yaramaz şeyler getirip duruyorsunuz, bayım, değersiz bir şey, kendin yap hesabı, beş para etmez. Geçen sefer de yüzük için size iki ruble verdim, hâlbuki yenisini kuyumcudan bir buçuk rubleye alırdım.

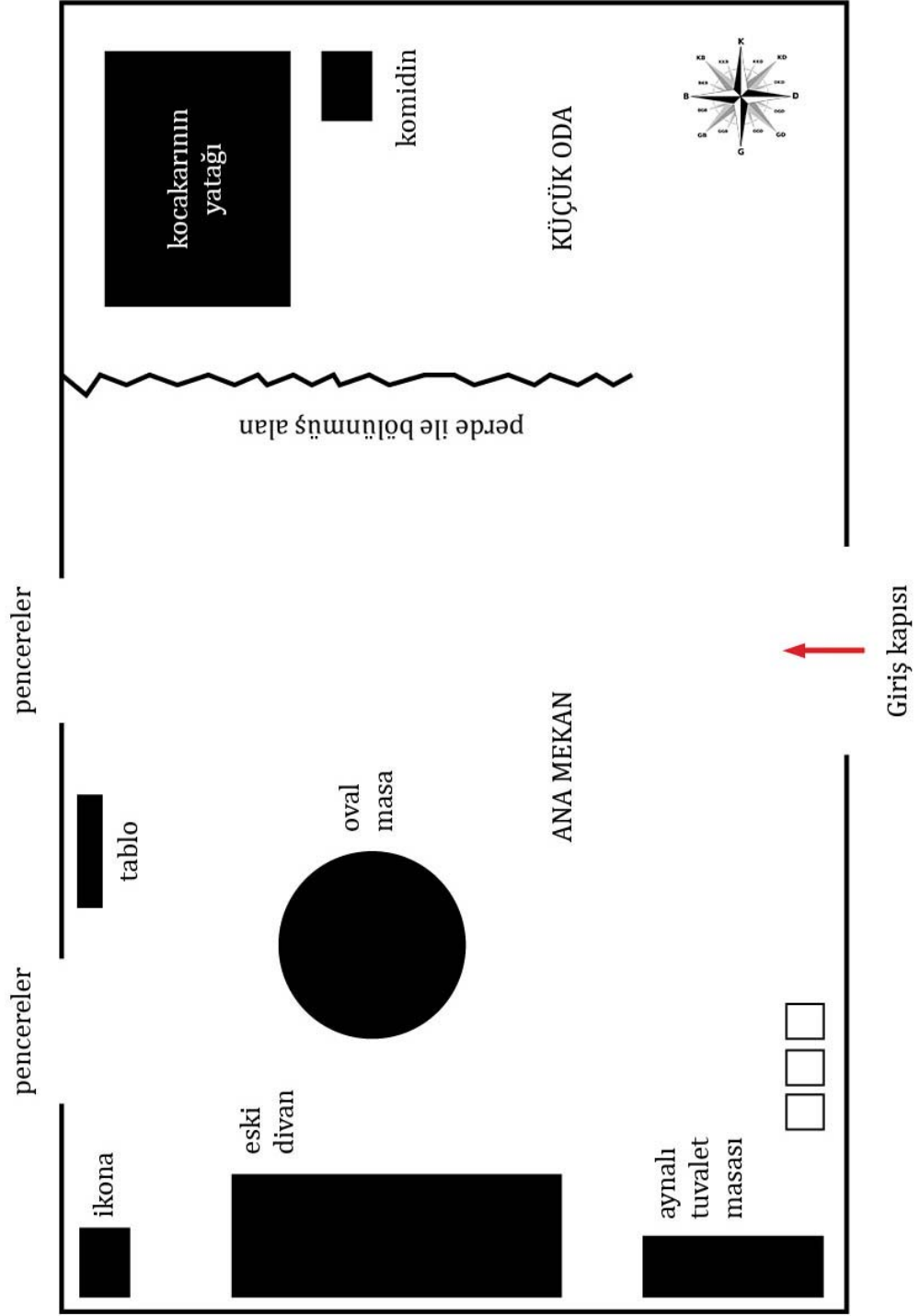
– Dört ruble verseniz, geri alacağım sonra, babamın saati. Yakında para gelecek bana.

– Faizi peşin bir buçuk ruble, işinize gelirse.

– Bir buçuk ruble ha! -diye bağırды genç adam.

– Keyfiniz bilir, -dedi kocakarı ve saati geri verdi.

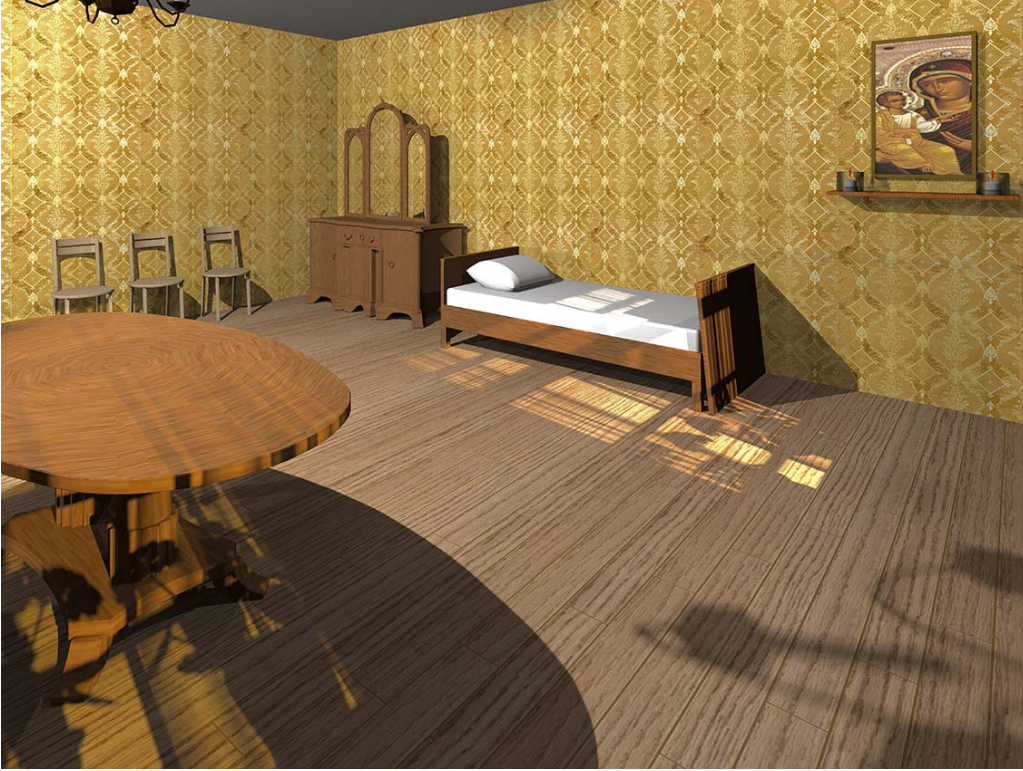
Resim 4.3. Alyona Ivanovna oda tasviri (Dostoyevski, 2020, s.12-13)

Resim 4.4. Alyona Ivanovna oda kroki (Ozan Karabaş, Adobe İllustrator Çizimi, 2023)

Resim 4.5. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme (Ozan Karabaş, Archicad 3D, Artlantis, 2023)

Resim 4.6. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme ((Ozan Karabaş, Archicad 3D, Artlantis, 2023)

Resim 4.7. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme (Ozan Karabaş, Archicad 3D, Artlantis, 2023)

Resim 4.8. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme (Ozan Karabaş, Archicad 3D, Artlantis, 2023)

Resim 4.9. Alyona Ivanovna oda üç boyutlu modelleme (Ozan Karabaş, Archicad 3D, Artlantis, 2023)

noğlu, demek istediğim tüm insan soyu... O zaman tüm bu akıl yürütmeler kuruntulu bir korkudan başka bir şey değildir ve o zaman hiçbir eşik yok demektir ve öyle de olması gerekir.

III

Ertesi gün bayağı geç uyandı, huzursuz uyumuştü ve uyku dindirmemişti onu. Huysuz, tedirgin ve öfkeli kalktı, tiksintiyle baktı odasına. Küçük, altı adım uzunluğunda; sararmış, tozlu ve artık tamamen kabarmış duvar kâğıtlarıyla zavallı bir görünümde, biraz uzun boylu bir insanın ayakta durduğu zaman kafasını çarpmaktan korkacağı kadar alçak tavanlı, kafese benzer bir yerdü odası. Eşyalar tam odaya uygundu: Onarılmamış, kırık dökük üç sandalye, köşede üstlerindeki tozdan epeydir insan eli değmediği anlaşılın birkaç defter ve kitap duran boyalı bir masa ve son olarak da uzunlamasına neredeyse tüm duvarı, enlemesine ise odanın yarısını kaplayan, bir zamanlar üstü kumaş kaplı olduğu anlaşılın ama artık döşemesi paramparça olmuş, Raskolnikov'un yatak olarak kullandığı büyükçe bir divan. Genç adam, çoğunlukla soynunmadan olduğu gibi yatıyordu oraya, çarşafı da yoktu, eskimiş öğrenci paltosunu üstüne örtüyor, kirli temiz ne kadar çamaşırı varsa hepsini biraz daha yüksek olsun diye küçük yastığının altına sıkıştırıyordu. Yatağın önünde küçük bir masa duruyordu.

İnsanın kendini bundan daha fazla kapıp koyuvermesi zordu ama içinde bulunduğu bu ruh hali Raskolnikov'un hoşuna gidiyordu. Herkesten tamamen uzaklaşmış ve tıpkı bir kaplumbağa gibi kabuğuna çekilmişti, kendisine hizmet etmekle görevli hizmetçi kızın yüzü bile ara sıra odadan içeriye kafasını uzattığında kendisinde bulantı ve tiksinti uyandırıyordu. Monoman* insan-

* Monomani: Tek bir düşünce veya düşünce tipinin baskın olduğu bir tür zihinsel hastalık. (Ed. N.)

larda görünen bir durumdu bu. Ev sahibesi ona yemek vermeyi keseli iki hafta oluyordu ama aç oturduğu zamanlarda gidip de bunun nedenini sormak aklına bile gelmiyordu. Ev sahibesinin açısı ve tek hizmetçisi olan Nastasya kiracının bu halinden oldukça memnundu, delikanlının odasına ne ortalığı toplamak ne de temizlemek için uğruyordu, ancak haftada bir kez öylesine bir süpürge alıyordu eline. Şimdi de genç adamı uyandıran oydu:

– Kalksana, ne uyuyup duruyorsun! Saat on oldu, -dedi tepesine dikilip.- Çay getirdim sana, istersin değil mi? Hasta mısın?

Kiracı gözlerini açtı, şöyle bir ürperdi ve Nastasya'yı tanıdı.
– Çayı ev sahibesi mi gönderdi? -diye sordu. Hastalıklı gibi, yavaş yavaş doğruldu yataktan.

– Ev sahibesiyle ne alakası var?

Nastasya, içinde birazı içilmiş çay olan kendi çatlak demliğiyle iki parça sararmış şekeri genç adamın önüne koydu.

– Nastasya, al şunu da, -dedi cebinden çıkardığı (üstü başıyla yatmıştı gene) bozuk paraları kıza uzatıp, -bana bir ekmekle, biraz sucuk al, ucuzundan.

– Ekmek hemen alıp gelirim de sucuk yerine istersen şçi* getireyim birazcık. Dün pişirmiştim, güzel çorba. Sana ayırmıştım ama geç geldin. Çorba lezzetli.

Nastasya çorbayı getirdiğinde genç adam hemen içmeye koyuldu, Nastasya da yatağa yanına oturup gevezelik etmeye başladı. Çenesi oldukça düşük köylü bir kadındı.

– Bizim Praskovna Pavlovna seni polise şikâyet etmek istiyor.

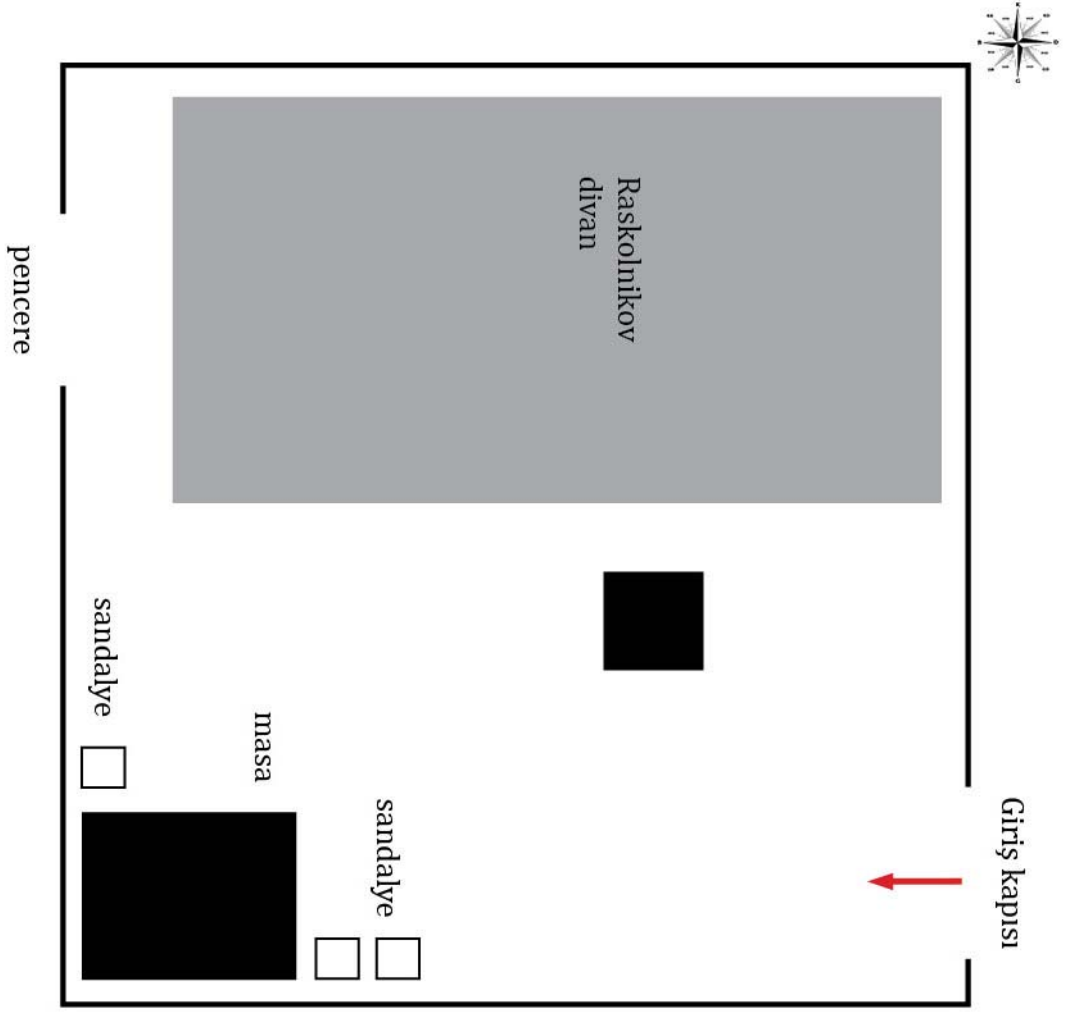
Raskolnikov yüzünü adamakıllı buruşturdu.

– Polise mi? Ne istiyor ki benden?

– Para vermiyorsun, e odayı da boşaltmıyorsun. Ne istediği belli.

* Şçi: Bir tür lahana çorbası (Çev. N.)

Resim 4.10. Raskolnikov oda tasviri (Dostoyevski, 2020, s.38-39)

Resim 4.11. Raskolnikov oda krokisi (Ozan Karabaş, Adobe İllustrator Çizimi, 2023)

B. KARAKTER GÖRÜNTÜ UYGULAMALARI

Karakter uygulama çalışmalarında kullanılan tasvir ve betimlemeler Koridor Yayınevi tarafından 2020 yılında baskısı yapılan ve Hülya Arslan'nın Rusça aslından çevirmiş olduğu Dostoyevski'nin "Suç ve Ceza" romanından uyarlanmıştır.

tu. Ama merdivenlerde durup da hiç umurunda olmayan günlük saçmalıkları dinlemek, borçlarıyla ilgili sızlanma ve tehditlere sessiz kalmak ve oradan kurtulabilmek için af dilemek, yalan söylemek... Hayır, işte buna katlanamayacaktı, merdivenlerden kedi gibi sessizce süzülme en iyisiydi.

Ancak bu sefer, alacaklılarıyla karşılaşmaktan korkmuş olması sokağa çıktığında kendisini bile şaşırttı.

Tuhaf bir gülümsemeye "Nasıl zorlu bir işe kalkışıyorum ama anlamsız bir şeyden korkuyorum!" diye geçirdi aklından. "Hımm... elbette, her şey insanın kendi elinde ama korkudan önüne çıkan fırsatları kaçırıyor... Bariz bir gerçek bu... İlginç, acaba insanlar en çok neden korkarlar? Her şeyden çok yeni bir adım atmaktan, yeni bir fikir dile getirmekten... Ne kadar çok gevezelik ediyorum böyle. Bu yüzden de hiçbir şey yapmıyorum. Aslında şöyle demek daha doğru: Hiçbir şey yapmadığım için gevezelik ediyorum. Böyle gevezelik etmeyi şu son bir ay, günlerce bir köşede yatıp kadim dönemlerde olan bitenleri düşünürken öğrendim. İyi de şimdi niye gidiyorum ki? Gerçekleşebilecek miyim gerçekten? Ciddi ciddi yapacak mıyım bunu? Hayır, hiç de değil. Bir hayal uğruna kendi kendimi oyuncaklarla oyalıyorum! Evet, gerçekten oyuncaklarla!"

Dışarıda korkunç bir sıcak vardı, bir o kadar da boğucuuydu hava. İtişip kakışanlar, kireç, kereste, tuğla, toz ve özellikle kır evi kiralama imkânı bulamayan tüm Petersburgluların bildiği o kötü yaz kokusu sarmıştı etrafı. Tüm bunlar genç adamın zaten bozuk olan sinirlerini bir anda iyice gerdi. Özellikle şehrin bu kesiminde sayıları bir hayli fazla olan meyhanelerden yayılan içki kokusu ve iş saati olmasına karşın adım başı karşılaşılan sarhoşlar bu tablonun iğrenç ve hüzünlü görüntüsünü tamamlıyordu. İnce yüzünde bir anda derin bir iğrenme ifadesi belirdi. Bu arada, genç adamın oldukça yakışıklı biri olduğunu söylemek gerekir. Çok güzel kara gözleri, esmer teni, ortadan biraz

uzunca boyu, ince ve düzgün bir vücudu vardı. Sonra tekrar derin düşüncelere daldı, hatta daha doğru bir ifadeyle zihni çok uzak bir yerlere takılmış gibiydi. Çevresindekilerin farkına bile varmadan yürüyordu, kimseyle ilgilenmek niyetinde de değildi. Arada sırada, az önce kafasında itiraf ettiği kendi kendine konuşma alışkanlığı ile bir şeyler mırıldanıyordu. O anda düşüncelerinin birbirine karıştığının ayırıcına vardı, çok zayıf düşmüştü: İki gündür bir lokma bir şey yememişti.

Üstü başı o kadar perişandı ki, bu duruma alışık biri bile gündüz vakti bu denli paçavraya dönmüş şeylerle sokağa çıkmaya utanırdı. Ancak, burası insanın kılık kıyafetiyle kimseyi şaşırtamayacağı bir semtti. Sennaya* Meydanı'na yakınlığı, malum evlerin bolluğu, Petersburg'un orta yerindeki bu semtin uzunlu kısıklı sokaklarını dolduran esnaf ve zanaatkar takımından insanların çokluğu, buranın genel görüntüsünü öylesine renklendiriyordu ki, farklı tipte birisini görmek kimseyi şaşırtmıyordu. Ancak yüreğini öylesine büyük bir acımasızca küçümseme duygusu doldurmuştu ki, çocukluk derecesine varan utangaçlığına rağmen, üstündeki yırtık pırtık giysiler şu anda en az utandırdığı şeylerdi. Kimi tanıdıklarına ya da asla karşılaşmaktan hoşlanmadığı eski dostlarına rastladığında durum değişirdi... Bu arada, iri bir atın çektiği büyük bir arabaya oturmuş, günün bu saatinde nereye ve neden gittiği belli olmayan sarhoşun biri, yanından geçerken eliyle onu işaret ederek "Hey sen! Alman şapkalı!" diye avazı çıktığı kadar bağırınca, genç adam birden durdu ve sinirli bir şekilde şapkasını tuttu. Bu yüksek, yuvarlak kenarlı bir Zimmermann** şapkasıydı. Ama oldukça eskimiş, her yanı delik deşik olmuştu. Lekeli, rengi solmuş, kenarları erimiş ve bir köşesinden ucu tuhaf bir şekilde aşağı sarkmıştı. Sarhoşun

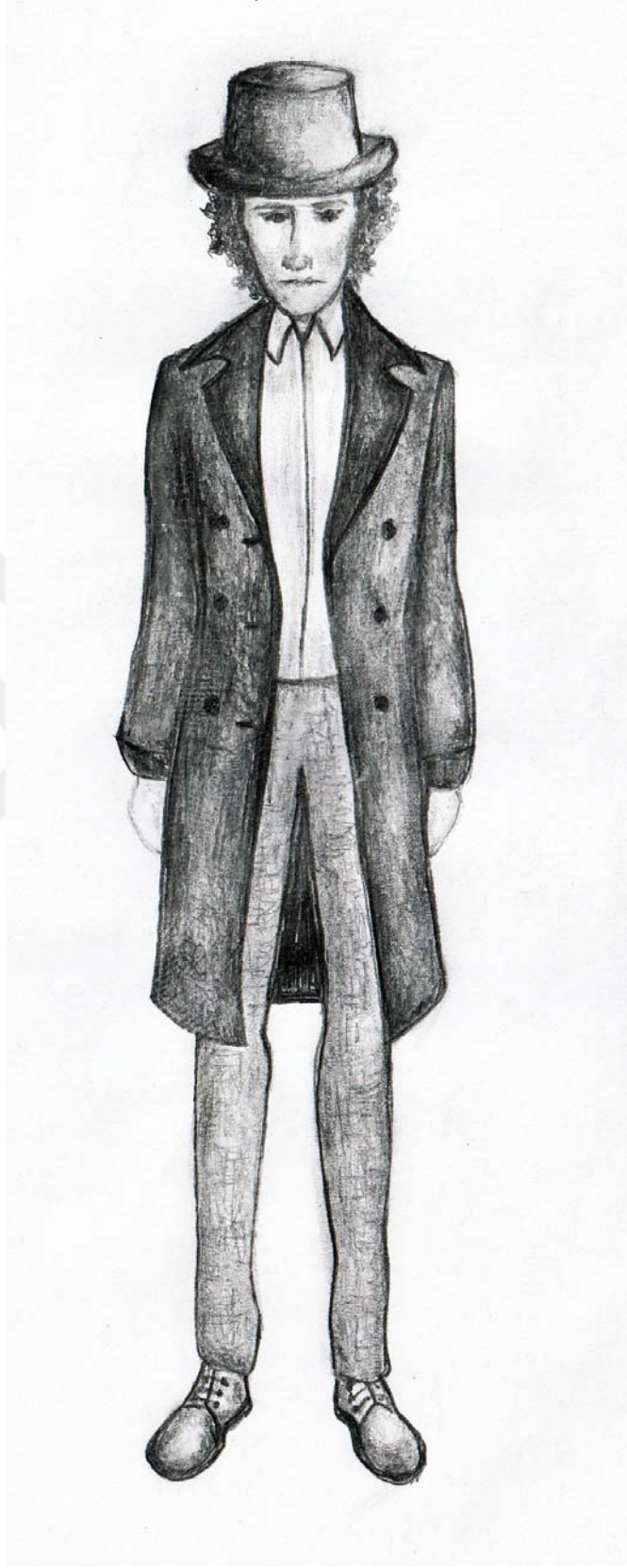
* Saman satılan yer, saman pazarı (Çev. N.)

** Zimmermann: O dönem Petersburg'da Neva Caddesi'nde bulunan ünlü şapka mağazası (Çev. N.)

Resim 4.12. Raskolnikov tasviri (Dostoyevski, 2020, s.8-9)

sizce çökmüş duruyorlardı; dört bir yanı palmyelerle çevriliydi, herkes yemek yiyordu. Kendisi hemen yanı başında şırıldayan dereden kana kana su içiyordu. Rengârenk taşların, tertemiz altın renkli kumların üzerinden akan serin, masmavi, pırl pırl bir suydü bu... Birden bir saatin vurduğunu duydu. Ürpererek kendine geldi, başını kaldırıp pencereden baktı, saatin kaç olduğunu anlamaya çalışıyordu, sonra aniden birisi onu yataktan çekmiş gibi ayağa fırladı, tamamen kendine gelmişti. Parmaklarının ucuna basarak kapıya gitti, usulca aralayıp aşağıyı, merdivenleri dinledi. Kalbi deli gibi çarpıyordu. Merdivenler sessizdi, belli ki herkes uykudaydı... Dünden beri böyle derin bir uykü çekmesi çok enteresan geldi ona, hâlâ hiçbir şey yapmamış, bir şey hazırlamamıştı... Belki de saat altıyı vurmıştı... Birden uyuşuk halinden sıyrıldı, olağandışı bir ateş bastı ve kendini kaybetmiş gibi bir telaşa kapıldı. Hazırlanacak pek bir şey de yoktu aslında. Kafasını toplayıp hiçbir şey unutmamak için tüm gücünü harcıyordu, kalp atışları hâlâ hızlıydı, o kadar ki nefes almakta zorlanıyordu. İlk önce bir ilmik hazırlayıp paltosuna tutturması gerekiyordu, bir dakikalık bir işti bu. Yastığının altında sokuşturduğu tikiş tikiş giysiler arasından, eski püskü bir gömleği çekip çıkardı. Lime lime olmuş kumaştan bir verşok eninde, 8 verşok boyunda bir parça koparıp ikiye katladı. Sağlam, kumaşı kalın bir tür pamuktan dokunmuş ince geniş paltosunu (başka yoktu zaten) üstünden çıkarıp, hazırladığı ilmiği sol kol altının iç kısmına iki ucundan dikmeye başladı. Dikerken elleri titriyordu ama sonunda dışarıdan hiç belli olmayacak şekilde tutturdu kumaş parçasını ve paltosunu tekrar giydi. İğne ipliği hazırlayıp bir kâğıt içinde masaya koyalı çok olmuştu. İlmik konusuna gelince, bu, Raskolnikov'un kurnazca bir buluşuydu: Baltayı asmak için kullanacaktı. Sokakta elinde baltayla yürüyemezdi. Paltosunun altına saklayıp taşımaya kalkışsa bile eliyle tutması gerekirdi, bu da olmazdı. Oysa şimdi, ağız kısmını ilmiğe ge-

Resim 4.13. Raskolnikov giysi tasviri (Dostoyevski, 2020, s.87)

Resim 4.14. Raskolnikov karakteri çizimi (Ozan Karabaş, El Çizimi, 2023)

öyle bağırması onda utançtan çok korkuya benzer bir duygu uyandırmıştı.

– Biliyordum zaten! -diye homurdandı şaşkınlık içinde.- Tam düşündüğüm gibi, olabileceklerin en kötüsü! İşte böyle bir aptallık, böyle anlamsız bir ayrıntı için bütün gidişatını bozabilir! Evet, gerçekten çok dikkat çeken bir şapka... Komik, onun için de göze batıyor... Üstümdeki paçavralara uygun bir kasket bulmalı, eski bir şey olsa da olur, yeter ki şu ucube şeyden kurtulayım. Hiç kimse böyle bir şapka takmıyor, bir verst* öteden fark edilir, unutulmaz da... En önemlisi bu, hatırlarlar, al sana ipucu işte. Bu işte en önemlisi, olabildiğince fark edilmemek... Ayrıntılar, en önemli şey ayrıntılar! İşte bu ayrıntılar, her zaman her şeyi mahveden ayrıntılar...

Gideceği yer yakındı, hatta yaşadığı binanın kapısından kaç adımda oraya varıldığını biliyordu: Tam yedi yüz otuz adım. Hayalleriyle iyice bütünleştiği bir gün saymıştı. O sıralar kurduğu bu hayallere kendisi de pek inanmıyor ama berbat ve baştan çıkarıcı olmalarına sinirleniyordu. Şimdi ise aradan bir ay geçtikten sonra konuya başka türlü bakmaya başlamıştı ve tüm bu yakasını bırakmayan, kendi güçsüzlüğünü, kararsızlığını vurgulayan iç konuşmalarına rağmen, bu “berbat” hayali elinde olmaksızın kendi tasarısı olarak kabullenmeye başlamıştı, oysa kendine inancı daha hâlâ tam değildi. Şimdi bu tasarladığı eylemin *provasını* yapmaya gidiyordu ve her adımda heyecanı biraz daha artıyordu.

Taş kesmiş kalbiyle sinirden titreyerek bir duvarı kanala, bir duvarı “...” Sokağı’na bakan kocaman binaya yaklaştı. Küçük dairelerle dolu bu evde terzi, tesisatçı, aşçı gibi çeşitli iş kollarından zanaatkarlar ve çeşit çeşit Almanlar, fahişeler, küçük memurlar oturuyordu. Binaya girip çıkanlar, evin iki yanındaki

* Verst, Rus uzunluk ölçü birimi, 1 verst 1.066 km (Çev. N.)

avlu ve kapılardan hızla geçerdiler. Üç ya da dört kapıcı çalışıyordu. Genç adam bunlardan hiçbirine rastlamadığı için mutlu bir şekilde ana kapıdan süzülüp sağdaki merdivenlere yöneldi. Bu merdiven dar ve karanlık, her zaman kullanılmayan bir servis merdiveni idi. Ama o burayı çoktan incelemiş ve iyice bellemiştir, merdivenlerin hali hoşuna gidiyordu: Bu kadar karanlık bir yerde en meraklı bakışlar bile tehlikeli olamazdı. Dördüncü kata çıkarken “Eğer şimdi böyle korkarsam, olur da asıl işi yapacak fırsat çıkarsa ne yaparım?” diye düşündü. Dairenin birinden mobilya taşıyan asker emeklisi hamallar yolunu kesmişti. O dairede memur bir Alman’ın, ailesiyle birlikte yaşadığını önceden biliyordu. “Demek ki Alman taşınıyor, demek ki dördüncü katta, bu merdivenlerde, bu sahanlıkta bir süre için sadece kocakarnın dairesi dolu olacak. Bu iyi... Her ihtimale karşı...” diye düşündü ve kocakarnın kapısını çaldı. Çıngırak bakır değil de tenekedenmiş gibi zayıf bir ses çıkardı. Bu tip binalardaki küçük dairelerde kapı çıngırakları hep böyle olurdu. Bu çıngırak sesini unutmuştu ve şimdi bu özel çınlama sanki ona bir şeyler anımsatmış ve gözünün önüne getirmesine neden olmuştu... Dehşet içindeydi, zaten zayıf olan sınırları iyice gerilmişti. Kısa bir süre sonra kapı hafifçe aralandı. Kapıyı açan kadın geleni o dar aralıktan, fark edilir bir güvensizlikle süzmeye koyuldu, karanlıkta sadece ışıldayan gözleri seçiliyordu. Sahanlığın kalabalık olduğunu görünce toparlanıp kapıyı tam açtı. Delikanlı eşiği geçip karanlık antreye girdi, burası bir perdeyle küçük mutfaktan ayrılmıştı. Kocakarı konuşmadan delikanlının önünde dikiliyor, soran gözlerle bakıyordu. Ufak tefek ve cılızdı, altmış yaşlarındaydı, keskin ve kötü bakışlıydı, küçük, sivri bir burnu vardı, başı açıktı. Hafif ağarmış kumral saçlarına bolca yağ sürmüştü. Tavuk paçasını andıran ince, uzun boynuna pazen bir bez parçası dolamıştı, sıcağa rağmen omuzlarında, eskikip rengi solmuş, sanki emanet gibi duran kürk bir şal vardı. Yaşlı kadın ikide bir öksürüp inli-

Resim 4.15. Alyona Ivanovna tasviri (Dostoyevski, 2020, s.10-11)

Resim 4.16. Alyona Ivanovna karakteri çizimi (Ozan Karabaş, El Çizimi, 2023)

– Herkes bilir kadını, -diye başlamıştı.- Ondan her zaman para almabilir. Bir yahudi kadar zengin, bir çırpıda çıkarıp beş bin ruble bile verebilir. Hem de öyle bir rublelik rehini bile geri çevirmez. Bizimkiler ona çok başverdular. Yalnız korkunç bir cadı...

Ve sonra üniversiteli, tefeci kadının ne kadar kötü ve ödemede tek bir gün gecikme için bile malı geri vermeyecek kadar huysuz birisi olduğunu anlatmaya koyulmuştu. Rehine bırakılan eşyanın değerinin dörtte birini verdiğini, buna karşılık ayda yüzde beş hatta yüzde yedi faiz aldığını da eklemişti. Öğrencinin çenesi iyice düşmüş ve kocakarının Lizaveta adında bir kardeşi olduğunu, Lizaveta'nın sekiz verşok* boyuna rağmen bu ufak tefek pis kadının kardeşini her dakika dövdüğünü, küçük bebek gibi onu baskı altında tuttuğunu anlatmıştı...

– O da başlı başına bir olay! -diyen üniversiteli gülmüştü.

Sonra Lizaveta'dan konuşmaya başlamışlardı. Üniversiteli sürekli gülererek anlatıyor, sempatiyle bahsediyordu kadından. Subay olan ilgiyle dinliyordu, sonra arkadaşından çamaşırlarını yıkaması için kadını kendisine göndermesini istedi. Raskolnikov konuşulanların tek kelimesini bile kaçırmamış, bir çırpıda tüm detayları öğrenivermişti: Lizaveta tefeciden küçüktü, öz kardeş değillerdi (anneleri farklıydı), otuz beş yaşına gelmişti. Gece gündüz ablası için didiniyor, evin aşçılığını ve hizmetçiliğini yapıyor, bunlar yetmiyormuş gibi dışarıya dikiş dikiyor, hatta temizliğe gidiyordu. Bütün kazancını ablasına veriyordu. Kocakarının haberi olmaksızın ne bir sipariş almaya ne de bir işe gitmeye cesaret edebilirdi. Kocakarı çoktan vasiyetini yazmıştı, Lizaveta da bunu biliyordu, ablası ona sandalye gibi taşınabilir, ıvır zıvır eşyalar dışında bir kuruş bile bırakmamış, tüm parasını ruhunun sonsuz huzuru için "N..." ilinde bir manastıra

* Verşok: Eski Rus uzunluk birimi, bir verşok 4.5 cm. (Çev.N.)

bağışlamıştı. Lizaveta'nın memuriyetle bir bağı yoktu, esnaf sınıfındandı, hiç evlenmemişti, çok biçimsiz bir yapısı vardı, aşırı uzun boyluydu, bacakları çarpık duruyordu. Her zaman eski püskü, keçi derisi ayakkabı giyiyordu ve her zaman tertemizdi. Üniversiteli, gülererek kendisini şaşırtan en önemli şey olarak da Lizaveta'nın her zaman hamile kalmasını söylemişti...

– Sen onun çirkin olduğunu söylememiş miydin? -diye sormuştu subay.

– Evet, kapkara bir şey, sanki kılık değiştirmiş asker gibi ama öyle ucube de değil. Yüzü ve gözleri öyle hoş ki. Hem de bayağı hoş. Birçok insanın onu beğenmesi de bunun kanıtı. Öyle sessiz, sakın, uysal birisi ki her şeyi kabullenir, hiçbir şeye karşı gelmez. Gülüşü çok güzel.

– Sen de onu beğeniyorsun galiba, ha? -diye gülmüştü subay.

– Evet... Tuhaflığını... O değil de bak ne söyleyeceğim sana. Şu lanet kocakarıyı öldürüp bir güzel soyabilirim, hem de inan hiç vicdanım sızlamadan yaparım bunu, -diyerek ateşli bir şekilde eklemişti üniversiteli.

Subay bunun üzerine tekrar gülmüştü, Raskolnikov ise ürpermişti. Ne kadar tuhaf bir şeydi bu!

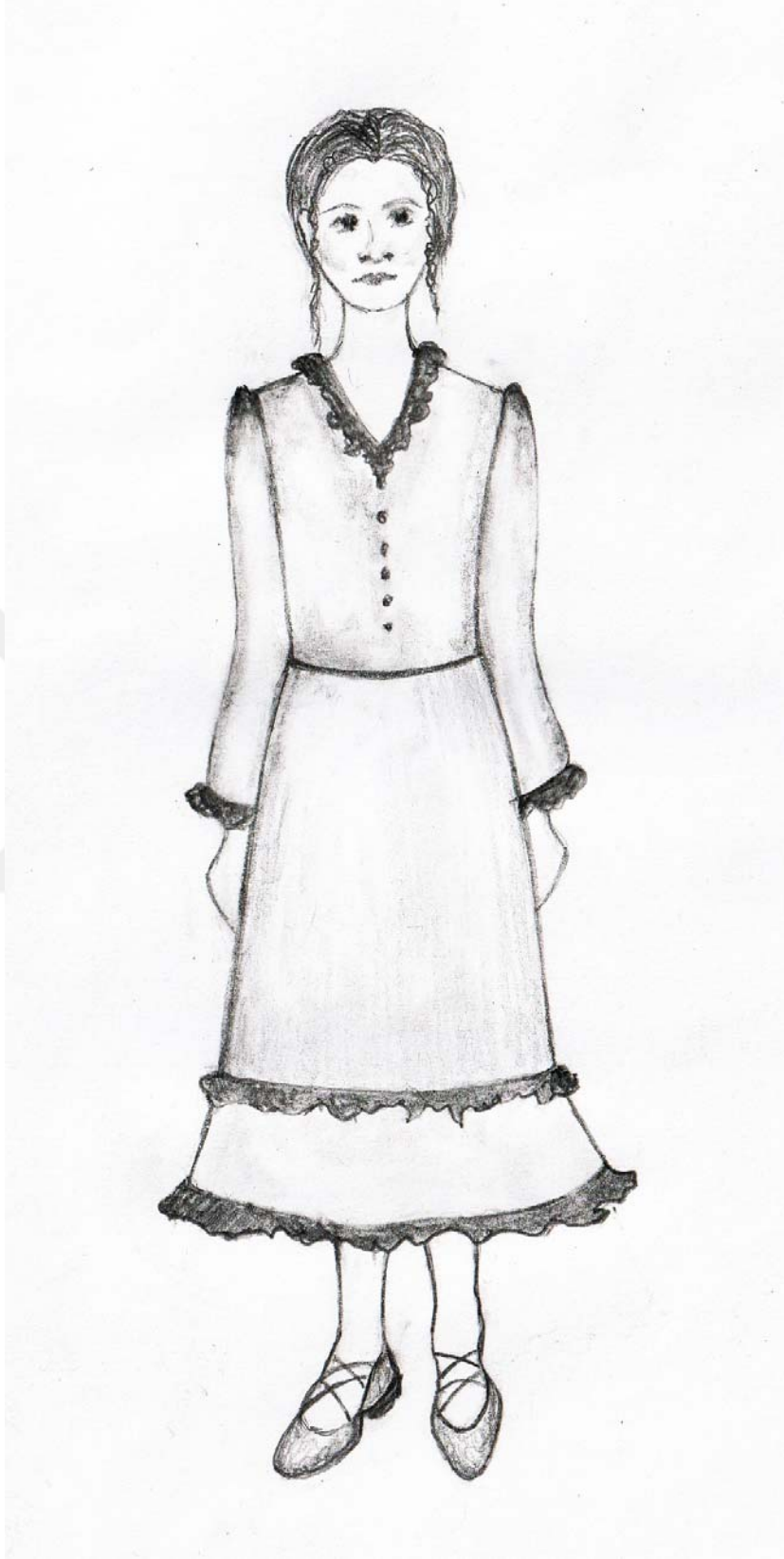
Konuşmanın heyecanına kapılan üniversiteli:

– İzninle sana ciddi bir soru sorayım, -diye devam etmişti.- Şimdi şaka söyledim tabii ama baksana, bir tarafta aptal, anlamsız, önemsiz, kötü, hiç kimseye bir yararı olmadığı gibi herkese zararı dokunan, niçin yaşadığını kendisi bile bilmeyen, belki yarın eceliyle ölüp gidecek hastalıklı bir kocakarı var. Anlıyor musun? Anlıyor musun?

– Evet, anlıyorum.

– Dinle bak devamını. Diğer tarafta hiç destek bulamadıkları için boşu boşuna yok olup giden bir dolu genç insan, taze güç var; sayıları binlerce ve her taraftalar! Yüzlerce, belki de binlerce faydalı iş ve girişim kocakarının manastıra bağışladığı

Resim 4.17. Lizaveta Ivanovna tasviri (Dostoyevski, 2020, s.82-83)

Resim 4.18. Lizaveta Ivanovna karakteri çizimi (Ozan Karabaş, El Çizimi, 2023)

C. OLAY YERİ GÖRÜNTÜ UYGULAMALARI

Olay yeri uygulama çalışmalarında kullanılan tasvir ve betimlemeler Koridor Yayınevi tarafından 2020 yılında baskıyla yapılan ve Hülya Arslan'nın Rusça aslından çevirmiş olduğu Dostoyevski'nin "Suç ve Ceza" romanından uyarlanmıştır.

92 Fyodor Dostoyevski

"Nereden çıkardım ki bunu?" diye düşünüyordu sokak kapısına geldiğinde. "Nastasya'nın tam bu dakikada evde olmayacağını nereden çıkardım ha? Neden, neden, neden bu kadar emin karar verdim buna?" Yıkılmıştı, kendini bir şekilde aşılanmış hissediyordu. Hiddetinden kendi kendisiyle alay etmek geliyordu içinden... İlkel, hayvani bir öfkeye kapılmıştı.

Kapının önünde kararsızlıkla durakladı. Laf olsun diye sokağa çıkıp dolaşma fikri çok saçma geldi ama eve dönmek daha da beterdi. Eşikte amaçsızca durmuş, "İnanılmaz bir fırsatı elmden kaçırdım," diye homurdanıyordu. Tam karşısında kapıcının karanlıklar içindeki odası vardı ve kapısı ardına kadar açıktı. Raskolnikov birden irkildi. İki adım ötesindeki odada, sağdaki keirevetin altından bir parlaklık çarpıtı gözüne... Çevresine bakındı, kimseler yoktu. Parmaklarının ucunda iki basamak inip kapıcı dairesinin kapısına geldi ve usulca içeri seslendi. *Evet, kimse yok içeride! Buralarda bir yerlerde olmalı, kapı ardına kadar açık olduğuna göre avluda filan herhalde,* diye geçirdi aklından. Şimşek gibi baltaya atıldı (parlayan şey baltaydı), keirevetin altında iki tahtanın arasında durduğu yerden çıkıp aldı ve hemen oracıkta paltosunun içine diktığı ilmiğe geçirdi, iki elini de cebine sokup kapıcı dairesinden çıktı. Kimsecikler görmemişti! Tuhaf tuhaf gülerek *akım ermediğini, şeytan çözdü!* diye düşündü. Bu gelişme onu olağanüstü yüreklendirmişti.

Hiçbir şekilde kuşku uyandırmamak için, telaşsız, temkinli adımlarla yavaş yavaş yürümeye başladı. Yanından geçenlere pek bakmıyor, hatta dikkat çekmemek için hiç kafasını kaldırmıyordu. Birden şapkası geldi aklına. "Aman Tanrım! Önceki gün param da vardı, şapkayı bir değiştirmedim!" dedi. İçten bir lanet okudu.

Öylesine göz attığı dükkânın birinde, duvardaki saatin yediyi on geçtiğini gördü. Biraz acele etmesi hem de başka yola sapması gerekiyordu: Eve diğer taraftan dolanıp gidecekti...

94 Fyodor Dostoyevski

Kocakarının evine çıkan merdiven, avlunun hemen sağ tarafında, yakındaydı. Ve artık basamaklara varmıştı...

Derin bir nefes alıp solğunu düzenledi ve hızla çarpan kalbinin üstüne elini bastırды, bir kez daha baltasını yoklayıp düzeltti; dikkatle, ses çıkarmadan merdivenleri çıkmaya başladı. Sürekli etrafı dinliyordu. Bu saatte merdivenlerden inen çıkan yoktu, tüm kapılar kapalıydı, kimseye rastlamadı. Gerçi ikineci katta, kapısı açık boş bir daire vardı ve içeride boyacılar çalışıyordu ama onlar da kafalarını kaldırıp bakmadılar. Raskolnikov, orada kısa bir süre durdu, bekledi, biraz düşündü ve yoluna devam etti. "Elbette bu adamlar burada olmasalar daha iyi olurdu, ama... Üstlerinde daha iki kat var."

Sonunda dördüncü kata vardı, işte kapı ve karşısındaki boş daire. Üçüncü katta, kocakarının dairesinin tam altındaki ev de, tüm belirtilere göre boştu: Kapıya çivilenmiş kartvizit çıkartılmıştı, demek ki taşınmışlardı!.. Soluğu tutuluyordu. Bir an için "Çekip gitsem mi?" diye aklından geçirdi. Ama yanıtız bıraktı bu sorusunu, kocakarının dairesini dinlemeye koyuldu: Tam bir ölümlü sessizliği vardı içeride. Bir kez daha merdivenlerden aşağıya kulak kabarttı, uzun uzun pürdikkat dinledi... Sonra son bir kez daha baktı, toparlandı ve bir kez daha ilmiğeki baltayı yokladı. "Yüzüm çok sarardı mı acaba? Heyecanım belli oluyor mu? Pek öyle herkese güvenen bir tip değil... Biraz beklemem mi acaba?... Çarpıntım geçene kadar?..." diye düşündü

Ama kalp atışlarının sakinleşeceği yoktu. Tam tersi, inadına daha da hızlı hızlı atıyordu... Artık dayanamıyordu, elini yavaşça ipe uzatıp çingırağı çaldı. Yarım dakika sonra tekrar, daha hızlı çaldı.

Kapıyı açan olmadı. Boşuna çalmanın bir anlamı yoktu, hem bu kendisine uygun da değildi. Kocakarı hiç kuşkusuz evdeydi ama kadın işkilli bir tipti, üstelik evde de yalnızdı. Biraz da olsa kadının huyunu biliyordu... Bir kez daha kulağını iyice kapıya

Suç ve Ceza 93

Önceleri, tüm bunları hayalinde canlandırduğunda, zaman zaman aklına çok korkacağı fikri gelirdi. Ama öyle çok korktuğu yoktu, hatta hiç korkmuyordu. Anlık, birtakım alakasız fikirler beynini meşgul ediyordu ama bunlar da uzun sürmüyordu. Örneğin Yusupov Parkı'nın önünden geçerken burada yüksek fiskeyeller olsa tüm alan nasil da serinler diye bir düşünce geldi aklına. Bu noktadan başlayarak gelişen fikirleri sonunda, Letniy Sad, Mars Meydanı'na dek uzatılsa ve Mihaylovski Sarayı'nın bulçesiyle birleşse şehir için ne güzel ve faydalı olacağını düşündü. Bunları düşünürken birden başka bir fikir takıldı aklına: Hittin büyük şehirlerde insanlar neden parksız, ağaçsız, fiskeyeller yerlerde çamur ve pisliğin ortasında yaşama eğiliminde oluyorlar ve bir zorunlulukları yokken oralarda oturuyorlardı acaba? Sonra aklına Sennaya'da yaptığı gezintiler geldi ve o anda toparlandı: "Saçmalıyorum, en iyisi hiçbir şey düşünmemek!" dedi kendi kendine.

"Herhalde, idama götürülen mahkûmların da aklına yolda gördükleri şeylerden böyle tuhaf düşünceler takılıyordur?" diye yünceğ hızında bir fikir takıldı kafasına; ama hemen bu düşünceyi kafasından uzaklaştırdı... Artık iyice yaklaşmıştı, bina karşısındaydı, kapı da hemen oracıkta. Aniden, bir saat gongunun vuruşunu işitti. "Nasil, yoksa saat yedi buçuk mu oldu? Olancaz, bu saat ileri belli ki!"

Avluya girerken şans gene ondan yanaydı. Dahası sanki özellikle planlanmış gibi tam Raskolnikov avlu kapısına geldiği anda, saman yüklü kocaman bir at arabası da bahçeden içeri girmiş ve kapıdan geçerken onu gizlemişti. Saman arabası kapıya peşininde de delikanlı hemen sağa dönmüştü. Arabanın gittiği taraftan birilerinin bağırış sesleri geliyordu, birkaç kişi tartışıyorlardı ama kimse onu görmemiş, karşısına çıkan olmamıştı. Bu kocaman, dört köşe avluya bakan onlara pencerinin çoğu o anda açıldı. Ama o kafasını kaldırmadı bile, buna gücü yoktu.

Suç ve Ceza 95

dayayıp içeriyi dinledi. Duyguları mı böyle gelişmişti (bunu tam olarak anlamak zordu) yoksa gerçekten mi sesler rahahta duyuluyordu bilinmez ama birden kapı kilidine itinayla bir elin dokunuşunu ve bir elbisenin hisirdiğimi duyar gibi oldu. Tıpkı kendisi gibi birisi kapının öbür tarafında dikilmiş sessizce duruyor ve gene tıpkı onun gibi kulağını kapıya yapıştırmış pürdikkat dışarıyı dinliyordu...

Gizlendiğini belli etmemek için, olduğu yerde bilecek kımıldadı ve yüksek sesle bir şeyler mırıldanıp üçüncü kez çaldı kapıyı ama son derece sakin, saygılı ve telaşsız bir çalıştı bu. Daha sonraları bunu açık ve net bir şekilde anımsadığında – bu an sonsuz olarak belleğine kazınmıştı – aklının bu kadar bulandığı, bedeninin tüm duygularından mahrum kaldığı bir anda nasil bu kadar kurnaz olabildiğine hep şaşırıdı...

Bir saniye sonra içeriden sürgünün çekildiği duyuldu.

VII

Kapı, geçen gelişindeki gibi, azıcık aralandı ve yine iki keskin, kuşkucu göz karanlığın içinden üzerine dikildi. Raskolnikov o anda kontrolünü kaybetti. Neredeyse büyük bir hata yapacaktı.

Kocakarının kendisiyle yalnız olmaktan korkacağını ve kılık kıyafetiyle kadma güven vermeyeceğini düşünerek, tekrar kapatmasını engellemek için kapıyı tutup kendine doğru çekti. Hınu gören kocakarı, kapıyı kapatmak için hamle yapmadı ama sürgünün kolunu tutmayı da bırakmadı ve neredeyse Raskolnikov kapıyla beraber kadını da merdivenlere doğru çekivercekti. Kocakarının kapının eşliğinde dikilip geçmesine engel olduğunu anlayınca, delikanlı doğruca kadının üzerine doğru yürüdü. Kadın korkudan sıçradı, bir şey söylemek ister gibi olduysa da sesini çıkaramadı ve iyice açtığı gözlerini Raskolnikov'a dikti.

– Merhaba, Alyona İvanovna, -diye rahat bir tavırla söze başlamaya çalıştıysa da sesi mantığını dinlemiyor, titriyor, tutuluyordu.- Size... Bir şey getirdim... Şöyle geçsek daha iyi... Aydınlığa...

Sonra kadını itip davet filan beklemeden doğrudan içeri girdi. Kocakarı peşinden koştu, dili çözülmüştü.

– Tanrım! Ne istiyorsunuz?... Kimsiniz siz? Derdiniz ne?

– Kusura bakmayın da, Alyona İvanovna... Tanışıyoruz sizinle... Benim... Raskolnikov... Bakın size rehin getirdim, geçen gün bahsetmiştim ya... -diyerek kadına paketi uzattı.

Kadın tam rehine bakacaktı ki o anda gözlerini direkt olarak davetsiz misafire çevirdi. Bakışı dikkatli, öfkeli ve kuşkuluydu. Aradan bir dakika geçti; Delikanlı kadının gözlerinde adeta her şeyi anladığını gösteren parlaltı bir alay görür gibi oldu. Bir an kendini kaybetmekte olduğunu düşündü, dehşete düşmüştü, o kadar ki kadın bir yarım dakika daha böyle bakmaya devam edecek olsa tek bir laf etmeden kaçıp gidecek gibiydi.

– Neden bana böyle tanımamış gibi bakıyorsunuz? -diye homurdandı, birden o da öfkelenmişti.- İşinize geliyorsa alın, yoksa başkasına gideyim, oyalanacak vaktim yok.

Delikanlı bunları söylemeyi düşünmemişti bile, sözcükler bir anda ağzından dökülüp vermişlerdi.

Kocakarı kendini toplar gibi oldu, misafirinin bir kararlı hale güven uyandırmıştı onda.

– Dur bakalım, bayım, ne oldu böyle birdenbire?... Bu nedir? -diye sordu yaşlı kadın, rehine bakıyordu bu sefer.

– Gümüş sigara tabakası: Geçen sefer söylemiştim ya.

Kadın elini uzattı.

– Niye bu kadar solgunsunuz siz? Elleriniz de titriyor! Boğuluyor musunuz, bayım?

– Sıtma, -diye yanıtladı kesik kesik.- İster istemez sararıyor insan... Yiyecek bir şey de olmayınca.

Sözcükler zorlukla çıkıyordu ağzından. Tekrar eli ayağı boşalmış, dermansız kalmıştı. Cevabı kadına mantıklı geldi ve paketi aldı.

– Bu ne böyle? -diye sordu, bir kez daha Raskolnikov'u dikkatlice süzdü ve paketi elinde tarttı.

– Bir eşya işte... Sigara tabakası... Gümüş... Bakın siz de.

– Bir eşya demek, gümüş değil gibi sanki... Nasıl da sarılmış...

Düğümü açmaya çalışıyordu, pencereye, ışığa doğru yöneldi (boğucu havaya rağmen tüm camlar kapalıydı), birkaç saniye için delikanlıyı olduğu yerde bırakıp ona arkasını döndü. Raskolnikov paltosunun düğmelerini açtı ve baltayı ilimkten kurtardı ama tamamen çıkarmadı, sağ eliyle içerden tutuyordu. Kolları o kadar güçsüzdü ki, her geçen saniye biraz daha uyusup hareketsizleştiklerini hissediyordu. Baltayı tutamayıp düşüreceğinden korkuyordu... Aniden başı döner gibi oldu.

– Amma da sarıp sarmalamışsın! -dedi kocakarı sıkıntıyla ve Raskolnikov'un durduğu tarafa doğru hareketlendi.

Bir saniye bile kaybedemezdi artık. Baltayı kolunun altından çıkardı, iki eliyle tutup havaya kaldırdı. Hiçbir şey hissetmeden ve hemen hemen hiç zorlanmadan neredeyse mekanik bir şekilde baltayı kadının kafasına indirdi. Başlangıçta sanki hiç gücü yok gibiydi ama baltayı savurduğu anda gücü yerine gelmişti.

Kocakarının her zamanki gibi başı açıktı. Âdeti olduğu üzere açık renk, kırılmış, seyrek saçlarını iyice yağlanmış, sıçan kuyruğu gibi örüp ensesinde kırık bir tarakla toplamıştı. Kısa boylu olması nedeniyle darbe tam tepesine inmişti. Kocakarı çok hafif bir çığlık atarak yere çökmüş, o sırada sadece iki elini başına doğru kaldırmayı becerebilmişti. Bir elinde hâlâ "rehin"i tutuyordu. Raskolnikov kadının tepesine tüm gücüyle bir darbe, sonra bir darbe daha indirdi. Devrilen bir bardaktan dökülmüş çesine kan fışkırdı ve kadın sırt üstü yere düştü. Raskolnikov ke-

nara çekilip bedeninin bu düşüşüne yol verdi ve hemen kadının suratına baktı; artık ölmüştü. Gözleri yuvalarından çıkmak istemiş gibi kocaman açılmış, alni ve tüm yüzü buruşup kasılmıştı.

Baltayı cesedin yanına yere koyup akan kanı üzerine bulaştırmamaya çalışarak geçen gelişinde kadının anahtarları çıkardığı sağ cebini karıştırmaya başladı. Tamamen kendindeydi, ne gözü kararıyor, ne de başı dönüyordu. Sadece elleri titremeye devam ediyordu. Daha sonraları, o sırada çok dikkatli olduğunu, üstünü başını kan lekesi yapmamak için ciddi özen gösterdiğini anımsayacaktı... Anahtarları hemen buldu, son gelişinde olduğu gibi hepsi bir arada, metal bir halkada takılıydı. Anahtarları aldığı gibi yatak odasına koştu. Burası içi ikonalarla dolu kocaman bir dolabın olduğu küçük bir odaydı. Diğer duvarın önünde tertemiz, parçalı ipek kumaşlarla kaplanmış pamuk yorgan serili bir yatak duruyordu. Üçüncü duvara bir komodinin dayanmıştı. Tam anahtarları komodinde denemeye başladığında garip bir olay oldu ve anahtarların şakırdadığı anda sanki tüm vücudu ürperdi. Bir kez daha her şeyi bırakıp kaçma isteği doldu içine. Ama bir an sürdü bu, çıkıp gitmek için çok geçti artık. Bu fikrine alayla gülümsediyse de başka ikircikli bir düşünce geldi aklına. Belki de kocakarı ölmemişti ve her an ayılabilirdi. Anahtarları, komodinini bırakıp gerisin geri kadının yerde yattığı odaya koştu, baltayı kaplığı gibi tekrar hamle yaptı ama indirmede. Kuşku duyacak bir durum yoktu, kadın ölmüştü. Üzerine eğilip yakından bir kez daha bakınca kafatasının yarılmış ve hatta yana doğru hafifçe çarpılmış olduğunu açık bir şekilde gördü. Önce parmağıyla bir dokunmak istedi ama sonra vazgeçti bundan, ellemesine gerek olmadan durum ortadaydı. Bu arada kadından akan kan yerde bir göl oluşturmuştu. Birden kadının boynunda bir kordon olduğunu fark etti, çekip almak istedi ama olmadı, sağlam bir şeydi, kopmadı, üstelik kan içindeydi. Olduğu gibi boynundan çıkarılmayı denedi ama onu da başaramadı, bir şey tutuyordu kordonu.

Sabırsızlıkla tekrar baltayı aldı eline. Kordonu kadının üzerinde baltayla kesmeyi düşündü, cesaret edemedi, iki dakika uğraşp ellerini ve baltayı kana bulayarak kadının bedenine dokunmadan kordonu kesip aldı. Yanılmamıştı, ucunda cüzdan vardı. Ayrıca biri tahta, diğeri bakır iki haç ve bir de kenarları mineli bir tasvir asılıydı kordonda. Küçük, güderi cüzdanın kenarları ve açma halkası metalenddi. Tika basa doluydu; Raskolnikov hiç bakmadan cebine tikiştirdi cüzdanı, haçları kadının göğsüne fırlattı ve bu sefer baltayı da alıp yatak odasına geri döndü.

Çok acele ediyordu, anahtarları alıp tekrar denemeye başladı. Ne var ki bir türlü beceremiyordu. Hiçbiri kilidi açmıyordu. Bunun nedeni ellerinin titremesi değildi, kendisi yanlış yapıyordu, anahtarın uymadığını gördüğü halde, uğraşmaya devam ediyordu. Sonra birden küçük anahtarların yanından asılı duran ağzı büyük dişli anahtar dikkatini çekti, belli ki bu komodinin anahtarı değildi (bunu geçen gelişinde düşünmüştü), başka bir sandığın olabileirdi, belki de kocakarının her şeyi sakladığı sandığındı. O anda komodinle uğraşmayı bırakıp yatağın altına girdi, yaşlı insanların sandıklarını genellikle yatak altında sakladıklarını biliyordu. Gerçekten de düşündüğü gibiydi: Uzunluğu bir arşından fazla, büyüğe bir sandık duruyordu, kapağı bombeliydi, kırmızı maroken kaplı üstünde metal çivilerle kakma süsler yapılmıştı. Dişli anahtar kilit yuvasına tam oturdu ve sandık açıldı. En üstteki beyaz örtünün altında, kenarları kırmızı süslü bir tavşan kürkü vardı; onun altında ipeklili bir elbise, onun da altında bir sal duruyordu, alta doğru da benzer şeyler vardı, sandığın tamamı çul çaput doluydu. Aklına birden ellerindeki kanı, kürkün kenarlarına silmek geldi. Kendi kendine "Kırmızı nasıl da kan olduğu belli olmaz," dedi, sonra birden kendini topladı ve "Tanrım!" dedi, "Aklımı mı yitiriyorum yoksa?" Korkmuştu. Çaputları karıştırırken kürkün altında bir altın bir saat çıkıyordu. Bu sefer her şeyi tek tek yoklamaya koyuldu. Ger-

çekten de giysilerin arasına altın eşyalar yerleştirilmişti, herhalde parası ödenmiş, ödenmemiş tüm rehiner buradaydı, bilezik, kolye, yüzük, iğne akla ne gelirse vardı. Bazıları kutu içindeydi, bazıları da özenle, iki kat yapılmış gazete kâğıdına sarılıp ipe bağlanmıştı. Hiç vakit kaybetmeden, eline geçenleri pantolonunun, paltosunun ceplerine doldurmaya başladı, kutulu mu, kâğıda mı sarılı hiç bakmıyordu bile; ama daha çok bir şey almamıştı ki...

Birden içeriden, kocakarının yattığı odadan bir ses duydu, birisi yürüyordu. Raskolnikov durdu, nefes bile almadan bir ölü gibi kalakaldı. Hiçbir şey işitmedi, ona öyle gelmiş olmalıydı. Sonra aniden net bir şekilde hafif bir çılgılık duydu ya da birisi kesik kesik inleyip susmuştu. Gene ölü sessizliğine büründü Raskolnikov, bir ya da iki dakika öyle kaldı. Sandığının başında çömelmiş sanki nefesinin normale dönmesini bekliyordu. Sonra aniden sıçradı ve baltayı kapattığı gibi yatak odasından fırladı.

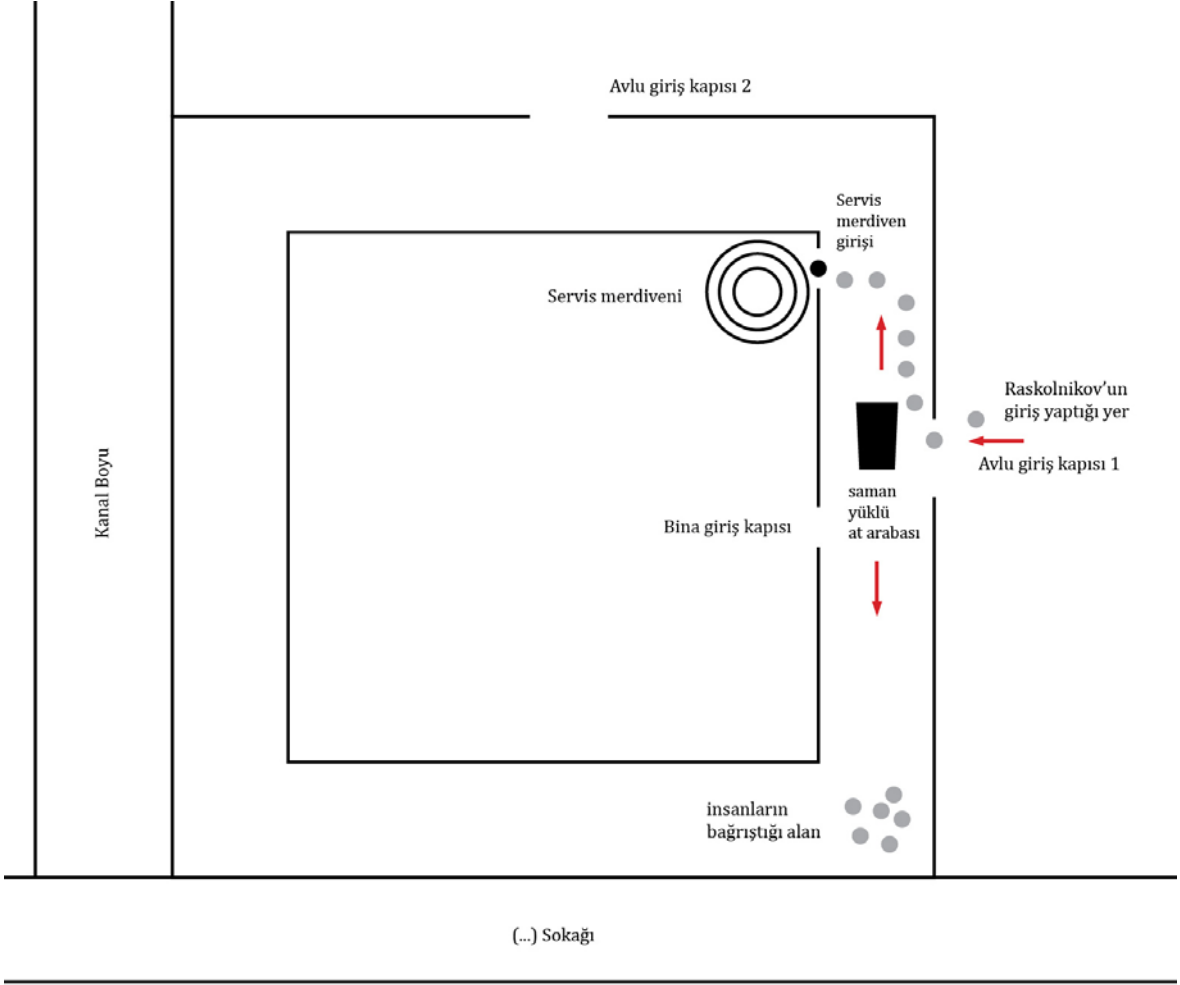
Odanın ortasında Lizaveta duruyordu, elinde büyükçe bir boğa vardı, bakışları kız kardeşinin cesedine sabitlenmiş, kireç gibi bembeyaz olmuştu. Bağırma dermanı yok gibiydi. Hızla içeri giren Raskolnikov'u görünce yaprak gibi tir tir titremeye başladı, bütün yüzü kasıldı; elini havaya kaldırdı, ağzını açtı ama bağıramadı bile, ardından usul hareketlerle geri geri giderek genç adamdan uzaklaşmaya başladı. Köşeye sığınmaya çalışıyordu ve gözlerini Raskolnikov'a dikmiş, bağırma için yeterli nefes alamıyormuş gibi suskun, öylece bakıyordu. Raskolnikov baltayla kadının üstüne atıldı; Lizaveta'nın dudakları, bir şeyden korkan ve bakışlarını korktukları şeyden çekmeden bağırma hazırlanan minik bebeklerinki gibi büzüldü. Bu bahtsız Lizaveta, öylesine saf, öylesine ezilmiş bir insandı ve hayatı boyunca öylesine korkutulmuştu ki yüzünün tam hizasında tutulan baltaya karşı, o anda yapılabilecek en doğal hareketi yapıp kendisini korumak için elini dahi kaldırmadı. Sadece boş olan sol kolunu

birazcık yukarı kaldırıp yüzünün seviyesine bile çıkaramadan adamı itmek ister gibi hafifçe ileri uzattı. Balta keskin tarafıyla doğrudan kafasına indi ve anında alının üst kısmı, hemen hemen tepesine kadar, ikiye ayrıldı. Kadın öylece yere yığıldı. Raskolnikov kendini tamamen kaybetmişti, kadının boğçasını aldı, sonra fırlatıp attı ve antreye koştu.

Özellikle planında olmayan bu ikinci cinayeti işledikten sonra korkusu iyiden iyiye artmaya başlamıştı. Bir an önce oradan kaçmak istiyordu. Eğer o anda içinde bulunduğu durumun tüm güçlüğü, umutsuzluğunu, tüm rezalet ve saçmalığını görüp doğru değerlendirebilse ve bunların yanı sıra buradan kaçıp evine gidebilmek için daha ne kadar zorlukla karşılaşabileceğini ve belki de daha başka suçlar işlemesi gerekeceğini düşünebilseydi, büyük bir ihtimalle her şeyi olduğu gibi bırakır, doğrudan polise gidip suçunu itiraf ederdi. Bunu kendisi için korktuğundan değil de işlediği cinayetlerin onda uyandırdığı dehşet ve tiksintiden dolayı yapardı. Duyduğu nefret her geçen dakika daha da artıyor, büyüyordu. Artık ne evrendeki bir şey uğruna yeniden sandığının başına gidebilir, ne de odaya bir daha girerdi.

Bir tür dalgınlık, hatta sanki derin düşünceler içinde boğulmuşluk hali yavaş yavaş sarmıştı onu: Aklını toplaması dakikalar alıyor, daha doğrusu asıl meselesini unutup detaylara takılıyordu. Bu arada, mutfaka bir göz attı ve tezgâhın üstünde yarıya kadar su dolu bir kova görünce ellerini ve baltasını temizlemeyi akıl edebildi. Elleri kan içinde ve yapış yapıştı. Önce baltanın ağızını kovaya batırdı, sonra pencere kenarında küçük bir tabağa koyulmuş olarak bulduğu sabun parçasıyla kovanın içinde elleleri yıkamaya koyuldu. Ellerini temizledikten sonra baltayı sudan çıkardı, demir kısmını temizledi sonra uzun uzun, neredeyse üç dakika uğraşıp baltanın sapındaki kan lekelerini sabunla çıkarmaya çalıştı. Sonra hemen orada mutfakta gerili bir ipte asılı duvarın bir bezle sildi ve camın önünde dikkatle baltayı inceledi.

Resim 4.19. Cinayet gününün tasviri (Dostoyevski, 2020, s.92-101)

Resim 4.20. Cinayet gününün kroki (Ozan Karabaş, Adobe İlkustrator Çizimi, 2023)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Olay yerinde başlayan suç öyküsü çeşitli sùjelerin de katılmasıyla, her birisi kendi başına geniş çaplı bir projeye dönüşmektedir. Olay yerinde bulunan her izlen bir delil niteliği taşıyabileceği düşünöldüğünde, delillere yaklaşımın nasıl olacağı, bir olay yerinin nasıl korunacağı ve delillerin ne şekilde geçerli birer ispat aracına dönüşebileceği gibi konular üzerinde sağduyu, bilgi ve standardizasyonla çalışılması bakımından oldukça önem taşımaktadır. Bir olay yerinde delil, suçta veya oluş biçimine ya da suçluya işaret eden bir parçta olmakla birlikte, toplandığı sırada hukuka uygun bir şekilde elde edilmesi gereken ve elde edildikten sonra da oldukça korunması gereken bir hassasiyettedir. Her delilin sessiz birer tanık olduğu ve her tanığın da bir olayın açıklığa kavuşturulmasındaki en değerli parçalardan birisi olduğu düşünöldüğünde, delil toplamak ve bunları doğru muhafaza etmek, bir vakanın çözümlenmesinde belki de diğer bütün aşamalardan daha titizlikle gerçekleştirilmesi gereken bir süreçtir.

Olay yerini inceleme işlemlerinin soruşturmalardaki en önemli aşama olduğu tartışmasız bir gerçektir. Ancak olay yeri inceleme ekiplerinin hazır bulunuşluk düzeyleri ve yetkinlikleri bakımından güçlü olmaları gerektiği kadar, olay yerinde yapmış oldukları gözlemler sırasında tüm ön yargılardan uzaklaşarak profesyonel bir bakış açısıyla değerlendirmeler yapmaları da bir o kadar gereklidir. Aksi durumlarda inceleme sırasında yapılan hatalar veya yanlış değerlendirmeler; bir olayın aydınlatılamamasına ve hatta belki de bir suçlunun masum gibi algılanmasına ya da masum bir insanın suçlu olarak yargılanmasına sebep olabilir. Bu bağlamda inceleme işlemlerinin uzman ekipler tarafından son derece bilinçli ve sağlıklı bir şekilde yapılması ve bununla birlikte her bir uzmanın kendi öz disipliniyle profesyonelce işlerini yürütmesi kadar aynı ortamda beraber çalışmak zorunda olduğu ekip arkadaşları ve her konumdaki görevlilerle uyum sağlayabilmesi gerekmektedir. Olayın gerçekleştiği başlangıç noktasından sonuçlandırıldığı aşamaya kadar görev yapan uzmanların; geliştirilmiş standartlar çerçevesinde görevlerini yerine getirmeleri dışında belli zaman aralıkları içerisinde yenilenen yöntemler, teknikler veya teknolojik gelişmelerle kendilerini güncelleyerek beslemeleri gerekliliği de kaçınılmazdır.

Günümüzde olay yeri incelemeleri teknolojik gelişmeler ile sürekli ileri boyutlara taşınmaktadır. Teknolojinin verdiği imkânların yanı sıra bu imkânları kullanabilen uzman kişilere duyulan ihtiyaç da gün geçtikçe artmaktadır. Her konuda olduğu gibi adli olayların çözümünde de teknolojik enstrümanlara hâkim olmak kadar farklı alanlardaki uzman kişilerin bilgi, tecrübe ve deneyimlerine de önem verilmelidir. Dolayısıyla alanlar arası etkileşimlerin, beraberinde daha profesyonel ve güvenilirliği yüksek katkılar sağlayacağı tartışılmazdır.

Adli bilimler, özellikle farklı alanlarda yetişmiş birçok uzmanın bir arada çalışmasının zaruri olduğu çok geniş bir alandır. Adli bilimlerin kendi içerisinde ihtiyaç duyduğu alanlar arasında tam anlamıyla oksimoron bir ilişki bulunmaktadır. Birisi olmadan diğerinin eksik kaldığı ve birisi olmadan diğerinin işini tamamlayamadığı bu alan ancak birçok bilim alanının

birbirleriyle koordineli ve ortak bir çalışma yürütmesi sonucu başarılı işler ortaya koyabilmektedir.

Multidisipliner bir çalışma alanına sahip olan adli bilimler içerisinde bir disiplin dalı olarak görülen adli sanat, diğer dallar kadar kesin ve net olmamakla birlikte, siyah – beyaz kadar keskin olmayan, bünyesinde grinin birçok tonunu barındıran bir yapıya sahiptir. Adli sanat, konu ile dolaylı ya da dolaysız yönden bağlantı kuran kişilerin hafızalarından faydalanılabilmesi amacı için çeşitli teknikler ve malzemeler kullanılarak benzerliği tasvir etmeyi hedefleyen, yol gösterici ya da tanımlı medyaların üretilmesi çalışmalarının tümüdür. Bu sebeple bilim ile sanatın kesiştiği, hatta aralarındaki oksimoron ilişki ile hayat bulan ve bir takım sanatsal yetenek ve tecrübe birikimi gerektiren önemli bir iş alanıdır. Bilimsel veriler ve ifadeler olmadan adli sanat uygulamaları yapılamayacağı gibi sadece adli sanat uygulamaları ile de bilimsel yönden geçerli sonuçlara ulaşılamaz. Adli bilimlerde her şey somut iken, adli sanatta soyut şeyler somutlaştırılmaya çalışılmaktadır. Adli sanat, adli bilimlere katkı sağlamak amacından doğmuştur ve en büyük yararı somut olmayan kanıtların fiziksel olarak yüzde yüz aynısı olmasa dahi temsili görüntülerinin ortaya koyulabilmesine yönelik performans göstermektedir.

Adli sanatçıların diğer sanatçılardan en büyük farkı özgürlük bakımından kısıtlı olmalarıdır. Çünkü adli sanatçılar sadece kendilerine verilen bilimsel ve ifadesel verilerin sınırları içerisinde çalışmak zorunluluğundadırlar. Onlar için yaratıcılık oldukça geri planda, hatta söz konusu bile değildir. Teknik bilgi, deneyim ve tecrübeler, adli sanatçıların ellerindeki veriler doğrultusunda şekil bulmakta veya biçimlendirilmektedir. Bu alanda çalışırken herhangi bir duygunun dışavurumu söz konusu olamaz. Adli sanatçı, adli bilim uzmanlarının ya da görgü tanıklarının kendisine tanımladığı ifadelerin ışığında çalıştığı sürece başarılı görseller üretebilir, bu verilerden uzaklaşır ise yanıltıcı görseller ortaya çıkma olasılığı yükselir. Oysaki adli sanat alanının dışında olan güzel sanatlar alanında eğitim ve öğretim görmüş bir sanatçıda olması beklenen en büyük özellik gerek ifade gerek teknik, gerekse uygulama gibi her türlü konuda tamamen özgür olmasıdır. Bir sanatçının bunların yanı sıra yaratıcılığını ortaya koyması ise birinci plandadır. Bu açıdan bakıldığında adli sanatçı olmak bir bakıma; yılların birikimi ile çok zor edinilebilen “kişisel özgün tavır” bakımından her şeyi unutmayı ve geleneksel sanat eğitimi sırasında edinilen bilgi ve becerileri en yüksek performans ile kullanmayı gerektirmektedir.

Türkiye’de sanatçı yetiştiren yükseköğrenim kurumları, Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Anabilim / Anasanat Dalları ile sınırlıdır. Adayların öncelikle YKS sınavına girmeleri ve bu sınavdan belirlenen baraj puanı almaları gerekmektedir. İlgili fakültelerin bazı bölümlerine yetenek sınavları, bazılarında ise YKS puanı ile kayıt yaptırılmakta ve Grafik Tasarım, Resim, Heykel, Fotoğraf ve Animasyon gibi anabilim ve anasanat dallarından mezun olan kişiler kendilerini geliştirerek; genel olarak sanatçı, ressam, grafiker, heykeltıraş, fotoğrafçı, animatör, sanat danışmanı gibi unvanlarla çalışabilmektedirler. Araştırmada

Türkiye’de bulunan Dokuz Eylül Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversitesi gibi en köklü üniversitelerin ilgili bölümlerinde yer alan güncel müfredatlar incelendiğinde; uygulamalı ve teorik birçok dersin yanı sıra adli sanat ile ilişkili olduğu düşünülen derslerin özellikle Temel Sanat Eğitimi, Desen, Perspektif, Fotoğraf, Modelaj, Tipografi, Anatomi, İllüstrasyon, Baskı Resim, Heykel Atölye, Video Teori ve Uygulamaları, Canlandırma ve Üç Boyutlu Modelleme isimli dersler olduğu tespit edilmiştir.

Bu derslerde kazanılan temel bilgi, teknik ve beceriler, ilerleyen zamanda elde edilecek pratik ve uygulamalarla birleştirildiğinde; eldeki sınırlı bilimsel verilerin toplamının imkân verdiği ölçüler sınırlılığında, adli sanatçıların kendilerinden beklenen soyut verileri somutlaştırarak fiziksel anlamda kıymetli birer veri olarak birtakım görselleri ortaya koyabilmelerine olanak sağlayacak düzeyde önemli bir hazırlık bulunuşluk sunmaktadır. Genel olarak bakıldığında güzel sanatlar alanında yetişmiş bir kişinin adli bilimler alanında adli sanat kategorisinde yapabileceği işler; olay yeri fotoğraf ve video çekimi, olay yeri kroki ve plan çizimi, iki boyutlu resimleme, üç boyutlu görüntüleme ve modelleme ve adli sanat disiplini içerisinde yer alan tanımlı görüntü birleştirme, görüntü tanımlama ve değiştirme, temsili görüntü ve kimliklendirme uygulamaları olarak sıralanabilmektedir. Ancak adli sanatın, sanat ile bilimi bir araya getirerek her birisinin tek başına gerçekleştiremeyeceği işleri ortaya koyma yönü, güzel sanatlar eğitimi almış kişilerin kendi sanatsal yetkinliklerinin dışında sanat eğitimlerine ek olarak sosyal bilimler, doğa bilimleri, sayısal bilimler ve uygulamalı bilimler gibi birçok farklı alanda en azından asgari düzeyde eğitim ve öğretim alma zorunluluğunu doğurmaktadır.

Sanatın bir dalı olan fotoğraf ve video adli bilimlerde kullanılırken, sanatsal bir ifade aracı olmaktan çıkmakta ve herhangi bir olayı aydınlatmak üzere hukuki bir kanıt dönüşmekle birlikte işlevsel bir nitelik kazanmaktadır. Dolayısıyla olay yeri inceleme ekibinde görev yapan fotoğraf ve video çekim işleri yapan kişilerin öncelikle bu yönde teknik bilgi ve eğitimler almaları gerekmektedir.

Kriminal fotoğraflar çekim çeşitleri sınıflandırılmaları bakımından; olayın gerçekleştiği mekân ya da mekânları geniş açılardan ele alan genel olay yeri çekimleri, olayın gerçekleştiği alanların daha yakın planlardan ele alındığı detaylı inceleme fotoğraf çekimleri ve delilleri – delil numarasını- boyutunu- mekânla ilişkisini ele alan fotoğraf çekimleri olarak sıralanmaktadır. Fotoğrafların uzmanlarca belirlenmiş bir sıraya göre çekilmesinin yanı sıra nereden çekim yapılacağı, çekimler sırasında hangi malzemelerin kullanılacağı, özellikle delil çekimleri sırasında fotoğrafta yer alması gereken ölçeklerin nasıl konumlandırılacağı, numaralandırmaların nasıl olacağı, benzer nitelikteki delillerin nasıl birbirinden ayrıştırılacağı ve vurgulanacağı gibi detaylarla birlikte bu çekimler sırasında hangi tekniklerden faydalanılacağı, baskı işlemlerinin nasıl yapılacağı ve nasıl sunulacağı, çekim ve sunum sırasında eklenecek bilgi notları ve teslim sırasında eklenecek raporların nasıl hazırlanacağı gibi konular sanatsal yeterliklerin dışında farklı bir işleyiş ve uzmanlık gerektirmektedir.

Olay yeri fotoğraflarındaki sabit görüntüleri, hareketli görüntülerle destekleyen kriminal videoların çekimleri de benzer şekilde sanatsal videoların çekimine kıyasla sanatsal yeterliklerin dışında farklı bir işleyiş ve uzmanlık gerektiren bir alandır. Öyle ki; çekim yapılan adli olaydaki suçun türüne bağlı olarak videolardaki sahnelendirmelerin nasıl yapılacağı, hangi teknik ve ekipmanların kullanılacağı, çekim sırasının nasıl olacağı, delillerin kendi içinde ve yakın çevre ile ilişkilerinin nasıl ayarlanacağı, bir sonraki delile geçişlerin nasıl yapılacağı, çekim hızı ve mesafelerinin nasıl olacağı, çekim ve sunum sırasında eklenecek bilgi notları ve teslim sırasında eklenecek raporların nasıl hazırlanacağı gibi konular yine bu yönlerde teknik bilgi ve eğitimler alınmasını gerektiren durumlardır.

Olay yeri incelemelerinde fotoğraf ve kamera görüntülerine ek olarak kullanılan diğer yardımcı görsel çeşitleri arasında kroki ve planlar yer almaktadır. Bu görsellerin çizimi de adli bilimlerin güzel sanatlar alanında yetişmiş kişilerden faydalanılabileceği bir başka iş kategorisidir. Ancak her iki çizimde de ilgili olayın ne olduğunun, delillerin yerlerinin, izlerin ve bunların birbirleri ile ilişkilerinin net olarak açıklanması ve bu açıklamaların belli bir sadelik ve anlaşılabilirlik içerisinde çizilmesi için bu yönde eğitimler alınması gereklidir. Kroki ve planlar, güzel sanatlar alanında yetişmiş bir kişinin oldukça rahat çizebileceği görseller olmakla birlikte, adli bilimlerin kendine özgü dilini belirlenmiş standartlara uygun bir biçimde yansıtması gerekliliğinden kişilerin bu yöndeki incelik ve detayları tam olarak yansıtabilmesi ve bu şekilde çizimlerin işlevsellik kazanabilmesi için ayrıca bir eğitim alınması zorunlu bir çalışma alanıdır.

Olay yeri tespit ve belgeleme metotları arasında yer alan iki boyutlu resimleme ile üç boyutlu görüntüleme ve modellemeler de kroki ve planlar gibi güzel sanatlar alanında yetişmiş kişilerin aldıkları temel eğitimin üzerine bir takım yeni bilgi ve uygulamalar ekleyerek kendilerini geliştirmeleri durumunda gerçekleştirebilecekleri işler arasındadır. İki boyutlu resimlemeler, temelde olay yerlerindeki durumun basit, hızlı ve anlık çizimlerle kâğıda aktarılması olarak düşünüldüğünde belli bir pratiklik gerektirmektedir. Ancak özünde olay örgüsünün ve suç unsurlarının bir arada görülebilmesini sağlamak ve daha sonraki çeşitli süreçlerde olayın daha detaylı bir şekilde analizini yapabilmek amacıyla ihtiyaç duyulan bu çizimlerin, hem adli bilimler açısından önem arz eden noktaları detaylı bir şekilde doğru olarak yansıtması, hem de ileriki günlerde dijital ortama aktarılması gerekmektedir. Dolayısıyla iki boyutlu resimlemeler yapan kişilerin çizimlerinde adli yönden değerlendirilme ihtiyacı duyulacak önemli detayların nasıl yansıtılacağı, çizimlerde bulunması gereken ölçü, yön, konumlama, açıklama ve işaretlemelerin nasıl yapılacağı, bunların nasıl sunulacağı gibi birçok ayrıntı hakkında bilgi sahibi olmaları ve gerekli çizim programlarını ileri düzeyde kullanabilme yetisinde olmaları gerekmektedir.

Adli bilimciler tarafından suçla ilgili gerekli unsurların yeniden yapılandırılması amacıyla kullanılmakta olan üç boyutlu görüntüleme ve modellemelerin gerçekleştirilmesi de iki boyutlu resimlemeler gibi gelişen teknolojilerle sürekli yenilenen ve geliştirilen çizim ve modelleme programlarını yetkin bir şekilde kullanabilmeyi gerektirmektedir. Olay yerinden

elde edilen bulguların analizleri sonucunda yorumlanarak ortaya koyulan 3D görüntü ve modellemeler, hem sadece güzel sanatlar mezunu bir ressam, grafiker ya da heykeltıraşın yapabileceği bir iş değil, hem de tek başına yalnızca güzel sanatlar mezuniyetinden elde edilen hazır bulunuşluğun yetebileceği bir iş değildir. Öyle ki bu çalışmalar bilimsel verilerin analizi ve değerlendirilmesinden elde edilen bilgiler ışığında ortaya koyulabilmekte ve grafik tasarımları görselleştirmek, simüle etmek ya da işlemek gibi birçok farklı çalışmalar üretebilmek için çeşitli dijital yazılım ve programların kullanımına profesyonellikle hâkim olmak gerekmektedir. Çünkü bu tür çalışmaların özünde; adli olay niteliği taşıyan herhangi bir durumun, bilimsel veriler çerçevesinde sanatsal olarak betimlenmesi söz konusudur.

Adli bilimlerin bir alt disiplini olarak bakıldığında adli sanatçılar; sanat, bilim ve hukuk arasında paydasal olarak birleştirilmiş bir alanın belirli bir payında sanatsal yetkinliklerini kullanarak çalışmalarını yürütmektedirler.

Bu çalışmalar yürütülürken güzel sanatlar diplomasına sahip sanatçılar kendi paylarına düşen kısımda çalışabilmek için, bilim ve hukuk alanlarında bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Aralarındaki oksimoron ilişki, sanatçının bilimsel ve hukuksal veri veya bilgiler olmadan çalışmalar ortaya koyulmasına izin vermez hatta bu mümkün değildir. Dolayısıyla bir adli sanatçının, hali hazırda zaten multidisipliner özellikteki adli bilimler alanının alt kategorileri olarak var olan adli tıp, iletişim becerileri, adli psikoloji, adli bilimlerde istatistik, ceza hukuku ve ceza yargılaması, adli biyoloji, adli matematik, adli fizik, adli kimya, adli antropoloji, parmak izi araştırmaları, adli bilimlerde araştırma yöntemleri ve etik, görgü tanıkları ve mağdurlarla görüşme teknikleri, adli fotoğrafçılık ve kriminalistik gibi alanların yanı sıra olay yeri inceleme ile de ilgili temel eğitim ve öğretim alması gerekmektedir. Çünkü adli sanatın üzerinde yoğunlaştığı çalışmalara kategori olarak bakıldığında; tanımlı görüntü birleştirme uygulamaları, görüntü tanımlama ve değiştirme uygulamaları, temsili görüntü uygulamaları ve kimliklendirme uygulamaları gibi çalışmaların hiç birisi sıralanan temel eğitim ve öğretimler olmaksızın fiziksel anlamda gerçekleştirilemez.

Adli sanatçılar; tanımlı görüntü birleştirme uygulamalarında kişilerin ifadelerinden yola çıkarak bir kişi, nesne veya kanıt gibi her türlü canlı veya cansız objelerin betimleme, tarif veya tasvirler göre şekillendirme ya da biçimlendirme görselleri ortaya koymaktadırlar. Görüntü tanımlama ve değiştirme uygulamalarında genel olarak fotoğraflar üzerinde çeşitli manipülasyon yöntemlerini uygulamakta ve bir veya birden çok fotografik görüntülerin birleştirilmesi, üst üste bindirilmesi, geliştirilmesi, ayıklanması, karıştırılması vb. gibi birçok deformasyon ile elde edilen görüntülerden oldukça farklı yeni görünümlere sahip görseller yaratılmaktadır. Temsili görüntü uygulamalarında resim, grafik, fotoğraf ya da bilgisayar destekli tasarımlar ile üç boyutlu animasyon gibi çeşitli tekniklerle hazırlanan görseller veya görüntüler oluşturulmaktadır. Kimliklendirme uygulamalarında ise özellikle yüz rekonstrüksiyonlarıyla ilgili olarak iskeletlerden veya kısmen çürümüş kalıntılardan yeni

yüzler veya yaş ilerlemesiyle ilgili kayıp bir kişilerin eski görüntülerinden ileri yaşlardaki yüzünün tasviri gibi çalışmalar yapılmaktadır.

Adli sanatçıların üzerinde çalıştığı bu uygulamalar, temelinde anatomi dalında belli bir sanatsal hazırbulunuşluğa sahip kişiler tarafından yapılabileceği gibi ek olarak kafatası kemikleri ve yüz kaslarının yapısı gibi yüz anatomisi hakkında şekil, ölçü, ırk/soy, etnik köken, pigmentasyon, vücut oranları ve kraniofasiyal durumlar gibi sayılabilecek çok çeşitli, özel, zaman zaman matematiksel ve oldukça detaylı bir terminoloji, teknik bilgi, birçok farklı yazılım ve programları kullanma yetilerine sahip olmayı gerektirmektedir. Zira adli sanat çoğunlukla bilinmeyen şüpheliler, kaçaklar ve kayıp kişilerle ilgili davalar için gerekli soruşturma bilgilerinin multimedya biçimindeki temsillerini ortaya koyma hedefi ile işler üretmekte ve bunun içinde eldeki betimsel ve bilimsel ipuçlarından yola çıkarak soyutu somuta dönüştürmeye çalışmaktadır.

Bunların dışında güzel sanatlar alanında yetişmiş kişiler, fotoğraf çekimlerinin yasaklandığı özel davalarda mahkeme ressamlığı yapabilecekleri gibi adli sanattaki görüntüleme çalışmalarını uygulamalarını sanat suçlarının çözümlenmesinde de kullanılabirler. Sanat sahtekârlığı olaylarındaki imza karşılaştırma incelemeleri sırasında kullanılan yöntem ve teknikler, adli bilimlerde kullanılan bazı yöntem ve tekniklerle oldukça fazla benzeşmektedir. Ancak adli sanatçıların bu çalışmaları yapabilmek için adli bilim adamlarının nesnelere incelemek için kullandıkları ile aynı çeşitlilikteki mikroskobik, spektroskopik, kromatografik ve diğer bilimsel teknikleri ya da araçları kullanma bilgi ve kabiliyetinde olmaları gerekmektedir. Bununla birlikte adli olaylarda sanat ve koleksiyon eşyaları temel uzmanlık alanında bilirkişilik yapma koşulları arasında; üniversitelerin lisans eğitimi veren ilgili fakültelerinin alt uzmanlık alanına uygun güzel sanatlar, sanat tarihi, seramik veya seramik ve cam bölümünden mezun olmak da aranan nitelikler arasında yer almaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde adli sanatçılar; kimliği belirsiz kişilerin veya zanlılarının görüntülerini iki veya üç boyutlu ortamlarda elde ya da çeşitli bilgisayar programları kullanarak resimleme, iskelet veya deforme olmuş parçaları ya da bunların görüntülerini kullanarak yeniden yüzlendirme, ayrıştırılmış veya kısmen ayrıştırılmış kalıntılardan kompozitler oluşturma, şüpheli veya kayıp kişilerin ileri yaşlardaki görüntülerini ortaya koyma, mahkemeler veya adli işlemler için diyagramlar hazırlama, suç mahallilerini fotoğraflama, kroki ve plan çizme, 3 boyutlu modellerini hazırlama, çalışılan görselleri raporlama, sunma ve dosyalama gibi birçok iş üzerinde çalışmaktadırlar. Bu çalışmaları yaparken gerek kolluk kuvvetleriyle, gerekse adli bilimlerin diğer alanlarında yetişmiş uzmanlarla birlikte hareket etmekte ve kimliklendirme çalışmalarının bir kısmında hem tanıklarla hem de mağdurlarla görüşmeler yapmaları gerekmektedir. Dolayısıyla adli sanatçılar; suçluların kimliğinin tespiti, yakalanması, mahkûm edilmesi, kurbanların yerlerinin belirlenmesi veya hayatını kaybetmiş kim olduğu bilinmeyen kişilerin kimliğinin tespit

edilmesine yardımcı olmak için görsellerle ilgili her türlü çizim, modelleme ve manipülasyonu uygulamak konusunda uzman profesyonellerdir.

Dolayısıyla adli sanat; katkısı olaydan olaya değişiklik gösterebilen fakat ister küçük, ister büyük, her ne kadar olursa olsun, amacı kolluk kuvvetlerinin ve adli makamların çalışmalarına katkıda sağlayan ve soyutu somuta dönüştürebilen yönüyle adaletin tecelli etmesinde zaman zaman çok büyük rol oynayabilen bir disiplindir.

Araştırmanın uygulama kısmında Dostoyevski'nin "Suç ve Ceza" romanı üzerine yapılan adli sanat uygulama örneklerinde, romanda bahsi geçen mekânların, karakterlerin ve olay yerinin görüntü uygulamalarına yer verilmiştir. Görüntü uygulamaları yapılırken mekânların krokileri Alyona Ivanovna'nın ev krokisi, Alyona Ivanovna'nın oda krokisi ve Raskolnikov'un oda krokisi bilgisayar destekli olarak Adobe İllustrator programında, Alyona Ivanovna'nın odası Archicad programında 3D modelleme yapılarak Artlantis programında render alınmıştır. Karakter görüntü uygulamaları kapsamında Raskolnikov, Alyona Ivanovna ve Lizaveta Ivanovna karakterleri karakalem ile elde, olay yeri görüntü uygulamaları kapsamında ise cinayet günü krokisi bilgisayar destekli olarak Adobe İllustrator programında etüt edilmiştir.

Son olarak, adli sanat konusunda önerilerimiz şöyle sıralanabilir:

- Hali hazırda güzel sanatlar alanında yetişmiş kişiler, adli bilimler alanında adli sanatçı olarak istihdam edilebilmeleri için; gerekli diğer alanlarda eksikleri ve ihtiyaçları karşılayabilecek düzeyde akreditasyonlarla eğitim ve öğretim programlarına tabi tutularak yetiştirilebilirler.
- Hali hazırda güzel sanatlar fakültelerinde yetişmekte olan öğrencilerin ders programlarına adli sanat disiplini ile ilgili dersler eklenebilir.
- Adli bilimler alanında lisans ve lisansüstü programların sayısı artırılarak, bu alanda yetişmiş öğretim elemanı sayısı artırılabilir.
- Güzel sanatlar, adli bilimler ve eğitim bilimleri alanındaki uzman öğretim elemanları ile adli sanat programları müfredatı ile ilgili çalışmalar yapılarak, adli bilimler alanındaki lisans ve lisansüstü programların anabilim dalları arasında adli sanat anabilim/anasanat dalına yer verilebilir.
- Güzel sanatlar, adli bilimler ve eğitim bilimleri alanındaki uzman öğretim elemanları ile adli sanat programları müfredatı ile ilgili çalışmalar yapılarak, güzel sanatlar alanındaki lisans ve lisansüstü programların anabilim dalları arasında adli sanat anabilim/anasanat dalına yer verilebilir.
- Güzel sanatlar alanındaki istekli öğretim elemanlarının, yurtdışında adli sanat programları bulunan üniversiteler ile Erasmus veya Mevlana programları kapsamında belirli sürelerle yer değişimi yapmalarına olanaklar sağlanarak, adli sanat alanında uzmanlaşacak öğretim elemanı sayısı artırılabilir.
- Özellikle Türkçe kaynak bakımından oldukça eksiklik tespit edilen adli sanat alanında, yurt dışı kaynaklardan faydalanılarak çeviri kitaplar yayınlanabilir.

- Araştırmacılar, çeşitli kaynak ve imkânlar sunularak adli sanat alanında literatüre katkı sağlayacak araştırmalar yapmaya teşvik edilebilir.
- Devlet kadrolarında adli sanatçı kadroları açılarak, alanında uzmanlaşmış kişilerin ilgili işlerde görevlendirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adli Kolluk El Kitabı.(2013). *Cumhuriyet Savcısı Tarafından Verilecek Talimatlar - Adli Kolluk Tarafından Yapılması Gereken Temel İşlemler*. Düzce: Turan Ofset Matbaa.
- Akıncioğlu, N. U., Hamit H., Yeşim D. ve Ayla S. E. (2018). Olay Yerindeki İnsan İskeletlerinin Sistemantik Analizi, *MASROP E-Dergi*, 12(2), 92-100.
- Akkurt, S. ve Boratav, O. (2018). Neden Sanat Eğitimi?. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1), 54-60.
- Altınsoy, E. (2022). Olay Yeri İncelemesinde Ayakkabı İzlerinin Önemi. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*,6(1),5-19.
- Altunöz Yonuk, A. (2014). Adli Sanat: Yeniden Yüzlendirme. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 7 (13), 162-174.
- Altunöz, A. (2020). Yükseköğretim Kurumlarında Disiplinlerin Mutasyonu Adli Sanat, Sanat Terapi, Bileşik Sanatlar. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 25, 55-62.
- Ambs, E. C. (2015). *The Relationship Between Forensic Art and Criminal Investigations*,(An Honors Thesis), Muncie: Ball State University.
- Arslan, M. N. ve Deniz, O. M. (2015). Adli Bilimler Profesyonellerinin Kan Lekesi Model Analizi Bilgi Düzeyi. *Adli Tıp Dergisi*, 29(2):131-140.
- Atasoy, N. (2007). *Yadigâr-ı İstanbul*, İstanbul: Akkök Yay.
- 35 Crime Scene Section. *Technical Manual*. Texas: Forensic Science Bureau.
- Aykaç, M. (2011). Adli Tıpta Materyal Alma, Gönderme. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 48 (1-4): 319-324.
- Badem, U. (1988). *Olay Yeri İnceleme ve Delil Toplama Yöntemleri*. Erzurum: Evren Ofset.
- Bağdatlı, S. (1985). *Temel Hukuk Kavramları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bailey, B.A.M. (2008) Forensic Art: Project EDAN And The Doe Network. *Forensic Magazine*, 5(1), 14-22.
- Ballard, C. (2014). *Olay Yeri İnceleme*, Çev. Nihal Demirkol Azak, Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Baysal, J. (1994). *Çağdaş Eğitimde Sanat*. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.
- Beaufort-Moore, D. (2009). *Crime Scene Management and Evidence Recovery*, New York: Oxford University Press.
- Cansunar, F. N., Emre A. ve Mehtap A. (1997). Ölüm Olaylarında Olay Yeri İncelemesinin Önemi. *İHFM C. LV- S, 4, 299 – 309*.
- Carew, R. M., Frencha, J. and Morgana, R. M. (2021). 3D forensic science: A new field integrating 3D imaging and 3D printing in crime reconstruction. *Forensic Science International: Synergy*. (3), 1-6.
- Centel, N. ve Zafer, H. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları
- Cole, S. A. (2005). *Şüpheli Kimlikler*. Çev. Eser Türay. İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Crime Scene and Evidence Collection Handbook. (1983). *Forensic Science Branch, Bureau of Alcohol, Alcohol and Firearms*. National Office Laboratory, Rockville: Diane Publishing Co.
- Çağdır, A. S. ve Yazıcı, Y. A. (2003). Dli Tıp Ve Sanat. *Dirim*, 6, 26-29.
- Çınar, T. (2004). Olay Yerinde Tespit Edilen Ayak İzlerinin Değerlendirilmesi; İki Olgu Sunumu. *Adli Tıp Dergisi*; 18(3-4): 21-26.

- Dağlıoğlu, N., Gülmen M. K., Çekin N. ve Hilal A. (2001). Tarım İlacı Entoksikasyonlarında Olay Veri İncelemesinin Önemi: Bir Olgu Sunumu. *Yıllık Adli Tıp Toplantıları Kitabı 25-27 Nisan*. İstanbul: Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Delibalta, H. (2020). *Ceza Muhakemesinde Maddi Deliller Ve Cinsel Saldırı Suçlarında İspat*, (Yüksek Lisans Tezi), Malatya: İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Dinler, V. (2006). Kolluğun Olay Yeri İnceleme Yetkisi. *Suç Analizi 1*, Ed. Mustafa Kaygısız ve Hanifi Sever, (ss. 115-129), Ankara: Adalet Yayınevi.
- Dinler, V. (2009). *Ceza Muhakemesinde Delillerin Toplanması*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Dinler, V. (2019), Suç ve Ceza Bilimleri. *Çorum Barosu Dergisi*, 21: 16-23.
- Doğan, M. B. (2012). *Adli Vakalarda Olay Yerine Müdahaleye Giden Sağlık Ekiplerinin Olay Yerine Ve Delillere Yaklaşımı*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Dostoyevski, F. (2020). *Suç Ve Ceza*. Çev. Hülya Arslan. İstanbul: Koridor Yayıncılık.
- Durmuş, K. (2010). *Olay Yeri İnceleme Uygulamalarında Dokümantasyon Standartlarının Oluşturulması*, (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Ertan, G. (2010). Dünden Bugüne Fotoğraf. *Sanat Dergisi*, 0 (7) , 57-66.
- Fisher, B. A. J. ve Fisher, D. R. (2004). *Techniques Of Crime Scene Investigation*. Florida: CRC Press.
- Gel, H. Y. (. 1993). *Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitiminin Resim-iş Olarak Anılan Disiplinlerinin İlk ve Ortaöğretim Düzeyindeki Sorunları*. (ss. 299-316) Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Gibson, L. (2010). *Forensic Art Essentials: A Manual for Law Enforcement Artists*. Cambridge Academic Press.
- Güçsüz, F. (2005). Olay Yeri İncelemesi ve Önemi. *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, 46: 131 -133.
- Gültekin, Ö. (2011). Olay Yeri İncelemesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2, 2(4), 473 – 508.
- Hails, J. (2009). *Criminal Evidence*, Belmont: Example Product Manufacturer.
- Houck, M. and Smith, G. D. (2021). The Forensic Mindset: Art And Crime. *Forensic Science International: Synergy*. (3), 1-3.
- Howell, J. M. (1999). Homicide Investigation Standard Operating Procedures. 1-19. Erişim tarihi: 04 Ocak 2022.
- Inman, K. ve Norah R. (2000). *Principles and Practice of Criminalistics: The Profession of Forensic Science*. Boca Raton: CRC Press.
- İnanıcı, A. ve Şelimen, D. (2004). Acil Serviste Adli Olgu Değerlendirilmesi ve Adli Hemşirelik. *Acil Bakım*, 3. Baskı, (ss.169-184), İstanbul: Yüce Yayım.
- İnanıcı, M. A., Çolak, B. ve Özaslan, A. (2004). Olay Yeri İncelemesi ve Adli Tıp Uzmanının Yeri. *Türkiye Klinikleri J Foren Med*, 1(2), 97-109.
- İnanıcı, M. A., Nur B. VE İlkey A. (2000). Çarpıp – Kaçma Tipindeki Trafik Kazalarında Olay Yeri İncelemesi, *Adli Tıp Dergisi*, 14(1-4), 43-53
- Kaplanoğlu, L. (2011). Resimde Zaman ve Eşzamanlılık. *Sanat Dergisi*, 19, 65-74.
- Karaburun, G. (2001). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve İç Hukukumuzdaki Düzenlemeler ile Adli Tıp Açısından Olay Yeri İncelemesi ve Otopsi. *Adli Tıp Dergisi*, 2001; 15(3): 76-80.
- Karakuş, O. (2009). *Kriminalistik*. Ankara: Adalet Yayınları.

- Karataş, H. ve Sevindik, A. (2003), *Polis Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Nüans.
- Kavuran, T. (2004). Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dallarının II. Öğretimindeki Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24)1, 191-207.
- Kaygısız, M. (2005). *Adli Bilimler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. Hukuk Kitapları Dizisi.
- Kaygısız, M.(2010). *Kriminalistik Olay Yeri İnceleme Suç Yeri ve Delil Güvenliği*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Kaygusuz, Z. (2005). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Kollukta Olması Gereken Olay Yeri İncelemesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ketizmen, A. ve Keskin, H. (2008). *Sahteciliğe Karşı Geliştirilmiş Kıymetli Kağıt Ve Belgelerin Tasarım Ve Teknolojik Özellikleri, Örnek Bir Resmi Belge Tasarım Önerisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi.
- Ketizmen, A. (2013). Adli Belge İncelemede Güzel Sanatlar Akademisyenlerine Gereksinimler, Yeterlilikleri Ve Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 258-267.
- Kolusayın, M. Ö., Beytullah K., Ahsen K., Muzaffer B. D., Şükriye K., Kadir D., Tolga Z., Dilek S. İ., Engin O., İtir E. ve Emel H. Y. (2015). Adli Olgularda Biyolojik Delil Alınması, Saklanması Ve Gönderilmesinde Acil Servis Çalışanlarının Farkındalıklarının Değerlendirilmesi. *Medicine Science*, 4(1),1912-1926.
- Krogman, W. M., İşcan, M. Y. ve Thomas, C. C. (1986). *The Human Skeleton in Forensic Medicine*. Illinois: Charles C. Thomas Pub Ltd.
- Kök, A. (2009). *Olay Yeri İnceleme Şubeleri Ve Olay Yeri İnceleme Laboratuvarlarının Mekan Analizleri Ve Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Edirne: Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı. (2005). *Adli Fotoğrafçılık (Manuel) Temel Eğitim Kitabı*. Ankara: 72 Tasarım Ltd. Şti.
- Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı. (2005). *Adli Fotoğrafçılık (Dijital) Temel Eğitim Kitabı*. Ankara: 72 Tasarım Ltd. Şti.
- Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı. (2008). *Suçun Maddi Geleceği Ve İlk Ekip*. Ankara: Polis Dergisi, (54-55), 100-105.
- Kuncan, B. (2006). *Üç Boyutlu Ayakkabı İzlerinin Olay Yerinden Elde Edilmesinde ve İncelenmesinde Kullanılan Teknik ve Yöntemler*, (Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kuşçu, O. (2010). *Suçta Konu Olaylarda, Alet İzlerinin Önemi, Tespit Ve Karşılaştırma Yöntemleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Küçüker, H. (2003). Olay Yeri İncelemesi Ve Delil Toplanması'nın Önemi: Üç Cinsel Suç Olgu Sunumu. *Adli Tıp Dergisi*, 17, 1, 54-58.
- Lothridge, K. Ve Fitzpatrick, F. (2013). *Crime Scene Investigation A Guide for Law Enforcement*. Largo: National Forensic Science Technology Center.
- Moss A. ve Skinner K. Percy LeFroy Mapleton. Erişim tarihi:12 Ocak 2023 <http://www.historybytheyard.co.uk/percy-lefroy-mapleton.htm>
- Naji, S., Becdelièvre, de C., Djouad S., Duday, H., André, A., ve Rottier, S. (2014). Commingled Human Remains Methods In Recovery, Analysis and Identification. *Recovery Methods for Cremated Commingled Remains: Analysis and Interpretation of Small Fragments Using a Bioarchaeological Approach*. Ed. Bradley J. Adams and John E. Byrd, (ss. 33-56), Amsterdam: Academic Press.
- National Forensic Science Technology Center. (2009). *A Simplified Guide To Crime Scene Photography*. Florida: National Forensic Science Technology Center.

Oğuz Karakuş, O. ve Ünal B. (2013). *Olay Yeri İnceleme, Kriminalistik*. Ed. Oğuz Karakuş, Ankara: Adalet Yayınevi.

Özbek, V., Ö., Koray D., Pınar B. ve İlker T. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Özcan, H. (1983). *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, Ankara: Yayınevi Bilinmiyor.

Öztürk, B., Erdem M. R. ve Özer V. Ö. (2001). *Ceza Hukuku – Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Turhan Yayınevi.

Öztürk, C. (2006). Kriminalistiğe Farklı Bir Bakış – İz Ve İz Bilimi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(2), 59 – 72.

Parry, E. (2004). *1886-1902 Paris Polis Kayıtlarına Göre Bir Albüm Dolusu Cinayet*. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.

Patterson, E., Sethuram, A., Albert, M. ve Ricanek, K. (2007). Comparison Of Synthetic Face Aging To Age Progression By Forensic Sketch Artist. *Proceedings Seventh Lasted International Conference – Visualization, Imaging, And Image Processing*. Spain. 247-252.

Pekdemir, Ş. (2017). İslâm Ceza Hukukuna Göre Olay Yeri İnceleme. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 30, 139-155.

Peterson J., Sommers I., Baskin D. ve Johnson D. (2010). *The Role and Impact of Forensic Evidence in the Criminal Justice Process*. Los Angeles: National Institute Of Justice.

Physical Evidence Handbook. (2017). *Crime Scene Sketch, Chapter 4*. Erişim tarihi: 24 Aralık 2022 <https://www.newcastle.k12.ok.us/Downloads/crime-scene-sketch-2017.pdf>

Polat, O. (2001). Adli Tıpta Delillerin Önemi. *Adli Tıp Dergisi*, 15(4), 51-69.

Read, H. (1960). *Sanatın Anlamı*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Read, H. (1981). *Sanat Ve Toplum*. Ankara: Umran Yayınları.

Richardson, J. (2010). *Standards and Guidelines for Forensic Art and Facial Identification*. Texas: Texas Department of Public Safety Austin.

Rodriguez, K. F. (2018). *Forensic Art in Law Enforcement: The Art and Science of the Human Head*, (Master Thesis), New York: Rochester Institute of Technology.

Saferstein, R. (2001). *Criminalistics An Introduction To Forensic Science*. New Jersey: Prentice-Hall Inc. Publishing.

Sander, E. (1997). *Olay Yerinde Kriminalistik*. Ankara: Yardımcı Ofset.

Sarıtaş, A. (2020). *Su Altı Olay Yeri İncelemesinde Adli Fotoğrafçılık Uygulamalar*, (Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi Bağımlılık Ve Adli Bilimler Enstitüsü.

Stewart, K. T. ve Richlin, K. R. (1989). Forensic Art: Defining the International Association for Identification's Ninth Discipline. *Journal of Forensic Identification*, 39 (4), 215-230

Taylor, K. T. (2000). *Forensic Art And Illustration*. Florida: CRC Press.

Türe, N. (2007). *Eğitimde ve Öğretimde bir Araç Olarak Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilere Sağladığı Katkılar*, (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ünver, E. (2016). Neden Ve Nasıl Sanat Eğitimi. *İdil Dergisi*, 5(23), 831-878.

Url-1, Olay Yeri Fotoğrafi, Erişim tarihi: 10.03.2023. https://www.austintexas.gov/sites/default/files/files/Police/Forensics/CS_Technical_Manual.pdf

Url-2, Sabıka fotoğraflarının mucidi: Alphonse Bertillon. Erişim tarihi: 25.12.2022. <https://www.ensonhaber.com/tarih-haberleri/387-sabika-fotograflarinin-mucidi-alphonse-bertillo>

- Url-3, Ankara'da Yüksek Hızlı Tren ile kılavuz tren çarpıştı. Erişim tarihi: 25.12.2022. <https://www.dha.com.tr/foto-galeri/ankarada-yukse-k-hizli-tren-ile-kilavuz-tren-carpisti-1614696/46>
- Url-4, Crime in colour: Photos of New York's murder victims get a very grisly makeover. Erişim tarihi: 25.12.2022. <https://www.mirror.co.uk/news/us-news/gallery/crime-colour-photos-new-yorks-13022086>
- Url-5, Olay Yeri ve Delillerin Kriminal İncelemeleri. Erişim tarihi: 25.12.2022. <https://bilirkisiraporlari.com/olay-yeri-ve-delil-incelemeleri/>
- Url-6, A Simplified Guide To Crime Scene Photography. Erişim tarihi: 10.03.2023. <https://www.forensicsciencesimplified.org/photo/Photography.pdf>
- Url-7, A Simplified Guide To Crime Scene Photography. Erişim tarihi: 10.03.2023. <https://www.forensicsciencesimplified.org/photo/Photography.pdf>
- Url-8, Murdered gangster David Beadle, also known as "David the Beetle," in front of The Spot Bar and Grill in Manhattan, 1939. Erişim tarihi: 25.12.2022. https://www.bygonely.com/bg_item/murdered-gangster-david-beadle-also-known-as-david-the-beetle-in-front-of-the-spot-bar-and-grill-in-manhattan-1939/
- Url-9, A Simplified Guide To Crime Scene Photography. Erişim tarihi: 10.03.2023. <https://www.forensicsciencesimplified.org/photo/Photography.pdf>
- Url-10, Olay Yeri Koruma, Tuna Güvenlik. Erişim tarihi: 25.12.2022. <https://www.tunaguvenlik.com/tuna-guvenlik/egitim/olay-yeri-ve-koruma-egitimi.pdf>
- Url-11, Örnek Üç Olay ve Değerlendirmesi. Erişim tarihi: 25.12.2022. <https://veyseldinler.com/wp-content/uploads/2019/05/%C3%B6rnek-olay.pdf>
- Url-12, 1881: Murder suspect Percy Lefroy Mapleton appears in Cuckfield Courtroom. Erişim tarihi: 13.01.2023. <https://www.cuckfieldconnections.org.uk/post/1881-murder-suspect-percy-lefroy-mapleton-appears-in-cuckfield-courtroom>
- Url-13, Percy LeFroy Mapleton'un. Erişim tarihi: 13.01.2023. <https://www.cuckfieldconnections.org.uk/post/1881-murder-suspect-percy-lefroy-mapleton-appears-in-cuckfield-courtroom>
- Url-14, Murder on the Brighton Line. Erişim tarihi: 13.01.2023. https://www.btphg.org.uk/?page_id=5775
- Url-15, Percy Lefroy Mapleton. Erişim tarihi: 13.01.2023. https://en.wikipedia.org/wiki/Percy_Lefroy_Mapleton
- Url-16, Tanık ifadesinden faydalanarak çizilmiş portre (solda) ve zanlının orijinal fotoğrafı. Erişim tarihi: 13.01.2023. <https://www.loisgibson.com/collections.html#filter:forensic-art>
- Url-17, Samantha Steinberg - Composite Drawings. Erişim tarihi: 14.01.2023. <https://www.behance.net/gallery/1666138/Samantha-Steinberg-Composite-Drawings>
- Url-18, Samantha Steinberg - Composite Drawings. Erişim tarihi: 14.01.2023. <https://www.behance.net/gallery/1666138/Samantha-Steinberg-Composite-Drawings>
- Url-19, Kişinin dört yaş fotoğrafı (solda) ve yirmili yaşlardaki portre eskizi (sağda). Erişim tarihi: 14.01.2023. <https://www.loisgibson.com/collections.html#filter:age-progression>
- Url-20, Age Progression. Erişim tarihi: 14.01.2023. <https://forensicartist.com/new/age-progression/>
- Url-21, Kafatası solda, portre eskizi (ortada) ve kimliği belirlenen kişinin original fotoğrafı. Erişim tarihi: 14.01.2023. <https://www.loisgibson.com/collections.html#filter:facial-reconstruction>
- Url-22, Kafatası solda, portre eskizi (ortada) ve kimliği belirlenen kişinin original fotoğrafı. Erişim tarihi: 14.01.2023. <https://www.loisgibson.com/collections.html#filter:facial-reconstruction>

Url-23, Kafatası solda, portre eskizi (ortada) ve kimliği belirlenen kişinin original fotoğrafı. Erişim tarihi: 14.01.2023. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:UP1305_Steinberg.jpg

Url-24, Orijinallik durumu araştırılan iki farklı resimdeki sanatçı imzalarının karşılaştırma için çekilmiş yakın plan fotoğrafları. Erişim tarihi: 10.03.2023. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2589871X21000115?token=0087FF8DFA12C3596D89D80780C0BFC67FC336CEF4084B1B654A34A186FF350DDBD1ECE3662C7CD9B8A1B3E8CF428930&originRegion=eu-west-1&originCreation=20230131113204>

Url-25, Newfields'daki Indianapolis Sanat Müzesi'ndeki koruma bilimi laboratuvarının panoramik görünümü. Erişim tarihi: 10.03.2023. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2589871X21000115?token=0087FF8DFA12C3596D89D80780C0BFC67FC336CEF4084B1B654A34A186FF350DDBD1ECE3662C7CD9B8A1B3E8CF428930&originRegion=eu-west-1&originCreation=20230131113204>

Url-26, <https://www.google.com/search?q=adli+bilimler+anabilim+dal%C4%B1&oq=adli+bilimler+anabilim+dal%C4%B1&aqs=chrome..69i57j0i22i30l9.8860j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

Url-27, <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php>

Url-28, <https://tr.educations.com/search/forensic-science>

Url-29, <https://www.dundee.ac.uk/postgraduate/forensic-art-facial-imaging>

Url-30, <https://www.dundee.ac.uk/postgraduate/forensic-art-facial-imaging>

Url-31, İnsan yanağının diseksiyonu. Erişim tarihi: 10.03.2023. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Diseksiyon>

Vanezis, P. ve Busuttil, A. (1996). *Suspicious Death Scene Investigation*. London: Hodder Education Publishers.

Wilkinson, C. (2010). Facial Reconstruction – Anatomical Art Or Artisticanatomy?. *Journal of Anatomy*, 216(2), 235–250.

Wilkinson, C. M. (2015). A Review Of Forensic Art. *Research and Reports in Forensic Medical Science*, 5, 17–24.

Yelmen, M. F. (2011). *Kriminal Fotoğraf Ve Estetik Yorumları*, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

